

Guías Docentes 2026/2027

Departamento de Pedagogía Xeral e da Linguaxe Musical



XUNTA DE GALICIA

**CONSELLERÍA DE CULTURA, EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA**

Conservatorio Superior de Música de Vigo

Manuel Olivie, 23
36203 Vigo

Tfno: 986471144 Fax: 986481807
cmus.vigo@edu.xunta.es
<http://csmvigo.com>

CSMV

CONSERVATORIO SUPERIOR
DE MÚSICA DE VIGO

galicia

Programación Docente de Composición e Instrumentación Aplicada I

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA LINGUAXES E TÉCNICAS DA MÚSICA

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Amalia Guerrero Rocha
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	2
ETCS/ CUADRIMESTRE							3		Idiomas	Castelán, galego.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Amalia Guerrero Rocha				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com				Consultar táboa anexa.	

2. Descriptor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Fundamentos básicos da composición musical. Creación, adaptación e arranxos de materiais para agrupacións propias da aula de música e dos diversos materiais musicais didácticos precisos no ensino da música en xeral e da linguaxe musical.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente. Coñecer os elementos constitutivos da linguaxe musical mostrando dominio en percepción auditiva, lectura, e análise para aplicalo de forma axeitada dentro da propia actividade. Igualmente, é preciso ter os coñecementos das Ensinanzas Profesionais e Superiores de Análise, Harmonía, Novas Tecnoloxías, Piano Aplicado, Improvisación Aplicada.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A creación de material didáctico é unha das actividades máis habituais dun docente de Linguaxe Musical. A súa globalidade implica mobilizar as destrezas e coñecementos adquiridos para poder axear os materiais creados á secuenciación e aos contidos de cada curso e momento do período lectivo e do estadio de aprendizaxe do alumnado. Así, a Composición Aplicada relaciónase, pola súa vinculación ao piano, con Piano Aplicado e Improvisación. Pola parte de instrumentación, relaciónase con Instrumentos Escolares e Conxunto. Ademais, eses materiais son facilmente aplicables en Didáctica da Música, Técnicas de aula e Planificación de Aula. Desde a perspectiva morfolóxica, está relacionada con Análise, Harmonía e Contrapunto e Tecnoloxías.
TRANSVERSAIS	T1, T3, T4, T16, T17
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23
ESPECÍFICAS	EP2, EP3, EP4, EP5, EP11

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer, recoñecer e aplicar na práctica os directos elementos morfolóxicos e procedementos compositivos e constitutivos da linguaxe musical.	T1, T3, T4, X1, X20, EP3
Analizar, organizar e interpretar diferntes tipos de acompañamentos pianísticos para pezas e composicións propias da aula de Linguaxe Musical.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, EP2, EP3
Axeitar a práctica compositiva con perspectiva pedagóxica para axudar os materiais creados ao ensino da música en xeral e da Linguaxe musical, tendo en conta os obxectivos e características psicopedagógicas da aprendizaxe e o deseño curricular.	T1, T3, T4, X13, X20, EP3
Compilar, interpretar e analiza materiais musicais de diversa natureza (cancións, pezas, leccións de entonación, dictados etc.) como recurso para a composición ou arranxo de pezas similares axeitadas á didáctica da Linguaxe Musical nas Ensinanzas Elementais e Profesionais.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, EP2, EP3
Compoñer, arranxar e instrumentar todo tipo de exercicios e pezas musicais e vocais para o ensino da música e para a súa utilización na práctica para a didáctica da Linguaxe Musical nas Ensinanzas Elementais e Profesionais.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23, EP2, EP3, EP4, EP5, EP11
Coñecer as posibilidades técnicas e tímbricas dos instrumentos que se utilizan na aula de Linguaxe Musical para axear as súas características ás composicións, instrumentacións e arranxos creados.	T1, T16, T17, X4, X22, X23, EP4, EP5

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Cancións	1.1. Análise de cancións e pezas con letra para EE. EE. 1.2. Instrumentacións e arranxos de cancións e pezas con letra no ámbito tonal. Aplicación de instrumentos convencionais e Orff. 1.3. Harmonización con estruturas tonais de progresiva dificultade. 1.4. Composicións de cancións e melodías con notas reais e estrañas no ámbito tonal e de progresiva dificultade.	3
Dictados	2.1. Análise de fragmentos tonais para audición (dictados) a unha e dúas voces (iniciación).	4

	2.2. Composición de fragmentos rítmico-melódicos tonais a unha e dúas voces (iniciación) con diferentes estruturas harmónicas e en progresiva dificultade.	
Pezas/leccións de entoación	3.1. Análise de pezas e leccións de entonación con diferentes características morfolóxicas e didácticas de diferentes niveis e dificultade progresiva para EE. EE. 3.2. Interpretación con voz e piano de pezas e leccións de entonación con diferentes características morfolóxicas e didácticas de diferentes niveis e dificultade progresiva para EE. EE. 3.3. Composición de fragmentos melódicos a unha voz con acompañamento pianístico e diferentes texturas e patróns de acompañamento.	5
Instrumentacións e arranxos	4.1. Análise de pezas musicais de diferentes estilos e tímbricas de dificultade progresiva. 4.2. Arranxos e adaptacións de pezas segundo o fin da súa utilización, os obxectivos e contidos que se traballen con diferentes formas, estruturas harmónicas, texturas, tímbricas etc. para EE. EE. 4.3. Aplicación de instrumentacións (instrumentos convencionais e Orff). 4.4. Improvisación sobre as pezas arranxadas ou instrumentadas.	4
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	2		2
Explicacións teórico-práticas: explicación e inclusión de material preciso para realizar a práctica persoal e colectiva.	6		6
Traballo práctico persoal: traballo individual de análise e composición dos exercicios e pezas propostos.		42	42
Traballo práctico colectivo: posta en común, corrección e interpretación no grupo dos exercicios e pezas propostos.	32		32
Avaliación formativa e sumativa.	4		4
Tutorías	4		4
Total de horas por cuadrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Práctica individual	Composición, análise e interpretación vocal e instrumental (piano ou outros instrumentos) das composicións, instrumentacións e arranxos. Realización das correccións indicadas en entrega en prazo e forma (as entregas serán pautadas semanal ou quincenalmente, a través da aula virtual).	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23, EP2, EP3, EP4, EP5, EP11	60%
Portafolios	Compilación dos materiais traballados ao longo do cuadrimestre: composicións, instrumentacións e arranxos debidamente dixitalizados, análises e apuntamentos ofrecidos polo profesorado e notas/materiais persoais coas cuestións máis salientables tratadas nas sesións. O portafolio deberá incluír obrigatoriamente unhas conclusións persoais, coas contribucións extraídas por cada alumno/a.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23, EP2, EP3, EP4, EP5, EP11	20%
Participación e asistencia	Asistencia e participación activa en todas as propostas que se fagan durante as sesións. Realización correcta dos exercicios propostos.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, EP2, EP3	20%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final. *As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Exame de composición	Exame de composición: a partir dunha premisa didáctica facilitada polo profesorado, o alumnado deberá elaborar unha composición aplicada a un curso concreto de Ensinanzas Elementais. A proposta deberá mostrar coherencia musical e adecuación ao nivel indicado. A composición deberá ser interpretada vocalmente e instrumentalmente (piano) e acompañada dunha breve explicación didáctica na que se xustifiquen os obxectivos, contidos, nivel de dificultade, procedementos compositivos empregados e a súa posible aplicación na aula.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23, EP2, EP3, EP4, EP5, EP11	60%
Portafolios	Compilación dos materiais traballados ao longo do cuadrimestre: composicións, instrumentacións e arranxos debidamente dixitalizados, análises e apuntamentos ofrecidos polo profesorado e notas/materiais persoais coas cuestións máis salientables tratadas nas sesións. O portafolio deberá incluír obrigatoriamente unhas conclusións persoais, coas contribucións extraídas por cada alumno/a.		40%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)

Exame de composición	Exame de composición: a partir dunha premisa didáctica facilitada polo profesorado, o alumnado deberá elaborar unha composición aplicada a un curso concreto de Ensinanzas Elementais. A proposta deberá mostrar coherencia musical e adecuación ao nivel indicado. A composición deberá ser interpretada vocalmente e instrumentalmente (piano) e acompañada dunha breve explicación didáctica na que se xustifiquen os obxectivos, contidos, nivel de dificultade, procedementos compositivos empregados e a súa posible aplicación na aula.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23, EP2, EP3, EP4, EP5, EP11	60%
Portafolios	Compilación dos materiais traballados ao longo do cuadrimestre: composicións, instrumentacións e arranxos debidamente dixitalizados, análises e apuntamentos ofrecidos polo profesorado e notas/materiais persoais coas cuestións máis salientables tratadas nas sesións. O portafolio deberá incluír obrigatoriamente unhas conclusións persoais, coas contribucións extraídas por cada alumno/a.		40%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

EXTRAORDINARIA

Exame de composición	Exame de composición: a partir dunha premisa didáctica facilitada polo profesorado, o alumnado deberá elaborar unha composición aplicada a un curso concreto de Ensinanzas Elementais. A proposta deberá mostrar coherencia musical e adecuación ao nivel indicado. A composición deberá ser interpretada vocalmente e instrumentalmente (piano) e acompañada dunha breve explicación didáctica na que se xustifiquen os obxectivos, contidos, nivel de dificultade, procedementos compositivos empregados e a súa posible aplicación na aula.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23, EP2, EP3, EP4, EP5, EP11	60%
Portafolios	Compilación dos materiais traballados ao longo do cuadrimestre: composicións, instrumentacións e arranxos debidamente dixitalizados, análises e apuntamentos ofrecidos polo profesorado e notas/materiais persoais coas cuestións máis salientables tratadas nas sesións. O portafolio deberá incluír obrigatoriamente unhas conclusións persoais, coas contribucións extraídas por cada alumno/a.		40%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Balo, Ponce de León (2020). Dictados Musicales: a dos voces con timbres reales. Dos Acordes.
De la Motte, D. (2006). Armonía. IdeaMúsica.
Fernández Marín, L. (s.d.). Dictados pianísticos a 2 voces. Enclave Creativa.
López de Arenosa, E. (s.d.). Dictados a dos voces. Real Musical.
López de Arenosa, E. (s.d.). Dictado musical. Real Musical.
Molina, Cabello y Roca (2000). Armonía I. Real Musical.
Molina, Cabello y Roca (2000). Armonía II. Real Musical.
Molina, E. (2009). Improvisación al piano. Volumen 1, 2, 3. Enclave Creativa.
Orff. C. (1982). Orff-Schulwerk. Schott.
Robles, G. 80 dictados a dos voces. Ediciones Si bemol.
Sierra, F. (s.d.). Dictados armónicos a dos voces vol. I-IV. Ediciones Si bemol.
Sierra, F. (s.d.). Dictados armónicos vol. I-IV. Ediciones Si bemol.
VV. AA. (s.d.). Dictados 1, 2, y 3. Enclave Creativa.



Métodos e libros de Linguaxe Musical de:

- López de Arenosa, E.
- Molina, E.
- Navarrete, A. M.
- Robles Ojeda, G.
- Sierra, F.
- VV. AA.

9. Observacións

O profesorado informará con suficiente antelación das datas de entrega e da periodicidade de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica.

Programación Docente de Composición e Instrumentación Aplicada II

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA LINGUAXES E TÉCNICAS DA MÚSICA

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Amalia Guerrero Rocha
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	2
ETCS/ CUADRIMESTRE								3	Idiomas	Castelán, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Amalia Guerrero Rocha				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com				Consultar táboa anexa.	

2. Descriptor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Fundamentos básicos da composición musical. Creación, adaptación e arranxos de materiais para agrupacións propias da aula de música e dos diversos materiais musicais didácticos precisos no ensino da música en xeral e da linguaxe musical.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente. Coñecer os elementos constitutivos da linguaxe musical mostrando dominio en percepción auditiva, lectura, e análise para aplicalo de forma axeitada dentro da propia actividade. Igualmente, é preciso ter os coñecementos das Ensinanzas Profesionais e Superiores de Análise, Harmonía, Novas Tecnoloxías, Piano Aplicado, Improvisación Aplicada.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A creación de material didáctico é unha das actividades máis habituais dun docente de Linguaxe Musical. A súa globalidade implica mobilizar as destrezas e coñecementos adquiridos para poder axear os materiais creados á secuenciación e aos contidos de cada curso e momento do período lectivo e do estadio de aprendizaxe do alumnado. Así, a Composición Aplicada relaciónase, pola súa vinculación ao piano, con Piano Aplicado e Improvisación. Pola parte de instrumentación, relaciónase con Instrumentos Escolares e Conxunto. Ademais, eses materiais son facilmente aplicables en Didáctica da Música, Técnicas de aula e Planificación de Aula. Desde a perspectiva morfolóxica, está relacionada con Análise, Harmonía e Contrapunto e Tecnoloxías.
TRANSVERSAIS	T1, T3, T4, T16, T17
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23
ESPECÍFICAS	EP2, EP3, EP4, EP5, EP11

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer, recoñecer e aplicar na práctica os directos elementos morfolóxicos e procedementos compositivos e constitutivos da linguaxe musical.	T1, T3, T4, X1, X20, EP3
Analizar, organizar e interpretar diferntes tipos de acompañamentos pianísticos para pezas e composicións propias da aula de Linguaxe Musical.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, EP2, EP3
Axeitar a práctica compositiva con perspectiva pedagóxica para axudar os materiais creados ao ensino da música en xeral e da Linguaxe musical, tendo en conta os obxectivos e características psicopedagógicas da aprendizaxe e o deseño curricular.	T1, T3, T4, X13, X20, EP3
Compilar, interpretar e analiza materiais musicais de diversa natureza (cancións, pezas, leccións de entonación, dictados etc.) como recurso para a composición ou arranxo de pezas similares axeitadas á didáctica da Linguaxe Musical nas Ensinanzas Elementais e Profesionais.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, EP2, EP3
Compoñer, arranxar e instrumentar todo tipo de exercicios e pezas musicais e vocais para o ensino da música e para a súa utilización na práctica para a didáctica da Linguaxe Musical nas Ensinanzas Elementais e Profesionais.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23, EP2, EP3, EP4, EP5, EP11
Coñecer as posibilidades técnicas e tímbricas dos instrumentos que se utilizan na aula de Linguaxe Musical para axear as súas características ás composicións, instrumentacións e arranxos creados.	T1, T16, T17, X4, X22, X23, EP4, EP5

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Cancións	1.1. Análise de cancións e pezas con letra para EE. PP. 1.2. Instrumentacións e arranxos de cancións e pezas con letra no ámbito tonal, modal ou non tonal. Aplicación de instrumentos convencionais e Orff. 1.3. Harmonización con estruturas tonais de progresiva dificultade, incluíndo jazz, blues e outras tendencias de músicas populares 1.4. Composicións de cancións e melodías con notas reais e estrañas no ámbito tonal, modal e non tonal e de progresiva dificultade.	3

Dictados	2.1. Análise de fragmentos tonais, modais e interválicos para audición (dictados) a unha e dúas voces. 2.2. Composición de fragmentos rítmico-melódicos tonais a unha e dúas voces con diferentes estruturas harmónicas e en progresiva dificultade.	4
Pezas/leccións de entoación	3.1. Análise de pezas e leccións de entonación con diferentes características morfolóxicas e didácticas de diferentes niveis e dificultade progresiva para EE. PP. 3.2. Interpretación con voz e piano de pezas e leccións de entonación con diferentes características morfolóxicas e didácticas de diferentes niveis e dificultade progresiva para EE. PP. 3.3. Composición de fragmentos melódicos a unha e dúas voces con acompañamento pianístico e diferentes texturas e patróns de acompañamento.	5
Instrumentacións e arranxos	4.1. Análise de pezas musicais de diferentes estilos e tímbricas de dificultade progresiva. 4.2. Arranxos e adaptacións de pezas segundo o fin da súa utilización, os obxectivos e contidos que se traballen con diferentes formas, estruturas harmónicas, texturas, tímbricas etc. para EE. PP. 4.3. Aplicación de instrumentacións (instrumentos convencionais e Orff). 4.4. Improvisación sobre as pezas arranxadas ou instrumentadas.	4
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	2		2
Explicacións teórico-prácticas: explicación e inclusión de material preciso para realizar a práctica persoal e colectiva.	6		6
Traballo práctico persoal: traballo individual de análise e composición dos exercicios e pezas propostos.		42	42
Traballo práctico colectivo: posta en común, corrección e interpretación no grupo dos exercicios e pezas propostos.	32		32
Avaliación formativa e sumativa.	4		4
Tutorías	4		4
Total de horas por cuadrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Práctica individual	Composición, análise e interpretación vocal e instrumental (piano ou outros instrumentos) das composicións, instrumentacións e arranxos. Realización das correccións indicadas en entrega en prazo e forma (as entregas serán pautadas semanal ou quincenalmente, a través da aula virtual).	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23, EP2, EP3, EP4, EP5, EP11	60%
Portafolios	Compilación dos materiais traballados ao longo do cuadrimestre: composicións, instrumentacións e arranxos debidamente dixitalizados, análises e apuntamentos ofrecidos polo profesorado e notas/materiais persoais coas cuestións máis salientables tratadas nas sesións. O portafolio deberá incluír obrigatoriamente unhas conclusións persoais, coas contribucións extraídas por cada alumno/a.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23, EP2, EP3, EP4, EP5, EP11	20%
Participación e asistencia	Asistencia e participación activa en todas as propostas que se fagan durante as sesións. Realización correcta dos exercicios propostos.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, EP2, EP3	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asímismo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..

AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Exame de composición	Exame de composición: a partir dunha premisa didáctica facilitada polo profesorado, o alumnado deberá elaborar unha composición aplicada a un curso concreto de Ensinanzas Elementais. A proposta deberá mostrar coherencia musical e adecuación ao nivel indicado. A composición deberá ser interpretada vocalmente e instrumentalmente (piano) e acompañada dunha breve explicación didáctica na que se xustifiquen os obxectivos, contidos, nivel de dificultade, procedementos compositivos empregados e a súa posible aplicación na aula.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23, EP2, EP3, EP4, EP5, EP11	60%
Portafolios	Compilación dos materiais traballados ao longo do cuadrimestre: composicións, instrumentacións e arranxos debidamente dixitalizados, análises e apuntamentos ofrecidos polo profesorado e notas/materiais persoais coas cuestións máis salientables tratadas nas		40%

	sesións. O portfolio deberá incluír obrigatoriamente unhas conclusións persoais, coas contribucións extraídas por cada alumno/a.		
--	--	--	--

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portfolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)

Exame de composición	Exame de composición: a partir dunha premisa didáctica facilitada polo profesorado, o alumnado deberá elaborar unha composición aplicada a un curso concreto de Ensinanzas Elementais. A proposta deberá mostrar coherencia musical e adecuación ao nivel indicado. A composición deberá ser interpretada vocalmente e instrumentalmente (piano) e acompañada dunha breve explicación didáctica na que se xustifiquen os obxectivos, contidos, nivel de dificultade, procedementos compositivos empregados e a súa posible aplicación na aula.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23, EP2, EP3, EP4, EP5, EP11	60%
Portafolios	Compilación dos materiais traballados ao longo do cuadrimestre: composicións, instrumentacións e arranxos debidamente dixitalizados, análises e apuntamentos ofrecidos polo profesorado e notas/materiais persoais coas cuestións máis salientables tratadas nas sesións. O portfolio deberá incluír obrigatoriamente unhas conclusións persoais, coas contribucións extraídas por cada alumno/a.		40%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portfolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

EXTRAORDINARIA

Exame de composición	Exame de composición: a partir dunha premisa didáctica facilitada polo profesorado, o alumnado deberá elaborar unha composición aplicada a un curso concreto de Ensinanzas Elementais. A proposta deberá mostrar coherencia musical e adecuación ao nivel indicado. A composición deberá ser interpretada vocalmente e instrumentalmente (piano) e acompañada dunha breve explicación didáctica na que se xustifiquen os obxectivos, contidos, nivel de dificultade, procedementos compositivos empregados e a súa posible aplicación na aula.	T1, T3, T4, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23, EP2, EP3, EP4, EP5, EP11	60%
Portafolios	Compilación dos materiais traballados ao longo do cuadrimestre: composicións, instrumentacións e arranxos debidamente dixitalizados, análises e apuntamentos ofrecidos polo profesorado e notas/materiais persoais coas cuestións máis salientables tratadas nas sesións. O portfolio deberá incluír obrigatoriamente unhas conclusións persoais, coas contribucións extraídas por cada alumno/a.		40%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portfolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Balo, Ponce de León (2020). Dictados Musicales: a dos voces con timbres reales. Dos Acordes.
De la Motte, D. (2006). Armonía. IdeaMúsica.
Fernández Marín, L. (s.d.). Dictados pianísticos a 2 voces. Enclave Creativa.
López de Arenosa, E. (s.d.). Dictados a dos voces. Real Musical.
López de Arenosa, E. (s.d.). Dictado musical. Real Musical.
Molina, Cabello y Roca (2000). Armonía I. Real Musical.
Molina, Cabello y Roca (2000). Armonía II. Real Musical.
Molina, E. (2009). Improvisación al piano. Volumen 1, 2, 3. Enclave Creativa.
Orff. C. (1982). Orff-Schulwerk. Schott.
Robles, G. 80 dictados a dos voces. Ediciones Si bemol.
Sierra, F. (s.d.). Dictados armónicos a dos voces vol. I-IV. Ediciones Si bemol.
Sierra, F. (s.d.). Dictados armónicos vol. I-IV. Ediciones Si bemol.



VV. AA. (s.d.). Dictados 1, 2, y 3. Enclave Creativa.

Métodos e libros de Linguaxe Musical de:

- López de Arenosa, E.
- Molina, E.
- Navarrete, A. M.
- Robles Ojeda, G.
- Sierra, F.
- VV. AA.

9. Observacións

O profesorado informará con suficiente antelación das datas de entrega e da periodicidade de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica.

Programación Docente de Conxunto I

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Música de conxunto

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Amalia Guerrero Rocha
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1,5
ETCS/ CUADRIMESTRE	3								Idiomas	Castelán, Galego
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Amalia Guerrero Rocha Beatriz Vázquez López				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com beatriz_vazquez_lopez@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Interpretación musical en grupo con diferentes formacións, repertorios e instrumentos, incluído o instrumento principal. Desenvolvemento de hábitos e técnicas de ensaio. Posta en común de criterios interpretativos, fundamento de dirección en pequenas agrupacións. Desenvolvemento de proxectos musicais colectivos.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuatrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuatrimestre anterior.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	Conxunto I-II se relaciona coa materia de Instrumentos escolares, xa que estes son frecuentemente utilizados nas aulas para traballar a interpretación musical en grupo. Os instrumentos escolares permiten a participación de todos os estudantes, independentemente do seu nivel de habilidade co instrumento principal, facilitando a aprendizaxe colaborativa e o desenvolvemento de proxectos musicais colectivos. Ademais, o traballo con estes instrumentos fomenta o desenvolvemento de hábitos e técnicas de ensaio en pequenos grupos, así como a posta en común de criterios interpretativos. Ao incluír instrumentos escolares nas formacións musicais, os estudantes poden experimentar con diferentes repertorios e agrupacións, promovendo un enfoque práctico que integra a música, o traballo en equipo e as habilidades de dirección en agrupacións sinxelas.
TRANSVERSAIS	T1, 2, 3, 7, 8, 9, 10
XERAIS	X2, 3, 4, 6, 7, 8, 13, 18, 19, 21, 22
ESPECÍFICAS	EP 2, 3, 4, 5, 6, 8

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer as diferenzas e posibilidades dos instrumentos escolares en diferentes etapas educativas	T1, T2, T3, T7, T9, X2, X3, X13, X18, X19, EP2, EP3, EP5
Aplicar os coñecementos de instrumentación para interpretar pezas en conxunto, mellorando a técnica e a coordinación	T7, T9, X4, X6, X7, EP4, EP8
Organizar agrupacións en función das necesidades educativas e dos recursos dispoñibles	T1, T2, T10, X7, X8, X21, EP2, EP8
Optimizar a preparación das agrupacións musicais mediante ensaios planificados e avaliación crítica.	T6, X8, X22, EP4, EP9
Potenciar o coñecemento tanto do papel do intérprete como o do director/a nas diferentes agrupacións instrumentais	T7, X6, X10, EP4
Integrar os coñecementos musicais e pedagóxicos adquiridos durante o curso na elaboración e presentación dun proxecto musical colectivo, fomentando a cooperación entre os diferentes cursos e a creatividade na presentación do contido.	T8, T9, X7, X8, X22, EP6, EP7, EP8

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Instrumentos escolares e agrupacións musicais en contextos educativos	1.1. Instrumentos escolares por etapa educativa 1.2. Práctica: interpretación de pezas variadas con diferentes tipos de instrumentos 1.3. Agrupacións musicais no entorno educativo	4

	1.4. Roles dos integrantes das agrupacións	
Percusión corporal	2.1. Definición e técnicas básicas 2.2. Interpretación e posta en práctica: repertorio específico 2.3. Improvisación corporal: exercicios 2.4. Notación e grafías específicas da percusión corporal: actividades de lectura a vista e aplicación de símbolos gráficos 2.5. Método BAPNE: aplicación na percusión e práctica con exemplos do método	3
Repertorio para conxuntos instrumentais	3.1. Selección do repertorio adecuado para diferentes agrupacións instrumentais e niveis educativos 3.2. Interpretación de obras con diferentes agrupacións instrumentais en diferentes niveis educativos 3.3. Creación de pezas para diferentes agrupacións instrumentais atendendo ás súas características e ao nivel educativo	3
O proceso de ensaio	4.1. Características xerais 4.2. Técnicas de ensaio 4.3. Avaliación e discusión de criterios interpretativos 4.4. Aspectos prácticos da organización, motivación e planificación de ensaios	2
Instrumentación e orquestración	5.1. Ubicación espacial de instrumentos en conxuntos 5.2. Rexistro, timbre e posibilidades de orquestración de cada instrumento 5.3. Análise auditivo e recoñecemento das características propias de cada agrupación instrumental	2
Dirección	6.1. Papel do director 6.2. Técnicas de dirección 6.3. Dirección de pequenas agrupacións, organización musical e dinámica de funcionamento 6.4. Interpretación de obras vocais	2
Total de sesións		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAS 24	HORAS NON PRESENCIAS 66	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	1	-	1
Exposición	4	-	4
Práctica	6	-	6
Estudo individual	-	10	10
Proxectos grupais	8	35	43
Exposición de traballos	3	-	3
Arranxos individuais	-	10	10
Arranxos colectivos	-	10	10
Titorías	1	-	1
Actividades de avaliación	2	-	2
Total de horas por cuadrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Exame práctico	Interpretación de obras con diferentes agrupacións e recursos instrumentais (láminas, percusión corporal, instrumento principal, piano, voz, etc.), valorando a corrección técnica e musical, a coordinación, a escoita, a adaptación ao conxunto e a aplicación dos criterios interpretativos traballados na aula. A proba poderá incluír actividades prácticas relacionadas coa dirección, a organización do conxunto e a aplicación dos contidos de instrumentación. Valorarase tamén a preparación previa, a capacidade para asumir diferentes funcións dentro do conxunto, a resposta ás indicacións de dirección e a autonomía para detectar e corrixir problemas de afinación, ritmo, equilibrio e coordinación.	T1, T7, T9, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X22, EP3, EP4, EP8	60%
Traballos	Realización, entrega e exposición de traballos individuais e colectivos relacionados cos contidos da materia. Inclúiranse actividades de selección e adaptación de repertorio, creación de pezas, realización de arranxos e planificación de actividades musicais.	T1, T2, T3, T7, T8, T9, T10, X7, X8, X18, X19, X21, X22, EP2, EP4, EP5, EP6; EP8	40%

	Nos traballos de creación, adaptación ou arranxo terase en conta a adecuación ao nivel e á agrupación destinataria, o uso coherente dos recursos instrumentais e a capacidade para xustificar as decisións musicais e pedagóxicas adoptadas.		
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto, partitura, arquivo de audio), ademais de cumpríros requisitos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Así mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Exame práctico	Interpretación de diferentes obras con distintas agrupacións instrumentais vistas na aula (láminas, percusión corporal, instrumento principal, piano, voz, etc.). A proba poderá incluír lectura a vista, dirección dunha pequena agrupación e resolución de dificultades interpretativas. Valorarase a corrección técnica e musical, a escoita, a adaptación ao conxunto, a autonomía na interpretación e a aplicación práctica dos coñecementos adquiridos na materia.	T1, T7, T9, X2, X6, X7, X8, EP3, EP4, EP8	60%
Exame teórico	Planificación e programación de actividades propias de agrupacións musicais, aplicables a diferentes niveis educativos. Valorarase a capacidade para fundamentar as respostas, relacionar os contidos entre si e propoñer solucións viables ante situacións concretas.	T1, T3, T9, T10, X8, X22, EP2, EP4, EP6	20%
Traballos	Realización e entrega de diferentes traballos e arranxos musicais destinados a diferentes agrupacións e niveis educativos. Os traballos deberán ir acompañados dunha breve xustificación das decisións, adoptadas en relación coas agrupacións, niveis de dificultade, recursos instrumentais e finalidades educativas. Será obrigatoria a defensa oral do traballo. Os materiais entregados deberán ser completos e interpretables, en formato dixital. A xustificación deberá explicar os destinatarios, o nivel de dificultade, a elección e distribución dos instrumentos e os criterios empregados na elaboración das propostas.	T1, T3, T7, T8, T10, X7, X8, X18, X19, X21, EP2, EP4, EP6; EP8	20%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto, partitura, arquivo de audio), ademais de cumpríros requisitos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Así mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Exame práctico	Interpretación de diferentes obras con distintas agrupacións instrumentais vistas na aula (láminas, percusión corporal, instrumento principal, piano, voz, etc.). A proba poderá incluír lectura a vista, dirección dunha pequena agrupación e resolución de dificultades interpretativas. Valorarase a corrección técnica e musical, a escoita, a adaptación ao conxunto, a autonomía na interpretación e a aplicación práctica dos coñecementos adquiridos na materia.	T1, T7, T9, X2, X6, X7, X8, EP3, EP4, EP8	60%
Exame teórico	Planificación e programación de actividades propias de agrupacións musicais, aplicables a diferentes niveis educativos. Valorarase a capacidade para fundamentar as respostas, relacionar os contidos entre si e propoñer solucións viables ante situacións concretas.	T1, T3, T9, T10, X8, X22, EP2, EP4, EP6	20%
Traballos	Realización e entrega de diferentes traballos e arranxos musicais destinados a diferentes agrupacións e niveis educativos. Os traballos deberán ir acompañados dunha breve xustificación das decisións, adoptadas en relación coas agrupacións, niveis de dificultade, recursos instrumentais e finalidades educativas. Será obrigatoria a defensa oral do traballo. Os materiais entregados deberán ser completos e interpretables, en formato dixital. A xustificación deberá explicar os destinatarios, o nivel de dificultade, a elección e distribución dos instrumentos e os criterios empregados na elaboración das propostas.	T1, T3, T7, T8, T10, X7, X8, X18, X19, X21, EP2, EP4, EP6; EP8	20%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto, partitura, arquivo de audio), ademais de cumpríros requisitos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Así mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
EXTRAORDINARIA			
Exame práctico	Interpretación de diferentes obras con distintas agrupacións instrumentais vistas na aula (láminas, percusión corporal, instrumento principal, piano, voz, etc.). A proba poderá incluír lectura a vista, dirección dunha pequena agrupación e resolución de dificultades interpretativas. Valorarase a corrección técnica e musical, a escoita, a adaptación ao conxunto, a autonomía na interpretación e a aplicación práctica dos coñecementos adquiridos na materia.	T1, T7, T9, X2, X6, X7, X8, EP3, EP4, EP8	60%
Exame teórico	Planificación e programación de actividades propias de agrupacións musicais, aplicables a diferentes niveis educativos. Valorarase a capacidade para fundamentar as respostas, relacionar os contidos entre si e propoñer solucións viables ante situacións concretas.	T1, T3, T9, T10, X8, X22, EP2, EP4, EP6	20%

Traballos	Realización e entrega de diferentes traballos e arranxos musicais destinados a diferentes agrupacións e niveis educativos. Os traballos deberán ir acompañados dunha breve xustificación das decisións, adoptadas en relación coas agrupacións, niveis de dificultade, recursos instrumentais e finalidades educativas. Será obrigatoria a defensa oral do traballo. Os materiais entregados deberán ser completos e interpretables, en formato dixital. A xustificación deberá explicar os destinatarios, o nivel de dificultade, a elección e distribución dos instrumentos e os criterios empregados na elaboración das propostas.	T1, T3, T7, T8, T10, X7, X8, X18, X19, X21, EP2, EP4, EP6; EP8	20%
-----------	---	--	-----

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto, partitura, arquivo de audio), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgúns destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Así mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Alvarez, V. (2021). *La orquesta en la escuela: Nuevas metodologías y prácticas educativas*. Ed. Ricordi.

Bermell, M. A., & Alonso, V. (2022). *La aportación de las agrupaciones musicales a la sociedad contemporánea*. Editorial XYZ.

Blades, J. (2022). *Los instrumentos de percusión: Historia y técnicas actuales*. Editorial ABC.

González Rodríguez, C. (2022). *Mi orquesta escolar: Nuevas canciones instrumentadas para coro y orquesta escolar*. San Pablo Musicales.

Hemsey de Gainza, V. (2020). *Ritmo musical y percusión: Métodos innovadores en la educación primaria*. Eudeba.

Llana, E. F., & Insuasti, J. P. (2023). *La influencia de la música en el aprendizaje: Avances recientes y prácticas educativas*. Revista Atlante, Cuadernos de Educación y Desarrollo, 17(1), 45-70.

Martínez, L. (2022). *Orquestaciones modernas para instrumentos escolares*. Real Musical.

Páez, R. (2021). *Creación de recursos musicales II: Arreglos y adaptaciones para conjuntos instrumentales*. Editorial Musical.

Plaza, A., & Molina, E. (2023). *Conjunto instrumental: Nuevas estrategias para la enseñanza de la percusión y las láminas*. Enclave Creativa.

Prieto, R. (2022). *Dirección y gestión de agrupaciones instrumentales: Nuevas perspectivas*. Editorial XYZ.

Romero-Naranjo, F. J. (2024). *La percusión corporal en la educación musical: Nuevas metodologías y aplicaciones*. Universidad de la Puebla.

Roca, F. (2022). *Percusión corporal: Técnicas avanzadas y recursos educativos*. Editorial A-3.

Programación Docente de Conxunto II

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Música de conxunto

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA				ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM			
CARÁCTER	B) Obrigatoria				TIPO DE CLASES	Colectiva			
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA				XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán			
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase
ETCS/ CUADRIMESTRE		3							Idiomas
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA
	Amalia Guerrero Rocha Beatriz Vázquez López				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com beatriz_vazquez_lopez@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Interpretación musical en grupo con diferentes formacións, repertorios e instrumentos, incluído o instrumento principal. Desenvolvemento de hábitos e técnicas de ensaio. Posta en común de criterios interpretativos, fundamento de dirección en pequenas agrupacións. Desenvolvemento de proxectos musicais colectivos.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuatrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuatrimestre anterior.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	Conxunto I-II se relaciona coa materia de Instrumentos escolares, xa que estes son frecuentemente utilizados nas aulas para traballar a interpretación musical en grupo. Os instrumentos escolares permiten a participación de todos os estudantes, independentemente do seu nivel de habilidade co instrumento principal, facilitando a aprendizaxe colaborativa e o desenvolvemento de proxectos musicais colectivos. Ademais, o traballo con estes instrumentos fomenta o desenvolvemento de hábitos e técnicas de ensaio en pequenos grupos, así como a posta en común de criterios interpretativos. Ao incluír instrumentos escolares nas formacións musicais, os estudantes poden experimentar con diferentes repertorios e agrupacións, promovendo un enfoque práctico que integra a música, o traballo en equipo e as habilidades de dirección en agrupacións sinxelas.
TRANSVERSAIS	T1, 2, 3, 7, 8, 9, 10
XERAIS	X2, 3, 4, 6, 7, 8, 13, 18, 19, 21, 22
ESPECÍFICAS	EP 2, 3, 4, 5, 6, 8

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer as diferenzas e posibilidades dos instrumentos escolares en diferentes etapas educativas	T1, T2, T3, T7, T9, X2, X3, X13, X18, X19, EP2, EP3, EP5
Aplicar os coñecementos de instrumentación para interpretar pezas en conxunto, mellorando a técnica e a coordinación	T7, T9, X4, X6, X7, EP4, EP8
Organizar agrupacións en función das necesidades educativas e dos recursos dispoñibles	T1, T2, T10, X7, X8, X21, EP2, EP8
Optimizar a preparación das agrupacións musicais mediante ensaios planificados e avaliación crítica.	T6, X8, X22, EP4, EP9
Potenciar o coñecemento tanto do papel do intérprete como o do director/a nas diferentes agrupacións instrumentais	T7, X6, X10, EP4
Integrar os coñecementos musicais e pedagóxicos adquiridos durante o curso na elaboración e presentación dun proxecto musical colectivo, fomentando a cooperación entre os diferentes cursos e a creatividade na presentación do contido.	T8, T9, X7, X8, X22, EP6, EP7, EP8

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Interpretación	1.1. Interpretación de obras de diferentes estilos e con diferentes agrupacións instrumentais	3

Arranxos I	2.1. Arranxos de pezas instrumentais atendendo ás características, rexistros e posibilidades dos instrumentos 2.2. Interpretación e valoración práctica dos arranxos realizados	3
Arranxos II	3.1. Arranxos de pezas instrumentais para diferentes agrupacións instrumentais e niveis educativos 3.2. Interpretación, revisión e adecuación dos arranxos realizados	4
A orquestra	4.1. Evolución, clasificación e características da orquestra e das súas seccións instrumentais	2
A banda	5.1. Evolución, clasificación e características da banda e das súas seccións instrumentais	2
Arranxo musical colectivo	6.1. Desenvolvemento, ensaio e interpretación dun arranxo musical colectivo	2
Total de sesións		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS 24	HORAS NON PRESENCIAIS 66	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	1	-	1
Exposición	4	-	4
Práctica	6	-	6
Estudo individual	-	10	10
Proxectos grupais	8	35	44
Exposición de traballos	3	-	3
Arranxos individuais	-	10	10
Arranxos colectivos	-	10	10
Titorías	1	-	1
Actividades de avaliación	2	-	2
Total de horas por cuadrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Exame práctico	Interpretación de diferentes obras con distintas agrupacións instrumentais (láminas, percusión corporal, instrumento principal, piano, voz, etc.), valorando a corrección técnica e musical, a coordinación, a escoita, a adaptación ao conxunto e a aplicación dos criterios interpretativos traballados na aula.	T1, T7, T9, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X22, EP3, EP4, EP8	60%
Traballos	Realización, entrega e exposición de traballos individuais e colectivos relacionados cos contidos da materia. Inclúense actividades de selección e adaptación de repertorio, creación de pezas, realización de arranxos e planificación de actividades musicais. Nos traballos de creación, adaptación ou arranxo terase en conta a adecuación ao nivel e á agrupación destinataria, o uso coherente dos recursos instrumentais e a capacidade para xustificar as decisións musicais e pedagóxicas adoptadas.	T1, T2, T3, T7, T8, T9, T10, X7, X8, X18, X19, X21, X22, EP2, EP4, EP5, EP6; EP8	40%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto, partitura, arquivo de audio), ademais de cumpriren requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a mediaponderada. Así mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..

AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)

Exame práctico	Interpretación das obras previstas para o curso con diferentes agrupacións instrumentais (láminas, percusión corporal, instrumento principal, piano, voz, etc.), valorando a corrección técnica e musical, a coordinación, a escoita, a adaptación ao conxunto. A proba incluírá tamén exercicios de lectura a primeira vista con algún dos instrumentos traballados na materia.	T1, T7, T9, X2, X6, X7, X8, EP3, EP4, EP8	60%
Exame teórico	Planificación e programación de actividades propias de agrupacións musicais, aplicables a diferentes niveis educativos. Valorarase a capacidade para fundamentar as respostas, relacionar os contidos entre si e propoñer solucións viables ante situacións concretas.	T1, T3, T9, T10, X8, X22, EP2, EP4, EP6	20%

Traballos	Realización e entrega de diferentes traballos e arranxos musicais. Os traballos deberán incluír arranxos completos e interpretables para diferentes formacións, cunha breve xustificación na que se indiquen destinatarios, nivel, instrumentación e principais decisións musicais. Será obrigatoria a defensa oral do traballo. Os materiais entregados deberán ser completos e interpretables, en formato dixital. A xustificación deberá explicar os destinatarios, o nivel de dificultade, a elección e distribución dos instrumentos e os criterios empregados na elaboración das propostas.	T1, T3, T7, T8, T10, X7, X8, X18, X19, X21, EP2, EP4, EP6; EP8	20%
-----------	--	--	-----

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto, partitura, arquivo de audio), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgúns destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Así mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)

Exame práctico	Interpretación de diferentes obras con distintas agrupacións instrumentais (láminas, percusión corporal, instrumento principal, piano, etc.), valorando a corrección técnica e musical, a coordinación, a escoita, a adaptación ao conxunto. A proba incluírá tamén exercicios de lectura a primeira vista con algún dos instrumentos traballados na materia.	T1, T7, T9, X2, X6, X7, X8, EP3, EP4, EP8	60%
Exame teórico	Planificación e programación de actividades propias de agrupacións musicais, aplicables a diferentes niveis educativos. Valorarase a capacidade para fundamentar as respostas, relacionar os contidos entre si e propoñer solucións viables ante situacións concretas.	T1, T3, T9, T10, X8, X22, EP2, EP4, EP6	20%
Traballos	Realización e entrega de diferentes traballos e arranxos musicais. Os traballos deberán incluír arranxos completos e interpretables para diferentes formacións, cunha breve xustificación na que se indiquen destinatarios, nivel, instrumentación e principais decisións musicais. Será obrigatoria a defensa oral do traballo. Os materiais entregados deberán ser completos e interpretables, en formato dixital. A xustificación deberá explicar os destinatarios, o nivel de dificultade, a elección e distribución dos instrumentos e os criterios empregados na elaboración das propostas.	T1, T3, T7, T8, T10, X7, X8, X18, X19, X21, EP2, EP4, EP6; EP8	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto, partitura, arquivo de audio), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgúns destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Así mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

EXTRAORDINARIA

Exame práctico	Interpretación de diferentes obras con distintas agrupacións instrumentais (láminas, percusión corporal, instrumento principal, piano, voz, etc.), valorando a corrección técnica e musical, a coordinación, a escoita, a adaptación ao conxunto. A proba incluírá tamén exercicios de lectura a primeira vista con algún dos instrumentos traballados na materia.	T1, T7, T9, X2, X6, X7, X8, EP3, EP4, EP8	60%
Exame teórico	Planificación e programación de actividades propias de agrupacións musicais, aplicables a diferentes niveis educativos. Valorarase a capacidade para fundamentar as respostas, relacionar os contidos entre si e propoñer solucións viables ante situacións concretas.	T1, T3, T9, T10, X8, X22, EP2, EP4, EP6	20%
Traballos	Realización e entrega de diferentes traballos e arranxos musicais. Os traballos deberán incluír arranxos completos e interpretables para diferentes formacións, cunha breve xustificación na que se indiquen destinatarios, nivel, instrumentación e principais decisións musicais. Será obrigatoria a defensa oral do traballo. Os materiais entregados deberán ser completos e interpretables, en formato dixital. A xustificación deberá explicar os destinatarios, o nivel de dificultade, a elección e distribución dos instrumentos e os criterios empregados na elaboración das propostas.	T1, T3, T7, T8, T10, X7, X8, X18, X19, X21, EP2, EP4, EP6; EP8	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto, partitura, arquivo de audio), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgúns destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Así mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Álvarez, V. (2021). *La orquesta en la escuela: Nuevas metodologías y prácticas educativas*. Ed. Ricordi.
 Bermell, M. A., & Alonso, V. (2022). *La aportación de las agrupaciones musicales a la sociedad contemporánea*. Editorial XYZ.
 Blades, J. (2022). *Los instrumentos de percusión: Historia y técnicas actuales*. Editorial ABC.
 González Rodríguez, C. (2022). *Mi orquesta escolar: Nuevas canciones instrumentadas para coro y orquesta escolar*. San Pablo Musicales.
 Hemsy de Gainza, V. (2020). *Ritmo musical y percusión: Métodos innovadores en la educación primaria*. Eudeba.
 Llanga, E. F., & Insuasti, J. P. (2023). *La influencia de la música en el aprendizaje: Avances recientes y prácticas educativas*. Revista Atlante, Cuadernos de Educación y Desarrollo, 17(1), 45-70.
 Martínez, L. (2022). *Orquestaciones modernas para instrumentos escolares*. Real Musical.
 Páez, R. (2021). *Creación de recursos musicales II: Arreglos y adaptaciones para conjuntos instrumentales*. Editorial Musical.
 Plaza, A., & Molina, E. (2023). *Conjunto instrumental: Nuevas estrategias para la enseñanza de la percusión y las láminas*. Enclave Creativa.
 Prieto, R. (2022). *Dirección y gestión de agrupaciones instrumentales: Nuevas perspectivas*. Editorial XYZ.
 Romero-Naranjo, F. J. (2024). *La percusión corporal en la educación musical: Nuevas metodologías y aplicaciones*. Universidad de la Puebla.
 Roca, F. (2022). *Percusión corporal: Técnicas avanzadas y recursos educativos*. Editorial A-3.

Programación Docente de Coreografía e Danza I

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Expresión corporal e danza

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Beatriz Vázquez López
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	2
ETCS/ CUADRIMESTRE			2						Idiomas	Castelán, galego
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Beatriz Vázquez López				beatriz_vazquez_lopez@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	A expresión corporal. Desenvolvemento das capacidades motrices a través da sensibilización e da conciencia corporal. Formas básicas do movemento. Comunicación e aprendizaxe. Improvisación. A danza: historia e repertorio (tradicional, histórica, educativa, doutras culturas). A danza como recurso metodolóxico para a educación musical. Creación de danzas e coreografías na aula.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente. Coñecer as bases prácticas do linguaxe expresivo. Coñecer e utilizar cancións que propicien o desenvolvemento da educación auditiva, rítmica e vocal.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	As materias de Didáctica da Música e da Linguaxe Musical I-III son especialmente relevantes para a coreografía e a danza no contexto educativo, xa que permiten deseñar sesións didácticas que integren a expresión corporal, o desenvolvemento das capacidades motrices a través da sensibilización e da conciencia corporal, e as formas básicas de movemento. Estas materias proporcionan as ferramentas necesarias para combinar música, ritmo e movemento corporal, facilitando un enfoque metodolóxico axeitado para o ensino da danza e o seu uso como recurso educativo na aula. Ademais, permiten a creación de danzas e coreografías que reforzan a aprendizaxe musical.
TRANSVERSAIS	T1, T7, T9, T10, T12, T13, T16, T17
XERAIS	X1, X2, X5, X7, X8, X13, X14
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP4, EP5, EP6, EP9, EP10

3. Obxectivos

DESCRICIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer e valorar os elementos básicos da Expresión Corporal (corpo, espazo, tempo e movemento), desenvolvendo unha maior conciencia corporal e a capacidade de utilizar o corpo como medio de expresión artística e comunicativa.	T1, T7, T9, X1, X2, EP1, EP2
Utilizar o propio corpo alcanzando un dominio básico do esquema corporal, da coordinación motriz e da ocupación do espazo, aplicando estes coñecementos en actividades de danza e rítmica.	T1, T7, T10, X2, X8, EP4
Adquirir coñecementos prácticos sobre as técnicas de rítmica e danza, capacitándose para deseñar e aplicar estas actividades na futura labor docente, fomentando o desenvolvemento motor e cognitivo nos diferentes niveis educativos.	T12, T13, X5, X8, EP2, EP5
Vivenciar situacións en torno o ritmo e a danza que estimulen a creatividade dos estudantes.	T7, T12, X2, X7, EP5
Crear e desenvolver coreografías individuais ou grupais, utilizando como base unha partitura ou unha audición musical, aplicando os principios da narrativa coreográfica e das formas simples de construción coreográfica.	T1, T10, X13, X14, EP4
Integrar os coñecementos musicais e pedagóxicos adquiridos durante o curso na elaboración e presentación dun proxecto musical, fomentando a cooperación entre os diferentes cursos e a creatividade na presentación do contido.	T1, T10, T17, X1, X5, X8, EP6, EP9, EP10

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
1º CUADRIMESTRE		
Expresión corporal	1.1. As posibilidades da música como recurso para a expresión corporal 1.2. O corpo: conciencia corporal	5

	1.3. Propostas prácticas: <i>mindfulness</i> , yoga e outras técnicas corporais 1.4. O espazo: exploración e ocupación do entorno co corpo 1.5. A relaxación: método Vayer e a eutonía de Alexander 1.6. A respiración: control e coordinación no movemento 1.7. Coordinación motriz: desenvolvemento de habilidades motoras básicas a través da música 1.8. Elementos básicos do movemento expresivo	
A danza escola	2.1. Incorporación da danza no currículo escolar 2.2. Beneficios da danza no desenvolvemento motor e cognitivo 2.3. A danza como medio de integración social e inclusión educativa 2.4. Movementos básicos na danza 2.5. Xogos infantís danzados e cantados 2.6. Danzas para diferentes niveis educativos	6
A Rítmica	3.1. Fundamentos da rítmica e da danza 3.2. Educar o movemento 3.2. Noción de ritmo musical: comprensión e aplicación na danza 3.3. Importancia da educación rítmica para o desenvolvemento global da personalidade 3.4. A rítmica Dalcroziana: fundamentos e práctica da metodoloxía 3.5. Elementos da rítmica 3.6. Aplicacións didácticas do ritmo	5
Total de sesións		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS 32	HORAS NON PRESENCIAIS 28	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	1	-	1
Exposición	6	-	6
Práctica	14	-	14
Estudo individual	-	6	6
Proxectos grupais	6	12	18
Exposición de traballos	2	-	2
Creación coreografías e propostas de aula individuais	-	10	10
Titorías	1	-	1
Actividades de avaliación	2	-	2
Total de horas por cuadrimestre			60

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Execución de danzas	Executar diferentes danzas de memoria en grupo. Avaliarase a técnica, prestando atención á precisión dos movementos e á coordinación cos compañeiros. Tamén se valorará a capacidade de expresión corporal, é dicir, o uso do corpo para comunicar emocións ou ideas. Ademais, terase en conta a sincronización co ritmo da música e a musicalidade, así como o traballo en equipo, buscando cohesión grupal e capacidade de improvisación cando sexa necesario.	T1, T7, T9, T10, T13, T16, T17, X1, X2, X7, X8, X13, X14, EP4, EP5, EP6, EP9	60%
Traballos e planificación de propostas pedagóxicas	Planificar propostas de expresión corporal, danzas e coreografías aplicable a diferentes niveis educativos. Avaliarase a orixinalidade das ideas, a súa aplicabilidade no contexto educativo, a estrutura e organización do traballo, así como a xustificación teórica, integrando os conceptos tratados ao longo do curso.	T1, T7, T10, T12, T13, X5, X8, X13, X14, EP1, EP2, EP6, EP9, EP10	40%
En xeral, terase en conta a participación activa nas actividades do curso, a creatividade e a capacidade de aplicar os coñecementos de maneira crítica e reflexiva.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do der oito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-December-)			
Execución de danzas	Executar diferentes danzas de memoria en grupo. Avaliarase a técnica, prestando atención á precisión dos movementos e á coordinación cos compañeiros. Tamén se valorará a capacidade de expresión corporal, é dicir, o uso do corpo para comunicar emocións ou ideas.	T1, T7, T9, T10, T13, T16, T17, X1, X2, X7, X8, X13,	50%

	Ademais, terase en conta a sincronización co ritmo da música e a musicalidade, así como o traballo en equipo, buscando cohesión grupal e capacidade de improvisación cando sexa necesario.	X14, EP4, EP5, EP6, EP9	
Traballos e planificación de propostas pedagóxicas	Planificar propostas de expresión corporal, danzas e coreografías aplicable a diferentes niveis educativos. Avaliarase a orixinalidade das ideas, a súa aplicabilidade no contexto educativo, a estrutura e organización do traballo, así como a xustificación teórica, integrando os conceptos tratados ao longo do curso.	T1, T7, T10, T12, T13, X5, X8, X13, X14, EP1, EP2, EP6, EP9, EP10	30%
Traballos colaborativos grupais	Desenvolveranse proxectos colectivos nos que o equipo deseñe, planifique e presente unha peza de expresión corporal ou danza. Avaliarase a distribución de roles e a responsabilidade individual, a comunicación interna e a toma de decisións consensuadas; a creación coreográfica e a integración das achegas de todos os membros; a resolución de problemas durante o proceso; a organización do tempo e o cumprimento de prazos; e a calidade da presentación final, incluíndo cohesión escénica, musicalidade e unha breve documentación reflexiva do proceso.	T2, T3, T6, X1, X13, X18, X25, EP1, EP3, EP10	20%

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)

Execución de danzas	Executar diferentes danzas de memoria en grupo. Avaliarase a técnica, prestando atención á precisión dos movementos e á coordinación cos compañeiros. Tamén se valorará a capacidade de expresión corporal, é dicir, o uso do corpo para comunicar emocións ou ideas. Ademais, terase en conta a sincronización co ritmo da música e a musicalidade, así como o traballo en equipo, buscando cohesión grupal e capacidade de improvisación cando sexa necesario.	T1, T7, T9, T10, T13, T16, T17, X1, X2, X7, X8, X13, X14, EP4, EP5, EP6, EP9	50%
Traballos e planificación de propostas pedagóxicas	Planificar propostas de expresión corporal, danzas e coreografías aplicable a diferentes niveis educativos. Avaliarase a orixinalidade das ideas, a súa aplicabilidade no contexto educativo, a estrutura e organización do traballo, así como a xustificación teórica, integrando os conceptos tratados ao longo do curso.	T1, T7, T10, T12, T13, X5, X8, X13, X14, EP1, EP2, EP6, EP9, EP10	50%

EXTRAORDINARIA

Execución de danzas	Executar diferentes danzas de memoria en grupo. Avaliarase a técnica, prestando atención á precisión dos movementos e á coordinación cos compañeiros. Tamén se valorará a capacidade de expresión corporal, é dicir, o uso do corpo para comunicar emocións ou ideas. Ademais, terase en conta a sincronización co ritmo da música e a musicalidade, así como o traballo en equipo, buscando cohesión grupal e capacidade de improvisación cando sexa necesario.	T1, T7, T9, T10, T13, T16, T17, X1, X2, X7, X8, X13, X14, EP4, EP5, EP6, EP9	50%
Traballos e planificación de propostas pedagóxicas	Planificar propostas de expresión corporal, danzas e coreografías aplicable a diferentes niveis educativos. Avaliarase a orixinalidade das ideas, a súa aplicabilidade no contexto educativo, a estrutura e organización do traballo, así como a xustificación teórica, integrando os conceptos tratados ao longo do curso.	T1, T7, T10, T12, T13, X5, X8, X13, X14, EP1, EP2, EP6, EP9, EP10	50%

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atendera as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Javier, G., & Rodríguez, P. (2022). *Danza y Movimiento en la Educación Infantil*. Editorial Octaedro.
 García, C. A., & Martínez, J. F. (2023). *Metodología Didáctica de la Expresión Corporal y la Danza*. Editorial Alianza.
 Muñoz, R. (2022). *Ritmo y Expresión en la Educación Musical*. Ediciones Musicales Prometeo.
 Sánchez, M., & Pérez, L. (2024). *Coreografía y Creatividad en el Aula*. Editorial Anaya.
 González, A. (2021). *La Danza en el Contexto Educativo: Nuevas Perspectivas*. Editorial Ediciones SM.
 Bermúdez, A., & López, R. (2023). *Cuerpo y Movimiento: Nuevas Tendencias en Expresión Corporal*. Ediciones Wanceulen.
 Romero, M. (2022). *La Psicología del Movimiento en la Educación*. Editorial Siglo XXI.

Programación Docente de Coreografía e Danza II

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Expresión corporal e danza

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Beatriz Vázquez López
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	2
ETCS/ CUADRIMESTRE				2					Idiomas	Castelán, galego
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Beatriz Vázquez López				beatriz_vazquez_lopez@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	A expresión corporal. Desenvolvemento das capacidades motrices a través da sensibilización e da conciencia corporal. Formas básicas do movemento. Comunicación e aprendizaxe. Improvisación. A danza: historia e repertorio (tradicional, histórica, educativa, doutras culturas). A danza como recurso metodolóxico para a educación musical. Creación de danzas e coreografías na aula.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente. Coñecer as bases prácticas do linguaxe expresivo. Coñecer e utilizar cancións que propicien o desenvolvemento da educación auditiva, rítmica e vocal.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	As materias de Didáctica da Música e da Linguaxe Musical I-III son especialmente relevantes para a coreografía e a danza no contexto educativo, xa que permiten deseñar sesións didácticas que integren a expresión corporal, o desenvolvemento das capacidades motrices a través da sensibilización e da conciencia corporal, e as formas básicas de movemento. Estas materias proporcionan as ferramentas necesarias para combinar música, ritmo e movemento corporal, facilitando un enfoque metodolóxico axeitado para o ensino da danza e o seu uso como recurso educativo na aula. Ademais, permiten a creación de danzas e coreografías que reforzan a aprendizaxe musical.
TRANSVERSAIS	T1, T7, T9, T10, T12, T13, T16, T17
XERAIS	X1, X2, X5, X7, X8, X13, X14
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP4, EP5, EP6, EP9, EP10

3. Obxectivos

DESCRICIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer e valorar os elementos básicos da Expresión Corporal (corpo, espazo, tempo e movemento), desenvolvendo unha maior conciencia corporal e a capacidade de utilizar o corpo como medio de expresión artística e comunicativa.	T1, T7, T9, X1, X2, EP1, EP2
Utilizar o propio corpo alcanzando un dominio básico do esquema corporal, da coordinación motriz e da ocupación do espazo, aplicando estes coñecementos en actividades de danza e rítmica.	T1, T7, T10, X2, X8, EP4
Adquirir coñecementos prácticos sobre as técnicas de rítmica e danza, capacitándose para deseñar e aplicar estas actividades na futura labor docente, fomentando o desenvolvemento motor e cognitivo nos diferentes niveis educativos.	T12, T13, X5, X8, EP2, EP5
Vivenciar situacións en torno o ritmo e a danza que estimulen a creatividade dos estudantes.	T7, T12, X2, X7, EP5
Crear e desenvolver coreografías individuais ou grupais, utilizando como base unha partitura ou unha audición musical, aplicando os principios da narrativa coreográfica e das formas simples de construción coreográfica.	T1, T10, X13, X14, EP4
Integrar os coñecementos musicais e pedagóxicos adquiridos durante o curso na elaboración e presentación dun proxecto musical, fomentando a cooperación entre os diferentes cursos e a creatividade na presentación do contido.	T1, T10, T17, X1, X5, X8, EP6, EP9, EP10

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
2º CUADRIMESTRE		
A coreografía	4.1. Análise dunha estrutura coreográfica 4.2. Narrativa coreográfica: contar historias a través do corpo	4

	4.3. Formas simples de construción coreográfica	
A danza	5.1. A danza: historia, características e tipos 5.2. A danza como expresión do movemento 5.3. Danzas do mundo 5.4. Danzas educativas. Adaptacións didácticas para diferentes idades e contextos	6
A improvisación na danza	6.1. Técnicas de improvisación na danza. Exploración do movemento espontáneo 6.2. Práctica da improvisación na creación coreográfica. A improvisación como motor creativo	6
Total de sesións		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS 32	HORAS NON PRESENCIAIS 28	TOTAL HORAS
	1	-	1
Exposición	6	-	6
Práctica	14	-	14
Estudo individual	-	6	6
Proxectos grupais	6	12	18
Exposición de traballos	2	-	2
Creación coreografías e propostas de aula individuais	-	10	10
Titorías	1	-	1
Actividades de avaliación	2	-	2
Total de horas por cuadrimestre			60

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Execución de danzas	Executar diferentes danzas de memoria en grupo. Avaliarase a técnica, prestando atención á precisión dos movementos e á coordinación cos compañeiros. Tamén se valorará a capacidade de expresión corporal, é dicir, o uso do corpo para comunicar emocións ou ideas. Ademais, terase en conta a sincronización co ritmo da música e a musicalidade, así como o traballo en equipo, buscando cohesión grupal e capacidade de improvisación cando sexa necesario.	T1, T7, T9, T10, T13, T16, T17, X1, X2, X7, X8, X13, X14, EP4, EP5, EP6, EP9	60%
Traballos e planificación de propostas pedagóxicas	Planificar propostas de expresión corporal, danzas e coreografías aplicable a diferentes niveis educativos. Avaliarase a orixinalidade das ideas, a súa aplicabilidade no contexto educativo, a estrutura e organización do traballo, así como a xustificación teórica, integrando os conceptos tratados ao longo do curso.	T1, T7, T10, T12, T13, X5, X8, X13, X14, EP1, EP2, EP6, EP9, EP10	40%
En xeral, terase en conta a participación activa nas actividades do curso, a creatividade e a capacidade de aplicar os coñecementos de maneira crítica e reflexiva.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do der oito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Execución de danzas	Executar diferentes danzas de memoria en grupo. Avaliarase a técnica, prestando atención á precisión dos movementos e á coordinación cos compañeiros. Tamén se valorará a capacidade de expresión corporal, é dicir, o uso do corpo para comunicar emocións ou ideas. Ademais, terase en conta a sincronización co ritmo da música e a musicalidade, así como o traballo en equipo, buscando cohesión grupal e capacidade de improvisación cando sexa necesario.	T1, T7, T9, T10, T13, T16, T17, X1, X2, X7, X8, X13, X14, EP4, EP5, EP6, EP9	50%
Traballos e planificación de propostas pedagóxicas	Planificar propostas de expresión corporal, danzas e coreografías aplicable a diferentes niveis educativos. Avaliarase a orixinalidade das ideas, a súa aplicabilidade no contexto educativo, a estrutura e organización do traballo, así como a xustificación teórica, integrando os conceptos tratados ao longo do curso.	T1, T7, T10, T12, T13, X5, X8, X13, X14, EP1, EP2, EP6, EP9, EP10	30%
Traballos colaborativos grupais	Desenvolveranse proxectos colectivos nos que o equipo deseñe, planifique e presente unha peza de expresión corporal ou danza. Avaliarase a distribución de roles e a responsabilidade individual, a comunicación interna e a toma de decisións consensuadas; a co-creación coreográfica e a integración das achegas de todos os membros; a resolución de problemas durante o proceso; a organización do tempo e o cumprimento de prazos; e a calidade da	T2, T3, T6, X1, X13, X18, X25, EP1, EP3, EP10	20%

	presentación final, incluíndo cohesión escénica, musicalidade e unha breve documentación reflexiva do proceso.		
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Execución de danzas	Executar diferentes danzas de memoria en grupo. Avaliarase a técnica, prestando atención á precisión dos movementos e á coordinación cos compañeiros. Tamén se valorará a capacidade de expresión corporal, é dicir, o uso do corpo para comunicar emocións ou ideas. Ademais, terase en conta a sincronización co ritmo da música e a musicalidade, así como o traballo en equipo, buscando cohesión grupal e capacidade de improvisación cando sexa necesario.	T1, T7, T9, T10, T13, T16, T17, X1, X2, X7, X8, X13, X14, EP4, EP5, EP6, EP9	50%
Traballos e planificación de propostas pedagóxicas	Planificar propostas de expresión corporal, danzas e coreografías aplicable a diferentes niveis educativos. Avaliarase a orixinalidade das ideas, a súa aplicabilidade no contexto educativo, a estrutura e organización do traballo, así como a xustificación teórica, integrando os conceptos tratados ao longo do curso.	T1, T7, T10, T12, T13, X5, X8, X13, X14, EP1, EP2, EP6, EP9, EP10	50%
EXTRAORDINARIA			
Execución de danzas	Executar diferentes danzas de memoria en grupo. Avaliarase a técnica, prestando atención á precisión dos movementos e á coordinación cos compañeiros. Tamén se valorará a capacidade de expresión corporal, é dicir, o uso do corpo para comunicar emocións ou ideas. Ademais, terase en conta a sincronización co ritmo da música e a musicalidade, así como o traballo en equipo, buscando cohesión grupal e capacidade de improvisación cando sexa necesario.	T1, T7, T9, T10, T13, T16, T17, X1, X2, X7, X8, X13, X14, EP4, EP5, EP6, EP9	50%
Traballos e planificación de propostas pedagóxicas	Planificar propostas de expresión corporal, danzas e coreografías aplicable a diferentes niveis educativos. Avaliarase a orixinalidade das ideas, a súa aplicabilidade no contexto educativo, a estrutura e organización do traballo, así como a xustificación teórica, integrando os conceptos tratados ao longo do curso.	T1, T7, T10, T12, T13, X5, X8, X13, X14, EP1, EP2, EP6, EP9, EP10	50%
ERASMUS			
O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atendera as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.			
7. Alumnado con necesidades educativas especiais			
DESCRICIÓN		CRITERIOS E PAUTAS	
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.		Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.	
8. Bibliografía, materiais e documentos			
Javier, G., & Rodríguez, P. (2022). <i>Danza y Movimiento en la Educación Infantil</i>. Editorial Octaedro. García, C. A., & Martínez, J. F. (2023). <i>Metodología Didáctica de la Expresión Corporal y la Danza</i>. Editorial Alianza. Muñoz, R. (2022). <i>Ritmo y Expresión en la Educación Musical</i>. Ediciones Musicales Prometeo. Sánchez, M., & Pérez, L. (2024). <i>Coreografía y Creatividad en el Aula</i>. Editorial Anaya. González, A. (2021). <i>La Danza en el Contexto Educativo: Nuevas Perspectivas</i>. Editorial Ediciones SM. Bermúdez, A., & López, R. (2023). <i>Cuerpo y Movimiento: Nuevas Tendencias en Expresión Corporal</i>. Ediciones Wanceulen. Romero, M. (2022). <i>La Psicología del Movimiento en la Educación</i>. Editorial Siglo XXI.			

Programación Docente de Didáctica da Música e da Linguaxe Musical I

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA DIDÁCTICA DA MÚSICA E DA LINGUAXE MUSICAL

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	4
ETCS/ CUADRIMESTRE					6				Idiomas	Castelán, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Ana Franqueira Fontán				anafranqueirafontan@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.	

2. Descriptor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Principios psicopedagóxicos da aprendizaxe da música. O desenvolvemento das capacidades musicais. Metodoloxía e planificación didáctica. Desenvolvemento e avaliación do proceso educativo. Análise dos diversos currículos de educación musical. Deseño de procedementos e estratexias de ensinanza-aprendizaxe.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente e ter superados os requirimentos para acceder ás Ensinanzas Superiores. Ademais, para a Didáctica I convén ter superada a formación nas materias de Teoría da Educación, Psicopedagogía e Socioloxía da Educación, para maior aproveitamento dos contidos traballados. Para as Didácticas II e III é preciso ter superadas as materias chave anteriores.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A disciplina de Didáctica de Música e da Linguaxe Musical ten por obxecto afondar nas capacidades musicais, desenvolvemento e metodoloxía e estratexias de ensinanza-aprendizaxe e traballo coas diferentes ferramentas didácticas para os aspectos tratados na docencia da Linguaxe Musical. Ao ser unha materia axial e central na formación do alumnado, presenta relacións horizontais con materias de formación básica (Harmonía e Contrapunto, FAAV, Análise) e practicamente todas as disciplinas específicas da especialidade: Didáctica Xeral, Pedagogía Musical, Psicopedagogía, Teoría da Educación, Coreografía e Danza, Teoría e Ritmo, Improvisación, Técnica Vocal, FAAV aplicado, Planificación de Aula ou Técnicas de Aula. Por último, cómpre salientar a súa relación co TFE e coas Prácticas de Profesorado.
TRANSVERSAIS	T1, T4, T8, T12, T15
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP3, EP5

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Comprender os procesos de ensinanza-aprendizaxe da música á luz das teorías do desenvolvemento psicolóxico e da aprendizaxe de xeito que constitúan unha visión global e integradora.	T1, T8, T12, T15, X5, X10, X18, X19, EP1, EP5.
Coñecer a analizar a estrutura do sistema educativo relativo á educación musical xeral e profesional.	T1, T4, T8, T15, X5, X10, X18, EP1.
Coñecer os elementos de planificación, organización e desenvolvemento das diferentes actividades musicais das ensinanzas elementais e profesionais.	T1, T4, T12, T15, X1, X2, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5.
Coñecer e valorar os métodos de pedagogía musical mais relevantes do século XX co obxecto de integrar os seus principios nunha didáctica xeralizadora.	T1, T4, X1, X2, X4, X5, X10, X13, X19, X22, EP1, EP2, EP3, EP5.
Aplicar os coñecementos adquiridos, tanto pedagóxicos como musicais, na elaboración de propostas de planificación da acción didáctica, analizando os materiais mais axeitados e demais recursos metodolóxicos para a Linguaxe musical.	T1, T4, T12, T15, X1, X2, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5.
Potenciar o uso dos recursos tecnolóxicos na mellora da práctica do ensino musical para favorecer unha metodoloxía mais creativa e atractiva axeitada ós intereses e costumes dos alumnos.	T1, T4, T15, X5, X10, X13, X22, X27, EP2, EP5.

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
A didáctica da música	1.1. Concepto 1.2. A didáctica da música e a súa relación com outras disciplinas. 1.3. Ensino da música como linguaxe	2

	1.4. Método global.	
Iniciación musical	2.1. O currículo de Ensinanzas Elementais en Música: Linguaxe Musical e Educación Auditiva e Vocal (1.º e 2.º curso EE. EE.). 2.2. A música en Educación Infantil e Primaria. 2.3. Os comezos do ensino musical. Descubrir as bases. Musicalización e alfabetización.	1
Didáctica do ritmo	3.1. Elementos rítmicos: pulso, acento, métrica, lectoescritura. 3.2. Psicoloxía do ritmo. 3.3. Secuenciación dos contidos rítmicos (1.º e 2.º curso EE. EE.). 3.4. Metodoloxía: percepción, interpretación, creación/improvisación. 3.5. Práctica da rítmica propia dos cursos tratados.	2
Didáctica da entoación	4.1. Elementos melódico-harmónicos: intervalo, acordes, tonalidades, escalas, lectoescritura. 4.2. Fases iniciais da entonación na aula. 4.3. Entoación intuitiva/imitada e consciente. 4.4. Secuenciación dos contidos melódico-harmónicos (1.º e 2.º EE. EE.). 4.5. Metodoloxía: percepción, interpretación, creación/improvisación. 4.6. Práctica da entoación (dentro e fóra da tonalidade) dos contidos propios dos cursos tratados.	2
Didáctica da audición	5.1. Elementos rítmico, melódico, harmónicos, formais e expresivos na audición. 5.2. Audición interna, relativa e absoluta. 5.3. Metodoloxía e recursos didácticos: deseño. 5.4. Práctica da audición dos contidos dos cursos tratados.	2
O repertorio vocal	6.1. Voz e aparello fonador. Emisión vocal, respiración, relaxación e fraseo. 6.2. Tipoloxía de voces. A voz na infancia e as súas particularidades. Tesitura e ámbito vocal. 6.3. A canción infantil: popular e de autor. Características e valor pedagóxico. 6.4. Criterios de selección do repertorio. 6.5. O canon.	1
A unidade didáctica	7.1. Planificación didáctica. 7.2. Elementos constitutivos da UD. 7.3. Deseño de UU. DD.	3
Probas de acceso a Ensinanzas Elementais de música	8.1. Lexislación vixente. 8.2. Obxectivos das propas. 8.3. Deseño, elaboración e desenvolvemento dun modelo de probas de acceso a EE. EE.	3
Total de sesións por cuatrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	4		4
Exposición maxistral, traballo teórico-práctico	64		64
Práctica e traballo persoal individual e colectivo		104	104
Avaliación formativa e sumativa	4		4
Tutorías	4		4
Total de horas por cuatrimestre			180

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Proba escrita	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuatrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba poderá conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	20%
Traballo persoal	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente. Práctica da rítmica, entoación e audición dos cursos tratados. Participación no proxecto interdisciplinar didáctico do departamento.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	40%
Portafolios	Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13,	30%

		X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	
Asistencia e participación activa	Participación activa, argumentada e fundamentada, intervención con pensamento crítico e vontade de solución de dúbidas en todas as cuestións que se traten durante as aulas.	T4, T8, T15, X10, X18, X 22, EP1, EP 2, EP 3, EP 5	10%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimismo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final. *As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do der eito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adelantada-Diciembre-)			
Proba teórico-práctica	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuatrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba poderá conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica. Práctica da rítmica, entoación e audición dos cursos tratados.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Traballo persoal - portafolios	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entoación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente. Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios. Exposición e defensa oral dos traballos e tarefas que o profesor indique.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimismo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Proba teórico-práctica	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuatrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba poderá conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica. Práctica da rítmica, entoación e audición dos cursos tratados.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Traballo persoal - portafolios	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entoación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente. Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios. Exposición e defensa oral dos traballos e tarefas que o profesor indique.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimismo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
EXTRAORDINARIA			
Proba teórico-práctica	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuatrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba poderá conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica. Práctica da rítmica, entoación e audición dos cursos tratados.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Traballo persoal - portafolios	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entoación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente. Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios. Exposición e defensa oral dos traballos e tarefas que o profesor indique.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Hemsey, V. (2002). Música, amor y conflicto, diez estudios de psicopedagogía musical. Lumen.

Hemsey, V. (1964). La iniciación musical del niño. Ricordi americana.

López de Arenosa, E. (2004). Apuntes sobre didáctica musical. Enclave creativa.

Willems, E. (1976). La preparación musical de los más pequeños. Eudeba.

Willems, E. (1981). El valor humano de la educación musical. Paidós Barcelona.

Willems, E. (1984). Las bases psicológicas de la educación musical. Eudeba.

Métodos de linguaxe musical (ritmo e lectura, entoación, etc.) dos cursos correspondentes traballados en cada cuatrimestre: Araval, López de Arenosa, Sierra, Ibáñez-Cursá, Molina, Navarrete.

Programación Docente de Didáctica da Música e da Linguaxe Musical II

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA DIDÁCTICA DA MÚSICA E DA LINGUAXE MUSICAL

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	4
ETCS/ CUADRIMESTRE						6			Idiomas	Castelán, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Ana Franqueira Fontán				anafranqueirafontan@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Principios psicopedagóxicos da aprendizaxe da música. O desenvolvemento das capacidades musicais. Metodoloxía e planificación didáctica. Desenvolvemento e avaliación do proceso educativo. Análise dos diversos currículos de educación musical. Deseño de procedementos e estratexias de ensinanza-aprendizaxe.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente e ter superados os requirimentos para acceder ás Ensinanzas Superiores. Ademais, para a Didáctica I convén ter superada a formación nas materias de Teoría da Educación, Psicopedagogía e Socioloxía da Educación, para maior aproveitamento dos contidos traballados. Para as Didácticas II e III é preciso ter superadas as materias chave anteriores.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A disciplina de Didáctica de Música e da Linguaxe Musical ten por obxecto afondar nas capacidades musicais, desenvolvemento e metodoloxía e estratexias de ensinanza-aprendizaxe e traballo coas diferentes ferramentas didácticas para os aspectos tratados na docencia da Linguaxe Musical. Ao ser unha materia axial e central na formación do alumnado, presenta relacións horizontais con materias de formación básica (Harmonía e Contrapunto, FAAV, Análise) e practicamente todas as disciplinas específicas da especialidade: Didáctica Xeral, Pedagogía Musical, Psicopedagogía, Teoría da Educación, Coreografía e Danza, Teoría e Ritmo, Improvisación, Técnica Vocal, FAAV aplicado, Planificación de Aula ou Técnicas de Aula. Por último, cómpre salientar a súa relación co TFE e coas Prácticas de Profesorado.
TRANSVERSAIS	T1, T4, T8, T12, T15
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP3, EP5

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Comprender os procesos de ensinanza-aprendizaxe da música á luz das teorías do desenvolvemento psicolóxico e da aprendizaxe de xeito que constitúan unha visión global e integradora.	T1, T8, T12, T15, X5, X10, X18, X19, EP1, EP5.
Coñecer a analizar a estrutura do sistema educativo relativo á educación musical xeral e profesional.	T1, T4, T8, T15, X5, X10, X18, EP1.
Coñecer os elementos de planificación, organización e desenvolvemento das diferentes actividades musicais das ensinanzas elementais e profesionais.	T1, T4, T12, T15, X1, X2, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5.
Coñecer e valorar os métodos de pedagogía musical mais relevantes do século XX co obxecto de integrar os seus principios nunha didáctica xeralizadora.	T1, T4, X1, X2, X4, X5, X10, X13, X19, X22, EP1, EP2, EP3, EP5.
Aplicar os coñecementos adquiridos, tanto pedagóxicos como musicais, na elaboración de propostas de planificación da acción didáctica, analizando os materiais mais axeitados e demais recursos metodolóxicos para a Linguaxe musical.	T1, T4, T12, T15, X1, X2, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5.
Potenciar o uso dos recursos tecnolóxicos na mellora da práctica do ensino musical para favorecer unha metodoloxía mais creativa e atractiva axeitada ós intereses e costumes dos alumnos.	T1, T4, T15, X5, X10, X13, X22, X27, EP2, EP5.

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Capacidades musicais	1.1. Memoria musical. 1.2. Creatividade. 1.3. Gamificación e ludificación.	3

	1.4. Traballo cooperativo na aula.	
Aprendizaxe musical intermedia	2.1. O currículo de Ensinanzas Elementais en Música: Linguaxe Musical e Educación Auditiva e Vocal (3.º e 4.º curso EE. EE.). 2.2. A música no último ciclo da Educación Primaria. 2.3. Os comezos do ensino musical. Descubrir as bases. Musicalización e alfabetización.	1
Didáctica do ritmo	3.1. Esquema corporal e psicomotricidade. 3.2. Secuenciación dos contidos rítmicos (3.º e 4.º de EE. EE.). 3.3. Metodoloxía: percepción, interpretación, creación/improvisación. 3.4. Práctica da rítmica propia dos cursos tratados.	2
Didáctica da entoación	4.1. Elementos melódico-harmónicos: intervalo, acordes, cadencias, tonalidades, escalas, lectoescritura. 4.2. Desenvolvemento da entoación na aula. 4.3. Entoación intuitiva/imitada e consciente. 4.4. Secuenciación dos contidos melódico-harmónicos (3.º e 4.º EE. EE.). 4.5. Metodoloxía: percepción, interpretación, creación/improvisación. 4.6. Práctica da entoación (dentro e fóra da tonalidade) dos contidos propios dos cursos tratados.	2
Didáctica da audición	5.1. Elementos rítmico, melódico, harmónicos, formais e expresivos na audición. 5.2. Desenvolvemento da audición interna, relativa e absoluta. 5.3. Metodoloxía e recursos didácticos: deseño. 5.4. Práctica da audición dos contidos dos cursos tratados.	2
O repertorio vocal	6.1. Particularidades da voz na etapa: patoloxías, pasos e muda. 6.2. Repertorio vocal a unha e varias voces para a etapa intermedia: xéneros e estilos. 6.3. Pezas a voces: incorporación e progresión.	3
Avaliación	7.1. Concepto, tipoloxía e funcións. 7.2. Ferramentas de avaliación para a Linguaxe Musical..	1
As TIC	8.1. Posibilidades pedagóxicas na aula de Linguaxe Musical. 8.2. Ferramentas de elaboración de actividades con TIC.	2
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	4		4
Exposición maxistral, traballo teórico-práctico	64		64
Práctica e traballo individual e colectivo		104	104
Avaliación formativa e sumativa	4		4
Tutorías	4		4
Total de horas por cuadrimestre			180

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Proba escrita	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuadrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba poderá conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	20%
Traballo persoal	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente. Práctica da rítmica, entoación e audición dos cursos tratados. Participación no proxecto interdisciplinar didáctico do departamento.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	40%
Portafolios	Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	30%

Seguimento persoal	Implicación e traballo ao longo do cuadrimestre, capacidade de mellora e aprendizaxe progresivo, que permita o alumnado acometer axeitadamente as tarefas de planificación, desenvolvemento e afondamento didáctico. Participación activa, argumentada e fundamentada, intervención con pensamento crítico e vontade de solución de dúbidas en todas as cuestións que se traten durante as aulas.	T4, T8, T15, X10, X18, X 22, EP1, EP 2, EP 3, EP 5	10%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asim mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Proba teórico-práctica	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuadrimestre. Valorase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba poderá conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica. Práctica da rítmica, entoación e audición dos cursos tratados.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Traballo persoal - portafolios	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente. Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asim mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Proba teórico-práctica	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuadrimestre. Valorase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba poderá conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica. Práctica da rítmica, entoación e audición dos cursos tratados.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Traballo persoal - portafolios	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente. Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asim mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
EXTRAORDINARIA			
Proba teórico-práctica	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuadrimestre. Valorase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba poderá conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica. Práctica da rítmica, entoación e audición dos cursos tratados.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Traballo persoal - portafolios	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente. Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asim mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			

necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Hemsey, V. (2002). Música, amor y conflicto, diez estudios de psicopedagogía musical. Lumen.
Hemsey, V. (1964). La iniciación musical del niño. Ricordi americana.
López de Arenosa, E. (2004). Apuntes sobre didáctica musical. Enclave creativa.
Willems, E. (1976). La preparación musical de los más pequeños. Eudeba.
Willems, E. (1981). El valor humano de la educación musical. Paidós Barcelona.
Willems, E. (1984). Las bases psicológicas de la educación musical. Eudeba.
Métodos de linguaxe musical (ritmo e lectura, entoación, etc.) dos cursos correspondentes traballados en cada cuadrimestre: Araval, López de Arenosa, Sierra, Ibáñez-Cursá, Molina, Navarrete.

Programación Docente de Didáctica da Música e da Linguaxe Musical III

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA DIDÁCTICA DA MÚSICA E DA LINGUAXE MUSICAL

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	4
ETCS/ CUADRIMESTRE							6		Idiomas	Castelán, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Beatriz Vázquez López				Beatriz_vazquez_lopez@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Principios psicopedagóxicos da aprendizaxe da música. O desenvolvemento das capacidades musicais. Metodoloxía e planificación didáctica. Desenvolvemento e avaliación do proceso educativo. Análise dos diversos currículos de educación musical. Deseño de procedementos e estratexias de ensinanza-aprendizaxe.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente e ter superados os requirimentos para acceder ás Ensinanzas Superiores. Ademais, para a Didáctica I convén ter superada a formación nas materias de Teoría da Educación, Psicopedagogía e Socioloxía da Educación, para maior aproveitamento dos contidos traballados. Para as Didácticas II e III é preciso ter superadas as materias chave anteriores.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A disciplina de Didáctica de Música e da Linguaxe Musical ten por obxecto afondar nas capacidades musicais, desenvolvemento e metodoloxía e estratexias de ensinanza-aprendizaxe e traballo coas diferentes ferramentas didácticas para os aspectos tratados na docencia da Linguaxe Musical. Ao ser unha materia axial e central na formación do alumnado, presenta relacións horizontais con materias de formación básica (Harmonía e Contrapunto, FAAV, Análise) e practicamente todas as disciplinas específicas da especialidade: Didáctica Xeral, Pedagogía Musical, Psicopedagogía, Teoría da Educación, Coreografía e Danza, Teoría e Ritmo, Improvisación, Técnica Vocal, FAAV aplicada o, Planificación de Aula ou Técnicas de Aula. Por último, cómpre salientar a súa relación co TFE e coas Prácticas de Profesorado.
TRANSVERSAIS	T1, T4, T8, T12, T15
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP3, EP5

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Comprender os procesos de ensinanza-aprendizaxe da música á luz das teorías do desenvolvemento psicolóxico e da aprendizaxe de xeito que constitúan unha visión global e integradora.	T1, T8, T12, T15, X5, X10, X18, X19, EP1, EP5.
Coñecer a analizar a estrutura do sistema educativo relativo á educación musical xeral e profesional.	T1, T4, T8, T15, X5, X10, X18, EP1.
Coñecer os elementos de planificación, organización e desenvolvemento das diferentes actividades musicais das ensinanzas elementais e profesionais.	T1, T4, T12, T15, X1, X2, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5.
Coñecer e valorar os métodos de pedagogía musical mais relevantes do século XX co obxecto de integrar os seus principios nunha didáctica xeralizadora.	T1, T4, X1, X2, X4, X5, X10, X13, X19, X22, EP1, EP2, EP3, EP5.
Aplicar os coñecementos adquiridos, tanto pedagóxicos como musicais, na elaboración de propostas de planificación da acción didáctica, analizando os materiais mais axeitados e demais recursos metodolóxicos para a Linguaxe musical.	T1, T4, T12, T15, X1, X2, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5.
Potenciar o uso dos recursos tecnolóxicos na mellora da práctica do ensino musical para favorecer unha metodoloxía mais creativa e atractiva axeitada ós intereses e costumes dos alumnos.	T1, T4, T15, X5, X10, X13, X22, X27, EP2, EP5.

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Probas de acceso a Ensinanzas Profesionais de Música.	1.1. Lexislación vixente. 1.2. Obxectivos das probas. 1.3. Deseño, elaboración e desenvolvemento dun modelo de probas.	3

Planificación didáctica	2.1. O currículo das Ensinanzas Profesionais de Música: Linguaxe Musical (1.º e 2.º curso EE. PP.) 2.2. A música en Educación Secundaria. 2.3. Desenvolvemento psicolóxico dos adolescentes.	1
Competencias	3.1. Normativa LOMLOE. 3.2. Competencias en música.	1
Didáctica do ritmo	4.1. Rítmica do século XX: rítmica, métrica, grafías, polirritmia, polimetria. 4.2. Secuenciación dos contidos rítmicos (1.º e 2.º EE. PP.). 4.3. Metodoloxía: percepción, interpretación, creación/improvisación. 4.4. Práctica da rítmica propia dos cursos traballados.	2
Didáctica da entoación	5.1. Entoación nesta etapa: tonal, modal e atonal. 5.2. Secuenciación dos contidos melódico-harmónicos (1.º e 2.º EE. PP.). 5.3. Metodoloxía: percepción, interpretación, creación/improvisación. 5.4. Práctica da entoación propia dos cursos traballados (tonal, modal e atonal).	2
Didáctica da audición	6.1. Elementos rítmico, melódico, harmónicos, formais e expresivos na audición. 6.2. Desenvolvemento da audición a máis dunha voz. 6.3. Metodoloxía e recursos didácticos: deseño. 6.4. Práctica auditiva cos contidos dos cursos traballados.	2
O repertorio vocal	7.1. Tipoloxía vocal: ámbito e tesitura. 7.2. Selección do repertorio nas EE. PP.: criterios, xéneros, estilos.	2
Contido das EE. PP.	8.1. Transporte. 8.2. Timbre. 8.3. Correntes dos séculos XX e XXI. 8.4. Pedagogías da segunda metade do século XX.	2
A unidade didáctica	9.1. Planificación e contexto. 9.2. Unidades esquemáticas. 9.2. Desenvolvemento das UU. DD.	2
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	4		4
Exposición maxistral, traballo teórico-práctico	64		64
Práctica e traballo persoal individual e colectivo		104	104
Avaliación formativa e sumativa	4		4
Tutorías	4		4
Total de horas por cuadrimestre			180

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Proba escrita	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuadrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba poderá conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5.	20%
Traballo persoal	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente. Participación no proxecto interdisciplinar didáctico do departamento.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5.	40%
Portafolios	Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5.	30%

Asistencia e participación activa	Participación activa, argumentada e fundamentada, intervención con pensamento crítico e vontade de solución de dúbidas en todas as cuestións que se traten durante as aulas.	T4, T8, T15, X10, X18, X 22, EP1, EP 2, EP 3, EP 5	10%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Proba escrita	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuatrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba poderá conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Traballo persoal - portafolios	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente. Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Proba escrita	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuatrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba poderá conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Traballo persoal - portafolios	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente. Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
EXTRAORDINARIA			
Proba escrita	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuatrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba poderá conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Traballo persoal - portafolios	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente. Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	50%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Hemsey, V. (2002). Música, amor y conflicto, diez estudios de psicopedagogía musical. Lumen.

Hemsey, V. (1964). La iniciación musical del niño. Ricordi americana.

López de Arenosa, E. (2004). Apuntes sobre didáctica musical. Enclave creativa.

Willems, E. (1976). La preparación musical de los más pequeños. Eudeba.

Willems, E. (1981). El valor humano de la educación musical. Paidós Barcelona.

Willems, E. (1984). Las bases psicológicas de la educación musical. Eudeba.

Métodos de linguaxe musical (ritmo e lectura, entoación, etc.) dos cursos correspondentes traballados en cada cuadrimestre: Araval, López de Arenosa, Sierra, Ibáñez-Cursá, Molina, Navarrete.

Programación Docente de Didáctica Xeral

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA		Didáctica Xeral									
ESPECIALIDADE		PEDAGOXÍA						ITINERARIO		PEDAGOXÍA XERAL E DA LM	
CARÁCTER		B) Obrigatoria						TIPO DE CLASES		Colectiva	
DEPARTAMENTO		PEDAGOXÍA						XEFE/A DO DEPARTAMENTO		Ana Franqueira Fontán	
CURSOS		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	
CUADRIMESTRE		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	
ETCS/ CUADRIMESTRE						6				Idiomas	
DOCENTES		NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
		Amalia Guerrero Rocha				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Pedagogía e didáctica. Correntes didácticas. O currículo: concepto, deseño e modelos-Niveis de concreción: características, fontes, elementos. Pec, Pcc. Deseño da programación e das unidades de aula. Principios metodolóxicos. Aprendizaxe significativa. O Profesor mediador. A avaliación.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente e ter superados os requirimentos para acceder ás Ensinanzas Superiores.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	Didáctica da Música e da Linguaxe Musical, Pedagogía Musical, Teoría da Educación, Institucións Educativas, Psicopedagogía, Socioloxía.
TRANSVERSAIS	T1, T4, T8, T12, T15
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27
ESPECÍFICAS	EP1, EP 2, EP 3, EP 5

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Adquirir unha base sólida de coñecementos que permitan valorar a materia como base para a aplicación ós procesos de intervención educativa dende a perspectiva docente.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5
Coñecer as teorías e modelos didácticos e a súa evolución así como os compoñentes do deseño e desenvolvemento do currículo.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5
Familiarizarse mediante o traballo, cos procesos de ensino-aprendizaxe, analizando os diferentes elementos que os conforman.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5
Reflexionar sobre as experiencias vividas e as ideas educativas para ser consciente das propias teorías e modelos implícitos.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5
Desenvolver actitudes de investigación que favorezan a utilización de diversas fontes de busca de información para o análi se dos diferentes contidos.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Fundamentos da didáctica	1.1. O concepto de didáctica 1.2. O binomio inseparable entre ensinanza e aprendizaxe 1.3. A ensinanza personalizada 1.4. Modelos didácticos	2
Paradigmas e teorías educativas	2.1. Os paradigmas educativos 2.2. Teorías da aprendizaxe 2.3. Aprendizaxe constructivista e significativo	2

	2.4. Aprendizaxe colaborativo	
Intelixencias múltiples, metacognición e neuroeducación	3.1. Teoría das intelixencias múltiples 3.2. A metacognición como ferramenta para a aprendizaxe autónomo 3.3. A neuroeducación e a súa influencia na práctica educativa	2
Principios didácticos e metodoloxía educativa	4.1. Principios didácticos na ensinanza 4.2. Métodos didácticos: metodoloxía participativa, Aprendizaxe baseado en Problemas, Aprendizaxe por proxectos...	2
Deseño e planificación educativa	5.1. O currículo 5.2. Niveis de concreción curricular	2
Unidades didáctica	6.1. Estrutura dunha Unidade Didáctica de aula 6.2. Elementos da Unidade Didáctica e análises de cada un deles 6.3. Elaboración dunha Unidade Didáctica para un curso específico	2
Avaliación	7.1. Concepto de avaliación 7.2. Sistemas de avaliación 7.3. Criterios de avaliación 7.4. Técnicas e instrumentos de avaliación 7.5. Adaptacións curriculares	2
Documentos institucionais e de planificación de centro	8.1. O PE (Proxecto Educativo) 8.2. O PCC (Proxecto Curricular de Centro)	2
O papel do docente na aula	9.1. O docente como guía e orientador 9.2. Rol do docente na facilitación da aprendizaxe 9.3. Apoio á autonomía do estudante 9.4. Estratexias para a orientación 9.5. Estratexias de motivación para a aprendizaxe	1
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	2		2
Exposición maxistral, traballo teórico-práctico.	64		64
Práctica e traballo persoal individual e colectivo.		110	110
Avaliación formativa e sumativa.	4		4
Total de horas por cuadrimestre			180

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Traballo persoal	Aplicación dos coñecementos adquiridos e comprensión dos textos, a elaboración da información. Entrega dunha Unidade Didáctica para un curso en concreto e baixo unhas pautas establecidas. A UD expoñerase na aula.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5SEFA	50%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Compromiso grupal e temporalización da tarefa a entregar. Deseño dunha UD Colaborativa. A UD expoñerase na aula.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5SEFA	50%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final. *As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado.			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Proba escrita	a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13,	40%

	c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5	
Traballo persoal	Aplicación dos coñecementos adquiridos e comprensión dos textos, a elaboración da información. Entrega dunha Unidade Didáctica para un curso en concreto e baixo unhas pautas establecidas. A UD expoñerase na aula.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5SEFA	40%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Compromiso grupal e temporalización da tarefa a entregar. Deseño dunha UD Colaborativa. A UD expoñerase na aula.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5SEFA	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)

Proba escrita	a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5	40%
Traballo persoal	Aplicación dos coñecementos adquiridos e comprensión dos textos, a elaboración da información. Entrega dunha Unidade Didáctica para un curso en concreto e baixo unhas pautas establecidas. A UD expoñerase na aula.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5	40%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Compromiso grupal e temporalización da tarefa a entregar. Deseño dunha UD Colaborativa. A UD expoñerase na aula.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

EXTRAORDINARIA

Proba escrita	a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5	40%
Traballo persoal	Aplicación dos coñecementos adquiridos e comprensión dos textos, a elaboración da información. Entrega dunha Unidade Didáctica para un curso en concreto e baixo unhas pautas establecidas. A UD expoñerase na aula.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5	40%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Compromiso grupal e temporalización da tarefa a entregar. Deseño dunha UD Colaborativa. A UD expoñerase na aula.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atendera as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumpriras disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Díaz Alcaraz: F. (2002) Didáctica y currículo: un enfoque constructivista. Univ. de Castilla La Mancha. Cuenca. ISBN 84 -8427-160-9
 Medina Rivilla y Mata, F. S. (coords): didáctica general. Pearson Prentice Hall. Uned. Madrid 2009

Referencias complementarias:

Colom, J., Bernabeu, J.L., Domínguez, E., Sarramona, J. Teorías e institucións contemporáneas de la educación. Ariel educación. Barcelona 2008

Doménech Betoret: Psicología de la educación e instrucción. Universitat Jaume I. Castellón 2007

Escribano, A: Aprender a enseñar, fundamentos de didáctica general. Universidad de Castilla La Mancha. Cuenca 2008

Medina Rubio et al: Teoría de la educación. Uned. Madrid 2001

Artículos de educación de Aplicaciones Didácticas

Artículos de pedagogía - <http://www.wikilearning.com/articulos/pedagogia/categoria/76-4>

Artículos y libros sobre educación - <http://redescolar.ilce.edu.mx/redescolar/biblioteca/articulos/art.htm>

Enfoques teóricos do currículo - <http://educacion.idoneos.com/index.php/363702>

Planificación y organización didáctica: AULA FÁCIL RECURSOS DIDÁCTICOS - Buscar con Google

Procesos de enseñanza-aprendizaje - <http://peremarques.pangea.org/actodid.htm>

Revista Española de Pedagogía Acceso a los recursos de la Revista Española de Pedagogía

Teorías da aprendizaxe - http://www.wikilearning.com/tutorial/teorias_del_aprendizaje-teorias_del_aprendizaje/12263-1

Teorías de la educación - <http://teoriasunikino.blogspot.com.es/2009/03/dewey.html>

Unidades didácticas - <http://peremarques.pangea.org/ud.htm>

EDUCARED. Educación na red. Información, recursos e actividades para Institutos, profesores, alumnos e pais de alumnos

EDUCACIÓN Y EDUCADORES Universidad de La Sabana, Revista de educación

DICCIONARIO PEDAGÓGICO I

GLOSARIO DE TÉRMINOS EDUCATIVOS

VOCABULARIO DEL NUEVO ENFOQUE PEDAGÓGICO



Programación Docente de Dirección I-II

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA DIRECCIÓN I-II

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Santiago Blanco Cabaleiro
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1,5
ETCS/ CUADRIMESTRE			3	3					Idiomas	Castelán, galego.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Santiago Blanco Cabaleiro				santiago_blanco_cabaleiro@csmvigo.com				Consultar páxina de titorías	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Fundamentos da técnica de dirección coral e instrumental. Práctica dos xestos básicos de dirección. Coñecemento da práctica interpretativa a través do estudo das técnicas de dirección e da análise da música de conxunto cara á súa execución. Desenvolvemento de proxectos de interpretación de composicións diversas. Consecución de ferramentas de aplicación no desempeño do seu labor profesional.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os necesarios para a proba de acceso e para a superación dos créditos do curso 1º
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	Os contidos desta disciplina están directamente relacionados coas materias de Formación e adestramento auditivo e vocal aplicado, Análise, Harmonía e Contrapunto, Organoloxía e Historia da Música
TRANSVERSAIS	T1, T3, T7, T8, T9, T10, T13
XERAIS	X2, X3, X4, X7, X8, X9, X12, X13, X18
ESPECÍFICAS	EP3, EP4, EP5, EP7, EP8, EP11

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Contribuír á formación de profesionais cualificados nos ámbitos da dirección de conxuntos corais e orquestrais	T1, T8, X2, X4, X13, EP7
Afondar na interpretación de repertorio que presenta diversas linguaxes musicais e técnicas instrumentais	T9, X3, X12
Iniciarse na práctica da linguaxe xestual da dirección partindo da observación crítica e sistemática	T7, X8, EP5, EP8
Adquirir as ferramentas necesarias para dirixir diferentes agrupacións	T3, T10, T13, X7, X18, EP3, EP4
Coñecer os distintos enfoques da dirección e a súa evolución na música occidental	T13, X9, EP11

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Técnicas da linguaxe xestual da dirección musical	Estudio e desenvolvemento da linguaxe non verbal da dirección musical	5
Habilidades auditivas, lectoras e analíticas	Desenvolvemento das habilidades conducentes á unha interpretación musical coherente: análise formal, análise estético-estilístico, análise organolóxico e análise para a dirección dun full score	3
Linguaxe xestual básica da dirección musical	Estudo e práctica das distintas accións xestuais empregadas no proceso da dirección	5
Coñecemento do repertorio e das posibilidades técnicas e interpretativas, vogais ou instrumentais segundo o caso	Estudo, análise e reflexión das diferentes situacións que acontecen no transcurso da interpretación musical, tanto vocal como instrumental, e a adopción de solucións técnicas para o seu control	2
Enfoque da dirección e evolución nas diversas escolas	Estudo da evolución da dirección dende o século XIX ata a actualidade	1
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRIPCIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial e actividades introdutorias	1		1
Exposición maxistral (bloque teórico-explicativo da materia)	8	10	18
Exposición práctico-teórica (bloque práctico-teórico da materia)	8	10	18



Práctica individual e colectiva (bloque de práctica no transcurso das sesións de clase). Análise de obras e fragmentos vocais e instrumentais. Práctica xestual específica de dirección con conxuntos vocais e(ou instrumentais de diversas naturezas organolóxicas	10	18	28
Pescuda bibliográfica e audiovisual para o desenvolvemento dun proxecto de forma integral: elección do programa de concerto público, preparación de partituras (de ser o caso), ensaios e a súa planificación e interpretación escénica		22	22
Actividades de avaliación e probas de exame	3		3
Total de horas por cuadrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continuada)			
Seguimento continuado	Valoraranse as capacidades adquiridas conforme á superación das distintas fases da aprendizaxe. Valorarase a actitude na clase e o traballo diario. Valorarase a preparación xestual de movementos ou fragmentos sinfónicos ou corais e recitativos acompañados podendo ser levados a cabo coa participación de solistas e pequenos grupos corais ou instrumentais	T3, T7, T8, T10, T13, X2, X3, X4, X7, X13, X18, EP3, EP4, EP5, EP7, EP11	60%
Exame	Interpretación xestual de breves fragmentos do repertorio sinfónico universal ou operístico. Elaboración e entrega dun documento cun programa de concerto de carácter temático, cunha minutaxe entre 45 e 60 minutos, para unha agrupación vocal ou orquestral	T3, T7, T8, T10, T13, X2, X3, X4, X7, X13, X18, EP3, EP4, EP5, EP7, EP11	40%

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continuada. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..

AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada de Decembro)			
Seguimento continuado	Valoraranse as capacidades adquiridas conforme á superación das distintas fases da aprendizaxe. Valorarase a actitude na clase e o traballo diario. Valorarase a preparación xestual de movementos ou fragmentos sinfónicos ou corais e recitativos acompañados podendo ser levados a cabo coa participación de solistas e pequenos grupos corais ou instrumentais	T3, T7, T8, T10, T13, X2, X3, X4, X7, X13, X18, EP3, EP4, EP5, EP7, EP11	60%
Exame	Interpretación xestual de breves fragmentos do repertorio sinfónico universal ou operístico. Elaboración e entrega dun documento cun programa de concerto de carácter temático, cunha minutaxe entre 45 e 60 minutos, para unha agrupación vocal ou orquestral	T3, T7, T8, T10, T13, X2, X3, X4, X7, X13, X18, EP3, EP4, EP5, EP7, EP11	40%

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da avaliación continuada)			
Exame	Interpretación xestual de fragmentos do repertorio sinfónico universal ou operístico acordados con o docente con anterioridade á data do exame. Elaboración e entrega dun documento cun programa de concerto de carácter temático, cunha minutaxe entre 45 e 60 minutos, para unha agrupación vocal ou orquestral	T3, T7, T8, T10, T13, X2, X3, X4, X7, X13, X18, EP3, EP4, EP5, EP7, EP11	100%

EXTRAORDINARIA			
Exame	Interpretación xestual de fragmentos do repertorio sinfónico universal ou operístico acordados con o docente con anterioridade á data do exame. Elaboración e entrega dun documento cun programa de concerto de carácter temático, cunha minutaxe entre 45 e 60 minutos, para unha agrupación vocal ou orquestral	T3, T7, T8, T10, T13, X2, X3, X4, X7, X13, X18, EP3, EP4, EP5, EP7, EP11	100%

ERASMUS			
Os/as alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.			
O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes.			
En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase nas competencias adquiridas, no progreso adquirido respecto ao nivel inicial e na actitude demostrada. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.			

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto legislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Leixeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberán cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Adler, Samuel. 2005. *El estudio de la orquestación*. Amsterdam: Idealbooks.
Bowen, José Antonio. 2003. *The Cambridge companion to conducting*. Cambridge: The Cambridge University Press.
De Persia, Jorge. 2018. *La orquesta*. Madrid: Alianza editorial.
Erpf, Hermann. 2009. *Tratado de Instrumentación y del Arte de la Instrumentación*. Baiona, Pontevedra: Dos Acordes S. L.



García Asensio, Enrique. 2017. *Dirección musical. La técnica de Sergiu Celibidache*. Valencia: Piles.

Hauswirth, Felix. 2003. *Il direttore dell'orchestra di fiati*. Adliswil (Suiza): Ruh Musik AG.

Hauswirth, Felix. 2006. *Studio della partitura*. Adliswil (Suiza): Ruh Musik AG.

Jungheinrich, Hans-Klaus. 1991. *Los grandes directores de orquesta*. Madrid: Alianza Editorial.

Labuta, Joseph A. 1995. *Basic conducting techniques*. New Jersey: Prentice-Hall.

Lawson, Colin. 2003. *The Cambridge companion to the orchestra*. Cambridge: The Cambridge University Press.

Matheopoulos, Helena. 2004. *Maestro*. Barcelona: Robinbook.

Meier, Gustav. 2009. *The score, the orchestra, and the conductor*. New York: Oxford University Press.

Rudolf, Max. 1995. *The grammar of conducting*. New York: Schirmer books.

Scherchen, Hermann. 1997. *El arte de dirigir la orquesta*. Cooper City, Florida: SpanPress.

Schonberg, Harold C. 1990. *Los grandes directores*. Buenos Aires: Javier Vergara Editor S.A.

Spitzer, John, y Neal Zaslaw. 2004. *The birth of the orchestra. History of an institution, 1650-1815*. Oxford: Oxford University Press.

Steinberg, Michael. 2005. *Guía de las obras maestras corales*. Madrid: Alianza Editorial.

Swarowsky, Hans. 1989. *Dirección de orquesta*. Madrid: Real Musical.

Whitwell, David. 2011. *The art of musical conducting*. Austin, Texas: Whitwell books.

Whitwell, David. 2010. *A concise history of the wind band*. Austin, Texas: Whitwell books.

Wigglesworth, Mark. 2021. *El músico silencioso*. Madrid: Alianza Editorial.

Herzfeld, H. 1990. *La magia de la batuta*. Ed. Labor

McElheran, B. 1966. *Conducting Technique, for Beginners and Professionals*. New York: Ed. Oxford University Press.

9. Observacións

Será aplicable a esta Programación Docente a lexislación vixente así como as normas que a regulan.

Programación Docente de Formación e Adestramento Auditivo e Vocal III

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA LINGUAXES E TÉCNICAS DA MÚSICA

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	A) Formación Básica								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1
ETCS/ CUADRIMESTRE			1						Idiomas	Español, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS					MAIL/TEL/WEB				TITORÍA
	Ana Franqueira Fontán					anafranqueirafontan@csmvigo.com				Consultar táboa anexa.

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Desenvolvemento dunha escoita consicente, directamente vinculada aos coñecementos da linguaxe musical. Recoñecemento dos elementos formais, rítmicos, armónicos, interválicos etc. en contextos sonoros diversos. Práctica vocal e recoñecemento auditivo dos diferentes parámetros musicais en obras tonais, non tonais ou de tonalidade vaga. Consecución das ferramentas directamente vinculadas á súa aplicación no desempeño do seu futuro labor docente, nos diferentes contextos educativos.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requeridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior. Ter superados os créditos de FAAV I-II.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A materia de FAAV aplicado constitúese como un elemento afondador no traballo realizado durante o primeiro curso en FAAV, co engadido de especializar o alumnado da especialidade de Pedagogía na perspectiva didáctica e en elementos máis detallados e pormenorizados que a materia xeral para todas as especialidades. Tomando como eixes a audición e a voz, canaliza o traballo cos diferentes parámetros que vertebran o dominio da Linguaxe Musical: ritmo, melodía e intervállica, harmonía, forma, tímbrica, dinámica, agónica, estilo etc. A disciplina ten relación indirecta cos contidos da materia de formación básica de Formación e Adestramento Auditivo e Vocal I-II, Coro, Didáctica da Música e da Linguaxe Musical, con Composición aplicada, Dirección, Instrumentos Escolares, Teoría e Ritmo, Improvisación e Piano Aplicado, Pedagogía Musical, Prácticas de Profesorado, Análise, Harmonía e Contrapunto e Historia da Música.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T8, T13, T15
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13
ESPECÍFICAS	E3, E5

3. Obxectivos

DESCRICIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Desenvolver a afondar nos hábitos correctos no uso da voz como instrumento: respiración, relaxación, emisión e produción da voz no canto e na práctica da entoación.	T1, T2, T3, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5
Desenvolver a capacidade de oído interno e da audición interna, como elemento fundamentais para a análise e recoñecemento auditivo dos parámetros musicais (ritmo, melodía, harmonía, forma, textura, timbre, estilo etc.) desde unha percepción holística e global.	T2, T3, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5
Potenciar a capacidade de memoria como elemento de axuda para entender mediante os proceso de retención, asociación, comparación e reprodución, a través de la interrelación e o establecemento de referencias.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X4, X8, X13, E3, E5
Utilizar o canto, a unha ou varias voces como medio para favorecer a asimilación e dos elementos musicais.	T2, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X13, E3, E5
Incrementar a habilidade lectora como vehículo para favorecer a análise, a audición activa interior, a anticipación e a reprodución.	T1, T3, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5
Desenvolver habilidades rítmicas necesarias para a interpretación de obras contemporáneas	T1, T3, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5
Identificar a través da audición os diferentes tipos de acordes e procesos tonais.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5
Optimizar e mellorar a capacidade de traballo autónomo como requirimento imprescindible para consolidar unha formación auditiva e vocal completa e de calidade.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
1. Os recursos vocais ao servizo da interpretación	1.1. Respiración consciente, costo-abdominal, contención. 1.2. Produción da voz: emisión, apoio, rexistro e ámbito. 1.3. Vocalización, impostación, homoxeneidade. Exercicios de vocalización para EE. EE. 1.4. Recursos vocais: cor, timbre, fraseo, dinámica etc.	1
2. Práctica da entoación	2.1. Entoación consciente de melodías e fragmentos a unha/varias voces no ámbito tonal en tonalidades maiores e menores. 2.2. Entoación de modelos escalísticos tonais. 2.3. Entoación de intervállica pura (melódicos e harmónicos); intervalos simples. 2.4. Entoación de acordes (a unha voz/arpexiados ou a varias voces) triadas e cuatriadas. 2.5. Improvisación vocal sobre estruturas tonais.	5
3. Práctica da audición	3.1. Audición de estrutura harmónicas tonais (funcións tonais básicas, dominantes secundarias, acordes com séptima etc.). 3.2. Audición de acordes triadas e cuatriadas e as súas inversións. 3.3. Audición de intervalos melódicos e harmónicos; intervalos simples. 3.4. Audición formal. 3.5. Audición paramétrica (pezas para identificar as características de parámetros que as conforman). 3.6. Audición de fragmentos rítmicos, melódicos e rítmico-melódicos a unha ou dúas voces.	5
4. Práctica do ritmo	4.1. Práctica da equivalencia pulso=pulso; figura=figura. Alternancia de compases. 4.2. Práctica da polirritmia. 4.3. Práctica da lectura com percusión corporal. 4.3. Compases de partes desiguais. 4.4. Figuras de valoración especial. 4.5. Acentuación irregular.	5
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Sesión de diagnose: destinada a coñecer o punto de partida do alumnado para optimizar e adaptar o traballo presencial ás necesidades profesionais e orientar o traballo persoal de cada un en función dos seus requirimentos.	1		1
Clases prácticas: traballo detallado e desenvolvemento progresivo dos contidos establecidos nos temas da materia. Levarase a cabo a través de clases colectivas con correccións individuais ou colectivas, segundo o contexto, e con exposición teórica cada vez que se considere necesario	16		16
Práctica individual: afondamento persoal por parte do alumno/a de todos os aspectos técnicos recollidos no apartado de contidos, concretamente de aqueles que se expoñan e traten de forma práctica nas sesións presenciais con obxecto de que sexa posible un desenvolvemento axeitado e progresivo para a consecución dos obxectivos propostos.		39	39
Sesións de avaliación: realización dunha avaliación formativa e sumativa.	2		2
Tutorías persoais	2		2
Total de horas por cuadrimestre			60

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Exame escrito	Realización dun conxunto de exercicios de audición de diversos parámetro dacordo aos contidos traballados en cada cuadrimestre. Incluirase sempre un dictado rítmico-melódico a unha, dúas e/ou tres voces.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5	45%
Exame oral	Entoación dun conxunto de fragmentos con e sen acompañamento, que incluírán pezas en contexto tonal/modal e exercicios de intervállica pura.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5	45%
Seguimento persoal	Implicación e traballo ao longo do cuadrimestre, capacidade de mellora e aprendizaxe progresivo, que permita o alumnado acometer axeitadamente a tarefa de lectura dun texto musical dado, tanto a primeira vista como con preparación previa.	T2, T3, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5	10%
Será requisito superar as dúas partes da avaliación (escrita e oral) para aprobar a materia.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			

Exame escrito	Realización dun conxunto de exercicios de audición de diversos parámetro dacordo cos contidos traballados en cada cuatrimestre. Incluirase sempre un dictado rítmico-melódico a unha, dúas e/ou tres voces.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5	50%
Exame oral	Entoación dun conxunto de fragmentos con e sen acompañamento, que incluírán pezas en contexto tonal/modal e exercicios de intervención pura.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5	50%

Será requisito superar as dúas partes da avaliación para aprobar a materia.

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)

Exame escrito	Realización dun conxunto de exercicios de audición de diversos parámetro dacordo cos contidos traballados en cada cuatrimestre. Incluirase sempre un dictado rítmico-melódico a unha, dúas e/ou tres voces.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5	50%
Exame oral	Entoación dun conxunto de fragmentos con e sen acompañamento, que incluírán pezas en contexto tonal/modal e exercicios de intervención pura.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5	50%

Será requisito superar as dúas partes da avaliación para aprobar a materia.

EXTRAORDINARIA

Exame escrito	Realización dun conxunto de exercicios de audición de diversos parámetro dacordo cos contidos traballados en cada cuatrimestre. Incluirase sempre un dictado rítmico-melódico a unha, dúas e/ou tres voces.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5	50%
Exame oral	Entoación dun conxunto de fragmentos con e sen acompañamento, que incluírán pezas en contexto tonal/modal e exercicios de intervención pura.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5	50%

Será requisito superar as dúas partes da avaliación para aprobar a materia.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Balo, Ponce de León (2020). Dictados Musicales: a dos voces con timbres reales. Dos Acordes.
Boliart, X. e Dinsinc, E. Lenguaje musical contemporáneo.
Edlund, L. (1978). Modus Vetus. Nordiska Musikförlaget.
Edlund, L. (1963). Modus Novus. Nordiska Musikförlaget.
Hindemith, P. Adiestramiento elemental para músicos. Ricordi.
López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 3. Real Musical.
López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 4. Real Musical.
Sierra, F. (2014). Lecciones de entonación 1-5. Real Musical.
Sierra, F. (2006). 15 lecciones de solfeo interválico (nivel medio). Real Musical.
Sierra, F. (s.d.). Dictados armónicos a dos voces vol. I-IV. Ediciones Si bemol.
Sierra, F. (s.d.). Dictados armónicos vol. I-IV. Ediciones Si bemol.
VV. AA. (s.d.). Dictados 1, 2, y 3. Enclave Creativa.
Composiciones de diferentes xéneros e estilos para voz e piano.

Programación Docente de Formación e Adestramento Auditivo e Vocal IV

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA LINGUAXES E TÉCNICAS DA MÚSICA

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	A) Formación Básica								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1
ETCS/ CUADRIMESTRE				1					Idiomas	Español, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS					MAIL/TEL/WEB				TITORÍA
	Ana Franqueira Fontán					anafranqueirafontan@csmvigo.com				Consultar táboa anexa.

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Desenvolvemento dunha escoita consicente, directamente vinculada aos coñecementos da linguaxe musical. Recoñecemento dos elementos formais, rítmicos, armónicos, interválicos etc. en contextos sonoros diversos. Práctica vocal e recoñecemento auditivo dos diferentes parámetros musicais en obras tonais, non tonais ou de tonalidade vaga. Consecución das ferramentas directamente vinculadas á súa aplicación no desempeño do seu futuro labor docente, nos diferentes contextos educativos.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuatrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuatrimestre anterior. Ter superados os créditos de FAAV I-II.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A materia de FAAV aplicado constitúese como un elemento afondador no traballo realizado durante o primeiro curso en FAAV, co engadido de especializar o alumnado da especialidade de Pedagogía na perspectiva didáctica e en elementos máis detallados e pormenorizados que a materia xeral para todas as especialidades. Tomando como eixes a audición e a voz, canaliza o traballo cos diferentes parámetros que vertebran o dominio da Linguaxe Musical: ritmo, melodía e intervállica, harmonía, forma, tímbrica, dinámica, agónica, estilo etc. A disciplina ten relación indirecta cos contidos da materia de formación básica de Formación e Adestramento Auditivo e Vocal I-II, Coro, Didáctica da Música e da Linguaxe Musical, con Composición aplicada, Dirección, Instrumentos Escolares, Teoría e Ritmo, Improvisación e Piano Aplicado, Pedagogía Musical, Prácticas de Profesorado, Análise, Harmonía e Contrapunto e Historia da Música.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T8, T13, T15
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13
ESPECÍFICAS	E3, E5

3. Obxectivos

DESCRICIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Desenvolver a afondar nos hábitos correctos no uso da voz como instrumento: respiración, relaxación, emisión e produción da voz no canto e na práctica da entoación.	T1, T2, T3, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5
Desenvolver a capacidade de oído interno e da audición interna, como elemento fundamentais para a análise e recoñecemento auditivo dos parámetros musicais (ritmo, melodía, harmonía, forma, textura, timbre, estilo etc.) desde unha percepción holística e global.	T2, T3, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5
Potenciar a capacidade de memoria como elemento de axuda para entender mediante os proceso de retención, asociación, comparación e reprodución, a través de la interrelación e o establecemento de referencias.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X4, X8, X13, E3, E5
Utilizar o canto, a unha ou varias voces como medio para favorecer a asimilación e dos elementos musicais.	T2, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X13, E3, E5
Incrementar a habilidade lectora como vehículo para favorecer a análise, a audición activa interior, a anticipación e a reprodución.	T1, T3, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5
Desenvolver habilidades rítmicas necesarias para a interpretación de obras contemporáneas	T1, T3, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5
Identificar a través da audición os diferentes tipos de acordes e procesos tonais.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5
Optimizar e mellorar a capacidade de traballo autónomo como requirimento imprescindible para consolidar unha formación auditiva e vocal completa e de calidade.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5

4. Contidos		
TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
1. Os recursos vocais ao servizo da interpretación	1.1. Respiración consciente, costo-abdominal, contención. 1.2. Produción da voz: emisión, apoio, rexistro e ámbito. 1.3. Vocalización, impostación, homoxeneidade. Muda vocal. Exercicios de vocalización para EE. PP. 1.4. Recursos vocais: cor, timbre, fraseo, dinámica etc.	1
2. Práctica da entoación	2.1. Entoación consciente de melodías e fragmentos a unha/varias voces no ámbito tonal en tonalidades maiores e menores, modal e atonal. 2.2. Entoación de modelos escalísticos tonais, modais e non tonais. 2.3. Entoación de intervállica pura (melódicos e harmónicos); intervalos simples e compostos. 2.4. Entoación de acordes (a unha voz/arpexiados ou a varias voces) triadas e cuatriadas, harmonía alterada. 2.5. Improvisación vocal sobre estruturas tonais e modais.	5
3. Audición harmónica	3.1. Audición de estrutura harmónicas tonais (funcións tonais básicas, dominantes secundarias, acordes com séptima etc.). 3.2. Audición de acordes triadas e cuatriadas e as súas inversións. 3.3. Audición de intervalos melódicos e harmónicos; intervalos simples. 3.4. Audición formal. 3.5. Audición paramétrica (pezas para identificar as características de parámetros que as conforman). 3.6. Audición de fragmentos rítmicos, melódicos e rítmico-melódicos a unha ou dúas voces.	5
4. Práctica do ritmo	4.1. Práctica da equivalencia pulso=pulso; figura=figura. Alternancia de compases. 4.2. Práctica da polirritmia e da polimetria. 4.3. Práctica da lectura com percusión corporal. 4.3. Compases de partes desiguais. 4.4. Figuras de valoración especial. 4.5. Rítmica propia dos s. xx e xxi.	5
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente			
TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Sesión de diagnose: destinada a coñecer o punto de partida do alumnado para optimizar e adaptar o traballo presencial ás necesidades profesionais e orientar o traballo persoal de cada un en función dos seus requerimentos.	1		1
Clases prácticas: traballo detallado e desenvolvemento progresivo dos contidos establecidos nos temas da materia. Levarase a cabo a través de clases colectivas con correccións individuais ou colectivas, segundo o contexto, e con exposición teórica cada vez que se considere necesario.	16		16
Práctica individual: afondamento persoal por parte do alumno/a de todos os aspectos técnicos recollidos no apartado de contidos, concretamente de aqueles que se expoñan e traten de forma práctica nas sesións presenciais con obxecto de que sexa posible un desenvolvemento axeitado e progresivo para a consecución dos obxectivos propostos.		39	39
Sesións de avaliación: realización dunha avaliación formativa e sumativa.	2		2
Tutorías persoais	2		2
Total de horas por cuadrimestre			60

6. Avaliación			
FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Exame escrito	Realización dun conxunto de exercicios de audición de diversos parámetro dacordo cos contidos traballados en cada cuadrimestre. Incluirase sempre un dictado rítmico-melódico a unha, dúas e/ou tres voces.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5	45%
Exame oral	Entoación dun conxunto de fragmentos con e sen acompañamento, que incluírán pezas en contexto tonal/modal e exercicios de intervállica pura.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5	45%
Seguimento persoal	Implicación e traballo ao longo do cuadrimestre, capacidade de mellora e aprendizaxe progresivo, que permita o alumnado acometer axeitadamente a tarefa de lectura dun texto musical dado, tanto a primeira vista como con preparación previa.	T2, T3, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, E3, E5	10%
Será requisito superar as dúas partes da avaliación (escrita e oral) para aprobar a materia.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do der oito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			

AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Dicembro-)			
Exame escrito	Realización dun conxunto de exercicios de audición de diversos parámetro dacordo aos contidos traballados en cada cuatrimestre. Incluirase sempre un dictado rítmico-melódico a unha, dúas e/ou tres voces.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13,E3, E5	50%
Exame oral	Entoación dun conxunto de fragmentos con e sen acompañamento, que incluírán pezas en contexto tonal/modal e exercicios de intervállica pura.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13,E3, E5	50%
Será requisito superar as dúas partes da avaliación (escrita e oral) para aprobar a materia.			
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Exame escrito	Realización dun conxunto de exercicios de audición de diversos parámetro dacordo aos contidos traballados en cada cuatrimestre. Incluirase sempre un dictado rítmico-melódico a unha, dúas e/ou tres voces.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13,E3, E5	50%
Exame oral	Entoación dun conxunto de fragmentos con e sen acompañamento, que incluírán pezas en contexto tonal/modal e exercicios de intervállica pura.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13,E3, E5	50%
Será requisito superar as dúas partes da avaliación (escrita e oral) para aprobar a materia.			
EXTRAORDINARIA			
Exame escrito	Realización dun conxunto de exercicios de audición de diversos parámetro dacordo aos contidos traballados en cada cuatrimestre. Incluirase sempre un dictado rítmico-melódico a unha, dúas e/ou tres voces.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13,E3, E5	50%
Exame oral	Entoación dun conxunto de fragmentos con e sen acompañamento, que incluírán pezas en contexto tonal/modal e exercicios de intervállica pura.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13,E3, E5	50%
Será requisito superar as dúas partes da avaliación (escrita e oral) para aprobar a materia.			
ERASMUS			
O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atendera as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.			
7. Alumnado con necesidades educativas especiais			
DESCRIPCIÓN		CRITERIOS E PAUTAS	
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.		Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.	
8. Bibliografía, materiais e documentos			
Balo, Ponce de León (2020). Dictados Musicales: a dos voces con timbres reais. Dos Acordes. Boliart, X. e Dinsinc, E. Lenguaje musical contemporáneo. Edlund, L. (1978). Modus Vetus. Nordiska Musikförlaget. Edlund, L. (1963). Modus Novus. Nordiska Musicförlaget. Hindemith, P. Adiestramiento elemental para músicos. Ricordi. López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 3. Real Musical. López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 4. Real Musical. Sierra, F. (2014). Lecciones de entonación 1-5. Real Musical. Sierra, F. (2006). 15 lecciones de solfeo interválico (nivel medio). Real Musical. Sierra, F. (s.d.). Dictados armónicos a dos voces vol. I-IV. Ediciones Si bemol. Sierra, F. (s.d.). Dictados armónicos vol. I-IV. Ediciones Si bemol. VV. AA. (s.d.). Dictados 1, 2, y 3. Enclave Creativa. Composiciones de diferentes xéneros e estilos para voz e piano.			

Programación Docente de Improvisación e acompañamento pianístico (I-IV) (Pedagogía)

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA IMPROVISACIÓN E ACOMPAÑAMENTO

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	IMPROVISACIÓN E ACOMPAÑAMENTO
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Individual
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Pablo Abreu Fernández
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Pablo Abreu Fernández
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase semanais	1
ETCS/ CUADRIMESTRE	3	3	3	3					Idiomas	Castelán, galego.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Amalia Guerrero Rocha Beatriz Vázquez López				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com beatriz_vazquez_lopez@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Desenvolvemento de capacidades que permitan a práctica da improvisación ao piano, a través do coñecemento dos elementos e procedementos construtivos. Traballo da lectura a primeira vista e a transposición. Principios básicos do acompañamento nos diferentes estilos e en diferentes formacións instrumentais. Improvisación a partir de diferentes elementos musicais (estruturas harmónico-formais, melódicas, rítmicas, etc.). Práctica do baixo cifrado. Consecución de ferramentas destinadas á súa aplicación no seu desenvolvemento profesional.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os adquiridos nas materias dos cursos anteriores
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	Harmonía, Formación auditiva e vocal, Composición, Análise.
TRANSVERSAIS	T1, T3, T7, T15
XERAIS	X2, X7, X8, X17, X21, X22, X23 / EP3, EP4

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Adestrar as estruturas cognitivas, a sensibilidade auditiva e a destrezas técnicas necesarias para dominar as amplias posibilidades polifónicas do piano, desenvolver a creatividade musical e adquirir así unha progresiva autonomía como pianista. Desenvolver a creatividade e o gusto musical a partir do coñecemento e a práctica de técnicas improvisatorias a solo ou en conxunto.	T1, T3, T7, T15 X8, X21, X24, X25 EP3, EP4
Realizar ao piano progresións harmónicas tonais cifradas en diferentes sistemas, nas que se empreguen todas as funcións, todos os graos e os procesos cadenciais clásicos.	T1, T3, T7, T15 X8, X21, X24, X25 EP3, EP4
Realizar a análise harmónica ao teclado de obras para piano, reducindo a textura polifónica ao seu esquema estrutural básico. Improvisar acompañamentos para exercicios propios do ensino da linguaxe musical en diferentes niveis anotándoos con diferentes cifrados.	T1, T3, T7, T15 X8, X21, X24, X25 EP3, EP4
Adestrar a capacidade de acompañar unha melodía tonal, a través da análise dos seus elementos formais, rítmicos, melódicos e harmónicos e da improvisación de texturas sobre a súa estrutura harmónica implícita.	T1, T3, T7, T15 X8, X21, X24, X25 EP3, EP4

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Fundamentos da improvisación e desenvolvemento de motivos	Triadas e acordes de sétima de dominante. Padróns rítmicos e enlaces harmónicos. Creación e desenvolvemento de motivos e células: transposición e variación. Improvisación melódica con notas reais e notas estrañas a partir de estruturas harmónicas.	TODAS
Estruturas harmónicas, frase e progresións	Construción e improvisación sobre estruturas de catro e oito compases. Cadencias, semicadencias e enlace harmónico. Frase, semifrase, motivo e célula. Estruturas de pregunta-resposta. Progresións por segundas e terceiras, secuencias e desenvolvemento de estruturas en diferentes tonalidades e compases.	TODAS
Acompañamento, variación e texturas	Análise formal, rítmica, melódica e harmónica da melodía. Selección do baixo e de padróns de acompañamento. Creación e improvisación de acompañamentos, incluíndo baixo de Alberti e walking bass.	TODAS

	Variación rítmica, melódica, harmónica, textural e modal. Interpretación simultánea de voz e piano e aplicación a materiais de Linguaxe Musical.	
Desenvolvemento harmónico e linguaxes	Desenvolvemento de estruturas por inversión, enriquecemento e flexión modulante. Inversións de triadas e da sétima de dominante; sétimas e novenas, retardos e apoiaturas, harmonías de paso, dominantes secundarias e mobilidade do baixo. Modulacións básicas. Aproximación práctica ao blues, jazz (II-V-I), pentatonismo, modalidade e recursos harmónicos do século XX.	TODAS
Lectura, transposición, redución e cifrado	Lectura a primeira vista e transporte de diferentes textos, empregando a análise formal e harmónica para simplificar dificultades. Redución de texturas e identificación de soprano, baixo e soporte harmónico. Práctica de baixo cifrado, cifrado americano, función harmónica, cifrado melódico e Nashville Number System. Análise e aplicación de estruturas de repertorio de diferentes autores e adaptación a distintos niveis educativos.	TODAS
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial (de acordo co establecido nas Instrucións do 31 de xullo de 2020 para o desenvolvemento das ensinanzas de réxime especial para o curso 2020-2021)	1		1
Clases	16		16
Traballo personal		72	72
Avaliación formativa e sumativa	1		1
Total de horas por cuadrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Seguimento continuo	Valorarase o traballo semanal e a progresión do alumnado na aplicación práctica dos contidos do cuadrimestre: estruturas harmónicas e cifrados, desenvolvemento de motivos, improvisación, acompañamento, lectura a primeira vista, redución e transporte. Teranse en conta a preparación das tarefas, a autonomía, a fluidez ao teclado, a capacidade de escoita e a incorporación das indicacións realizadas nas clases.	T1, T3, T7, T15 X8, X21, X24, X25 EP3, EP4	40%
Exame práctico	A proba, adaptada aos contidos correspondentes ao cuadrimestre, constará de tres bloques: 1. Estructuras harmónicas e cifrado: realización e improvisación de cadencias, progresións, inversións, enriquecementos ou procesos modulantes, segundo o nivel, empregando os sistemas de cifrado traballados. 2. Improvisación e acompañamento: creación e desenvolvemento dun motivo ou célula e elaboración dun acompañamento para unha melodía dada, podendo incluír a interpretación simultánea de voz e piano. 3. Lectura, redución e transporte: lectura a primeira vista dun fragmento, simplificación ou redución da textura e transporte a unha tonalidade indicada. Valorarase a corrección harmónica e rítmica, a continuidade, a creatividade, a capacidade de reacción e a autonomía. Será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 no exame práctico para poder facer a media ponderada.	T1, T3, T7, T15 X8, X21, X24, X25 EP3, EP4	60% (20% + 20% + 20%)
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do der eito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Dicembro-)			
Exame práctico I	Estructuras harmónicas, cifrado e improvisación. Realización ao piano de estruturas, cadencias e progresións correspondentes ao cuadrimestre, con aplicación de diferentes cifrados. Desenvolvemento dun motivo ou célula e improvisación dunha pequena forma sobre unha estrutura proposta.	T1, T3, T7, T15 X8, X21, X24, X25 EP3, EP4	50%
Exame práctico II	Acompañamento, lectura, redución e transporte. Creación dun acompañamento para unha melodía dada, podendo incluír voz e piano simultaneamente. Lectura a primeira vista dun fragmento, análise e simplificación da textura e transporte a outra tonalidade indicada. Para superar a convocatoria será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 no conxunto da proba e realizar todos os apartados.	T1, T3, T7, T15 X8, X21, X24, X25 EP3, EP4	50%
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Exame práctico global	Proba individual de carácter global sobre os contidos do cuadrimestre: 1. Estructuras harmónicas e cifrado (30%): cadencias, progresións, inversións, enriquecementos e/ou modulación, segundo o nivel, empregando os cifrados traballados. 2. Improvisación e acompañamento (40%): creación e desenvolvemento de motivos, improvisación sobre unha estrutura proposta e acompañamento dunha melodía, podendo incluír voz e piano simultaneamente. 3. Lectura, redución e transporte (30%): lectura a primeira vista, redución ou simplificación dun fragmento e transporte a unha ou varias tonalidades indicadas. Poderase empregar material non traballado previamente para comprobar a autonomía e a capacidade de transferencia. Será necesario realizar os tres bloques e obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10.	T1, T3, T7, T15 X8, X21, X24, X25 EP3, EP4	100% (30% + 40% + 30%)

EXTRAORDINARIA			
Exame práctico global	Proba global dos contidos fundamentais do cuadrimestre: 1. Estructuras harmónicas e cifrado (30%): realización ao piano de estruturas, cadencias, progresións e recursos harmónicos correspondentes ao nivel. 2. Improvisación e acompañamento (40%): desenvolvemento dun motivo ou célula, improvisación dunha pequena forma e acompañamento dunha melodía dada, podendo incluír a interpretación simultánea de voz e piano. 3. Lectura, redución e transporte (30%): lectura a primeira vista, análise funcional, redución da textura e transporte a tonalidades indicadas. Valorarase especialmente a autonomía, a continuidade do discurso, a corrección harmónica e rítmica e a capacidade para resolver cambios ou indicacións formuladas durante a proba. Será necesario realizar os tres bloques e obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10.	T1, T3, T7, T15 X8, X21, X24, X25 EP3, EP4	100% (30% + 40% + 30%)
ERASMUS			
Os/as alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados. Os/as alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.			
7. Alumnado con necesidades educativas especiais			
DESCRIPCIÓN		CRITERIOS E PAUTAS	
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.		Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.	
8. Bibliografía, materiais e documentos			
• Improvisación y acompañamiento. Enclave Creativa. • Funciones estructurales de la armonía. Arnold Schoenberg. • Ejercicios de acompañamiento. Manuel Oltra • Armonía. Walter Piston • Reducción armónica de diferentes estilos musicales • Improvisación al piano Vol. 1, 2 e 3. Ejercicios fundamentales Emilio Molina • Improvisación y acompañamiento. Grado Medio. vol. 1 e 2. Cisneros. Juan Manuel; Doña. Ignacio J.; Molina. Emilio; Rodríguez. Julio			

Programación Docente de Improvisación na Linguaxe Musical

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Improvisación na Linguaxe Musical (optativa)

ESPECIALIDADE	TODAS								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	C) Optativa								TIPO DE CLASES	Individual
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Beatriz Vázquez López
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1,5
ETCS/ CUADRIMESTRE					3	3	3	3	Idiomas	Español, galego.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Beatriz Vázquez López				beatriz_vazquez_lopez@csmvigo.com				Consultar táboa anexa.	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Improvisación aplicada á comprensión e á expresión da linguaxe musical: ritmo, melodía, harmonía, forma, textura e estilo. Práctica individual e colectiva, escoita, creatividade e interacción musical.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requiridos para o acceso ás ensinanzas superiores de música: lectura musical funcional e coñecementos básicos de linguaxe e harmonía.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	Relacionada transversalmente con Linguaxe e análise musical, Harmonía, Educación auditiva, Composición, Música de cámara, Con xunto, Repertorio e as disciplinas instrumentais ou vocais de cada especialidade.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T6, T7, T8, T13, T15
XERAIS	X2, X3, X4, X7, X8, X13, X21, X22, X24
ESPECÍFICAS	As correspondentes á especialidade do alumnado, aplicadas á práctica creativa e improvisatoria.

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Improvisar con fluidez a partir de consignas rítmicas, melódicas, harmónicas, formais e tímbricas.	T1, T2, T3, T8, X2, X3, X7, X21
Empregar a improvisación para comprender de maneira práctica os elementos e estruturas da linguaxe musical.	T2, T3, T6, X2, X4, X13, X22
Desenvolver creatividade, autonomía, escoita interna e capacidade de decisión musical en tempo real.	T1, T3, T8, T13, X7, X21, X24
Participar en improvisacións colectivas con escoita, interacción, coherencia e respecto polas propostas do grupo.	T2, T7, T8, T13, X3, X8, X21
Explorar linguaxes e estilos diversos e reflexionar sobre o propio proceso improvisatorio para mellorar a práctica.	T1, T2, T6, T15, X4, X13, X21, X22, X24, X26
Aplicar a improvisación á práctica instrumental ou vocal propia.	T1, T3, T8, X3, X7, X21
Desenvolver estratexias de variación, acompañamento e construción formal espontánea.	T2, T6, X2, X4, X13, X22
Valorar a improvisación como ferramenta de aprendizaxe, comunicación e creación musical.	T2, T7, T15, X8, X21, X24

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Fundamentos e improvisación rítmica	Escoita, pulso, reacción, memoria, células, ostinati, acentuación, compases e variación.	3
Improvisación melódica	Motivos, escalas, modos, intervalos, fraseo, pregunta-resposta, ornamentación e variación.	3
Improvisación harmónica	Funcións tonais, patróns harmónicos, baixos, acordes, notas guía e acompañamentos.	3
Forma, textura e práctica colectiva	Estruturas formais, capas, densidade, roles, sinais, interacción e construción colectiva.	3
Proxecto de improvisación	Integración dos recursos traballados nunha proposta individual ou colectiva e reflexión sobre o proceso.	4
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	1		1
Exposición maxistral, traballo teórico-práctico.	13		13
Práctica e traballo persoal individual e colectivo.		44	44
Titorías	1		1
Avaliación sumativa e formativa.	1		1
Total de horas por cuadrimestre			60
6. Avaliación			
FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Probas prácticas	Coherencia musical, creatividade, control dos elementos da linguaxe, adaptación ás consignas e capacidade de desenvolvemento.	T1, T3, T6, T8, X2, X4, X13, X22	40%
Asistencia e participación activa	Asistencia e participación activa	T1, T3, T6, T8, X2, X4, X13, X22	20%
Proxecto e reflexión	Calidade e orixinalidade dun proxecto final da materia, facendo fincapé na integración dos contidos, autonomía, capacidade crítica na memoria e claridade na reflexión sobre o proceso.	T2, T6, T15, X7, X21, X24	40%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos, cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Así mesmo, será necesario obter unha calificación mínima de 5 puntos sobre 10 nas probas correspondentes. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final. *As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Probas prácticas	Coherencia musical, creatividade, control dos elementos da linguaxe, adaptación ás consignas e capacidade de desenvolvemento nas diferentes propostas prácticas.	T1, T3, T6, T8, X2, X4, X13, X22	50%
Proxecto final	Calidade e orixinalidade dun proxecto final de materia, facendo especial fincapé na integración dos contidos, autonomía, capacidade crítica e claridade na reflexión da memoria sobre o proceso.	T2, T6, T15, X7, X21, X24	50%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos, cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Así mesmo, será necesario obter unha calificación mínima de 5 puntos sobre 10 nas probas correspondentes. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Probas prácticas	Coherencia musical, creatividade, control dos elementos da linguaxe, adaptación ás consignas e capacidade de desenvolvemento nas diferentes propostas prácticas.	T1, T3, T6, T8, X2, X4, X13, X22	50%
Proxecto final	Calidade e orixinalidade dun proxecto final de materia, facendo especial fincapé na integración dos contidos, autonomía, capacidade crítica e claridade na reflexión da memoria sobre o proceso.	T2, T6, T15, X7, X21, X24	50%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos, cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Así mesmo, será necesario obter unha calificación mínima de 5 puntos sobre 10 nas probas correspondentes. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
EXTRAORDINARIA			
Probas prácticas	Coherencia musical, creatividade, control dos elementos da linguaxe, adaptación ás consignas e capacidade de desenvolvemento nas diferentes propostas prácticas.	T1, T3, T6, T8, X2, X4, X13, X22	50%
Proxecto final	Calidade e orixinalidade dun proxecto final de materia, facendo especial fincapé na integración dos contidos, autonomía, capacidade crítica e claridade na reflexión da memoria sobre o proceso.	T2, T6, T15, X7, X21, X24	50%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos, cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Así mesmo, será necesario obter unha calificación mínima de 5 puntos sobre 10 nas probas correspondentes. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Azzara, C. D. (1993). Audiation-Based Improvisation Techniques and Elementary Instrumental Students' Music Achievement. *Journal of Research in Music Education* n, 41(4), 328–342.

Azzara, C. D. & Grunow, R. F. (2006). *Developing Musicianship through Improvisation*. GIA Publications.

Bailey, D. (1992). *Improvisation: Its Nature and Practice in Music*. Da Capo Press.

Berkowitz, A. L. (2010). *The Improvising Mind: Cognition and Creativity in the Musical Moment*. Oxford University Press.

Gordon, E. E. (2012). *Learning Sequences in Music: A Contemporary Music Learning Theory*. GIA Publications.

Nachmanovitch, S. (1990). *Free Play: Improvisation in Life and Art*. Tarcher/Putnam.

Pressing, J. (1988). *Improvisation: Methods and Models*. En J. A. Sloboda (ed.), *Generative Processes in Music*. Oxford University Press.

Sawyer, R. K. (2007). *Group Genius: The Creative Power of Collaboration*. Basic Books.

Wigram, T. (2004). *Improvisation: Methods and Techniques for Music Therapy Clinicians, Educators and Students*. Jessica Kingsley Publishers.

9. Observacións

Programación Docente de Instrumentos escolares

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA INSTRUMENTOS ESCOLARES

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Individual
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1,5
ETCS/ CUADRIMESTRE						2			Idiomas	Español, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Beatriz Vázquez López				beatriz_vazquez_lopez@csmvigo.com				Consultar táboa anexa.	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Práctica da técnica dos instrumentos escolares. Aprendizaxe do repertorio para os diferentes niveis. Lectura a vista e improvisación. A práctica de conxunto. Construción de instrumentos. Instrumentación. Dirección. Metodoloxía no proceso do ensino e aprendizaxe
COÑECIMENTOS PREVIOS	Os adquiridos nas materias cursadas na especialidade
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	Os instrumentos escolares son un recurso validado, útil e moi presente en todos os niveis e ámbitos educativos, non só en España senón tamén noutros países e sistemas. O seu coñecemento e correcto uso proporciona ferramentas necesarias para un axeitado desenvolvemento da didáctica da música. Esta disciplina está íntima e directamente relacionada coa de Conxunto e, alén diso, é un elemento fundamental para desenvolver dinámicas procedimentais noutras como Didáctica da Música, Planificación de Aula e Técnicas de Aula. Do mesmo xeito, pode ver reflectida a súa funcionalidade na realidade que o alumnado vive nas prácticas de profesorado.
TRANSVERSAIS	T7, T10, T16, T17
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22
ESPECÍFICAS	E2, E3, E4, E5, E8, E11

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Utilizar o ritmo como o elemento de interconexión entre a música, linguaxe e movemento tanto na dirección de colectivos como na interpretación de pezas musicais.	T17, X1, X2, X3, X4, X13, X22, E2, E3, E4, E8, E11
Coñecer, estudar e aplicar os fundamentos pedagóxicos da metodoloxía Orff a través da súa aplicación a diferentes composicións e contextos educativos para optimizar o seu uso na aula.	T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11
Coñecer, afondar e utilizar a técnica dos instrumentos escolares para poder desenvolver diferentes roles nun conxunto instrumental, de xeito expresivo, axeitado e musical.	T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11
Coñecer a disposición formal das obras, analizando as súas seccións, puntos de tensión etc. para determinar os aspectos estruturais esenciais e posibilitar a lectura a primeira vista, a interpretación e a improvisación.	T10, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11
Coñecer e secuenciar os obxectivos e contidos de cada curso para adaptar as composicións aos propósitos didácticos de cada ocasión e contexto.	T7, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11
Potenciar a capacidade de construír novos instrumentos con obxectos cotiáns co fin de descubrir novos efectos sonoros e ampliar os recursos dispoñibles para fomentar a creatividade, a autonomía e a innovación educativa.	T7, T10, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11
Desenvolver a creatividade e a improvisación a través da aplicación didáctica dos instrumentos escolares tanto individualmente como en grupo.	T7, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
-------	--------------------	---------

O método Orff: fundamentación pedagóxica, composición, orixe e técnica elemental	1.1. Introducción ao Método Orff como un enfoque educativo na ensinanza musical. 1.2. Principios pedagóxicos 1.3. Elementos musicais fundamentais: ritmo, melodía e harmonía 1.4. Contribucións de Carl Orff á educación musical	3
Orquestra escolar Orff	2.1. Introducción á formación dunha orquestra escolar Orff e a súa importancia na educación musical 2.2. Práctica grupal do repertorio 2.3. Técnicas básicas de interpretación musical	3
Metodoloxía e recursos didácticos	3.1. Métodos e enfoques pedagóxicos 3.2. Desenvolvemento de habilidades de lectura de partituras 3.3. Exercicios de lectura a vista para instrumentos escolares 3.4. Criterios de selección e secuenciación do repertorio instrumental	3
Dirección musical de agrupacións escolares	4.1. A dirección musical de agrupacións escolares 4.2. Técnicas e habilidades necesarias para dirixir agrupacións de instrumentos escolares 4.3. Práctica de dirección musical nun entorno escolar	2
Instrumentación	5.1. Profundización na instrumentación co instrumental Orff e outros recursos: bordóns, enlaces tonais e modais, patróns de acompañamento, harmonización de melodías 5.2. Exemplos de partituras instrumentais e arranxos 5.3. Creación de arranxos musicais para instrumentación Orff e outros instrumentos.	3
Construción de instrumentos	6. 1. Importancia da construción de instrumentos como ferramenta educativa e creativa . 6.2. Deseño e construción de instrumentos para usar con baquetas. 6.3. Deseño e construción de instrumentos para sacudir como maracas. 6.4. Deseño e construción de instrumentos para frotar ou puntear. 6.5. Deseño e construción de instrumentos para soplar .	2
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	1,5		1,5
Exposición teórico-práctica. Propiciarase a asimilación e incorporación das habilidades e destrezas necesarias para a comprensión, interiorización e interpretación das diferentes pezas.	5		5
Práctica colectiva. Creación dun repertorio didáctico empregando todos os recursos e materiais utilizados na clase con fin de propiciar una boa comprensión.	15		15
Audicións didácticas. Práctica conxunta ou individual do propio repertorio con aplicación didáctica.	4		4
Traballo persoal do alumnado		32,5	32,5
Avaliación sumativa e formativa.	2		2
Total de horas por cuadrimestre			60

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Proba práctica	Deberase demostrar o coñecemento da técnica elemental da interpretación nos instrumentos musicais Escolares, a través dos seguintes exercicios: 1. Ler e interpretar só ou en grupo cos instrumentos, un repertorio vogal e instrumental, amosando comprensión ó texto e ó estilo. 2. Improvisar melodías ou acompañamentos utilizando os instrumentos Orff, o corpo ou a voz 3. Analizar e dirixir obras musicais de conxunto instrumental Orff en diferentes niveis. 4. Realizar supostos didácticos utilizando a instrumentación de melodías dadas ou creadas polo mesmo alumno.	T7, T10, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11	50%
Proba escrita	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	T7, T10, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11	40%
Asistencia e participación	Participación activa, actitude de aprendizaxe motivada.	T7, T10, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11	10%

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..

AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adelantada-Dicembro-)			
Proba práctica	Deberase demostrar o coñecemento da técnica elemental da interpretación nos instrumentos musicais Escolares, a través dos seguintes exercicios: 1. Ler e interpretar só ou en grupo cos instrumentos, un repertorio vogal e instrumental, amosando comprensión ó texto e ó estilo. 2. Improvisar melodías ou acompañamentos utilizando os instrumentos Orff, o corpo ou a voz 3. Analizar e dirixir obras musicais de conxunto instrumental Orff en diferentes niveis. 4. Realizar supostos didácticos utilizando a instrumentación de melodías dadas ou creadas polo mesmo alumno.	T7, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11	40%
Proba escrita	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	T7, T10, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11	40%
Traballo escrito	Realización dun traballo individual ou colectivo (se hai máis alumnos en esta situación) previo acordo coa docente.	T7, T10, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11	20%
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Proba práctica	Deberase demostrar o coñecemento da técnica elemental da interpretación nos instrumentos musicais Escolares, a través dos seguintes exercicios: 1. Ler e interpretar só ou en grupo cos instrumentos, un repertorio vogal e instrumental, amosando comprensión ó texto e ó estilo. 2. Improvisar melodías ou acompañamentos utilizando os instrumentos Orff, o corpo ou a voz 3. Analizar e dirixir obras musicais de conxunto instrumental Orff en diferentes niveis. 4. Realizar supostos didácticos utilizando a instrumentación de melodías dadas ou creadas polo mesmo alumno.	T7, T10, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11	40%
Proba escrita	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	T7, T10, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11	40%
Traballo escrito	Realización dun traballo individual ou colectivo (se hai máis alumnos en esta situación) previo acordo coa docente.	T7, T10, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11	20%
EXTRAORDINARIA			
Proba práctica	Deberase demostrar o coñecemento da técnica elemental da interpretación nos instrumentos musicais Escolares, a través dos seguintes exercicios: 1. Ler e interpretar só ou en grupo cos instrumentos, un repertorio vogal e instrumental, amosando comprensión ó texto e ó estilo. 2. Improvisar melodías ou acompañamentos utilizando os instrumentos Orff, o corpo ou a voz 3. Analizar e dirixir obras musicais de conxunto instrumental Orff en diferentes niveis. 4. Realizar supostos didácticos utilizando a instrumentación de melodías dadas ou creadas polo mesmo alumno.	T7, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11	40%
Proba teórica	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	T7, T10, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11	40%
Traballo escrito	Realización dun traballo individual ou colectivo (se hai máis alumnos en esta situación) previo acordo coa docente.	T7, T10, T16, T17, X1, X2, X3, X4, X6, X7, X8, X13, X20, X22, E2, E3, E4, E5, E8, E11	20%
ERASMUS			
O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.			
7. Alumnado con necesidades educativas especiais			
DESCRIPCIÓN		CRITERIOS E PAUTAS	

No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.

Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Alcázar Aranda, A. J. (1999). 88 temas para voz e instrumental Orff. Ideamúsica.
 Espertar da arte. Introducción ao mundo sonoro. Médica e técnica.
 Forestier, R. (1980). Música impresa: materiais didácticos para a educación musical en primaria e secundaria. Mundimúsica Edicións.
 Gaetzer, G./ Yepes, A. (1961). Introducción á práctica do Orff. Schulwerk. Barry.
 Gaetzer, G. (1961). Orff-Schulwerk. Música para nenos (5 cadernos). Editorial Ricordi.
 Hemsy, V. (1983). A improvisación musical. Bos Aires: Ricordi.
 Heymel, P. (1972): Viaxe a través do mundo. Os instrumentos Orff en conxunto. Ed. Ar tison.
 Murray Schafer, R. (1965). El compositor en el aula. Melos (Ricordin Americana).
 Murray Schafer, R. (1975). El rinoceronte en el aula. Melos (Ricordin Americana).
 Murray Schafer, R. (2013). El paisaje sonoro y la afinación del mundo. Intermedio Editores.
 Orff, C.(1950-1954): Orff Schulwerk: Musik für Kinder. Main
 Vivanco, P. (1986). Exploremos el sonido. Ricordi. Biblioteca de Eufonia.

9. Observacións

O profesorado informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica.

Programación Docente de Investigación Educativa

Enseñanzas Superiores de Música Título superior de música (enseñanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Investigación Educativa

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1
ETCS/ CUADRIMESTRE							3		Idiomas	Castelán, galego, inglés
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Amalia Guerrero Rocha				Amalia_guerrero_orcha@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.	

2. Descriptor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Paradigmas de investigación en educación. Proceso xeral: deseño e desenvolvemento da investigación. Problemas, fontes, hipótese. Análise, interpretación e informe. Investigación cuantitativa: experimental, correlacional e descriptiva. Investigación cualitativa: etnografía, estudo de casos. Investigación-acción. Estatística. Análise de datos. Deseño dunha investigación.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requeridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior e noutras materias coas que se relaciona.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A materia de Investigación Educativa pretende capacitar o alumnado para coñecer as particularidades das investigacións educativas, tanto desde a perspectiva teórica como a da súa aplicación práctica para acometer con éxito o deseño de diferentes traballos de investigación. É fundamental que se desenvolvan as competencias precisas para coñecer e afrontar as diversas fases dunha investigación. A disciplina ten relación indirecta cos contidos da materia de formación básica de Introducción á Investigación e con outras propias da especialidade como Institucións Educativas, Didáctica Xeral e Didáctica da Música, Pedagogía Musical e Psicopedagogía. Finalmente, é unha materia chave para acometer con éxito a planificación e realización do TFE da especialidade.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T4, T8, T12, T14, T15
XERAIS	X10, X13, X18, X24, X25
ESPECÍFICAS	E7, E10

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer os principais paradigmas de investigación educativa e familiarizarse coas súas características, terminoloxía propia e técnicas metodolóxicas.	T2, T8, X18, X25, E10.
Desenvolver unha práctica crítica e reflexiva baseada en teorías e conceptos científicos.	T2, T8, T14, T15, X18, X25.
Revisar investigacións feitas no campo do ensino xeral e do ensino musical para analizar os seus resultados e a metodoloxía empregada.	T1, T2, T8, T9, T14, X24, E10.
Reflexionar sobre as ideas propias sobre o traballo científico-investigativo para actualizalas de acordo á epistemoloxía e metodoloxía da investigación educativa.	T1, T2, T3, T8, T14, T15, X13, X25, E7, E10.
Formular un problema de investigación (con preguntas e hipóteses que del puidesen derivarse) para planificar un proceso investigativo coas súas principais fases de desenvolvemento.	T1, T2, T3, T4, T8, T12, T14, T15, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.
Comezar o deseño de actividades de investigación educativa, individualmente ou en grupo para a adquisición das habilidades precisas que lle permitan afrontar á elaboración do seu traballo fin de carreira.	T1, T2, T3, T4, T8, T12, T14, T15, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
A investigación educativa	1.1. O coñecemento científico en educación 1.2. Concepto, orixe e desenvolvemento 1.3. A investigación educativa en España 1.4. A investigación educativa en Galicia 1.5. Asociacións europeas de investigación educativa 1.6. Os códigos éticos	2
Deseño do proxecto de investigación	2.1. Proxecto e comezo da elaboración do TFE: perspectiva xeral	8

	2.2. Elementos principais dos proxectos de investigación 2.3. Tema e a súa delimitación. Xustificación 2.4. Preguntas de investigación. Hipóteses 2.5. Obxectivos 2.6. Marco teórico e estado da cuestión. Fontes 2.7. Método e deseño da investigación 2.8. Poboación e mostra. Ferramentas e técnicas de recollida de datos 2.9. Análise e redacción dos resultados da investigación 2.10. Manuais de estilo de citación. Estilo e ortografía 2.11. A defensa oral do traballo de investigación	
A metodoloxía cuantitativa	3.1. Características xerais 3.2. Formulación de hipóteses 3.3. Colleita e análise dos datos. Conclusións 3.4. Limitacións das investigacións experimentais	2
A metodoloxía cualitativa	4.1. Características xerais 4.2. Rigor na metodoloxía cualitativa 4.3. Métodos orientados á comprensión 4.4. Colleita e análise de datos. Conclusións	2
A investigación-acción	5.1. O docente investigador 5.2. Características fundamentais da investigación-acción. 5.3. Actividades propias da investigación acción 5.4. Etapas, colleita e análise de probas. Conclusións	2
Total de sesións por cuatrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	1		1
Sesións presenciais teórico-prácticas	16		16
Traballo persoal individual/colectivo		71	
Sesións presenciais teórico-prácticas	2		2
Total de horas por cuatrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Observación sistemática	Valorarase a participación na aula, a posta en común de temas, o xeito de argumentar e analizar as situación. Valorarase positivamente o pensamento reflexivo e crítico, baseado nos coñecementos adquiridos paulatinamente.	T1, T2, T4, T8, T12, T14, T15, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	10%
Traballo persoal	Analizar, afondar e comentar con espírito crítico textos propostos. Entrega dos traballos solicitados (proxecto de investigación e marco teórico) indicados polo docente en tempo e forma (dixitalizados e a través do medio indicado). A falta de entregas dos traballos impedirá realizar a media ponderada	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	50%
Proba escrita	Realizarase unha proba para comprobar a adquisición de conceptos teórico-prácticos (supostos aplicados) impartidos durante o cuatrimestre e a súa correcta comunicación escrita.	T1, T2, T4, T8, T12, T14, T15, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E1	40%
Será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 no exame para poder facer a media ponderada.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Dicembro-)			
Traballo persoal	Analizar, afondar e comentar con espírito crítico textos propostos. Entrega dos traballos solicitados (proxecto de investigación e marco teórico) indicados polo docente en tempo e forma (dixitalizados e a través do medio indicado). A falta de entregas dos traballos impedirá realizar a media ponderada	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	60%
Proba escrita	Realizarase una proba para comprobar a adquisición de conceptos teórico e teórico-prácticos (supostos aplicados) impartidos durante o cuatrimestre e a súa correcta comunicación escrita. Será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 no exame para poder facer a media ponderada.	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	40%
Será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 no exame para poder facer a media ponderada.			

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Traballo persoal	Analizar, afondar e comentar con espírito crítico textos propostos. Entrega dos traballos solicitados (proxecto de investigación e marco teórico) indicados polo docente en tempo e forma (dixitalizados e a través do medio indicado). A falta de entregas dos traballos impedirá realizar a media ponderada	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	60%
Proba escrita	Realizarase una proba para comprobar a adquisición de conceptos teórico e teórico-prácticos (supostos aplicados) impartidos durante o cuadrimestre e a súa correcta comunicación escrita. Será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 no exame para poder facer a media ponderada.	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	40%
Será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 no exame para poder facer a media ponderada.			
EXTRAORDINARIA			
Traballo persoal	Analizar, afondar e comentar con espírito crítico textos propostos. Entrega dos traballos solicitados (proxecto de investigación e marco teórico) indicados polo docente en tempo e forma (dixitalizados e a través do medio indicado). A falta de entregas dos traballos impedirá realizar a media ponderada	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	70%
Proba escrita	Realizarase una proba para comprobar a adquisición de conceptos teórico e teórico-prácticos (supostos aplicados) impartidos durante o cuadrimestre e a súa correcta comunicación escrita. Será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 no exame para poder facer a media ponderada.	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	30%
Será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 no exame para poder facer a media ponderada.			
ERASMUS			
O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atendera as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.			
7. Alumnado con necesidades educativas especiais			
DESCRIPCIÓN		CRITERIOS E PAUTAS	
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.		Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.	
8. Bibliografía, materiais e documentos			
Bisquerra Alsina, R. (coord) (2009). Metodología de la investigación educativa. La muralla. Ferrer, V., Carmona, M. y Soria, V. (Eds.) (2013). El trabajo de fin de grado. Mc Graw Hill. Albert, M.J. (2007). La investigación educativa. Claves teóricas. Mc Graw Hill. Carreras, A. (coord) (1994). Guía práctica para la elaboración de un trabajo científico. CITAPE S.L., Bilbao. Clanchy, J. y Ballard, B. (2000). Cómo se hace un trabajo académico. Guía práctica para estudiantes universitarios. Prensas universitarias de Zaragoza. Eisner, E. W. (2011). El ojo ilustrado. Indagación cualitativa y mejora de la práctica educativa. Paidós educador. Elliot, J. (2005). El cambio educativo desde la investigación-acción. Morata. Elliot, J. (2010). La investigación-acción en educación. Morata. Eufonía n.º 38 (2006). Investigar en la educación musical: De la teoría a la práctica. Goetz, J.P. y Le Compte, M.D. (1988). Etnografía y diseño cualitativo en investigación educativa. Morata. Imbernón, F. (coord) (2002). La investigación educativa como herramienta de formación del profesorado. Morata. Senra, M. (2000). El trabajo de investigación en educación (Orientaciones prácticas). Sanz y Torres. Madrid Sevillano, M.L., Pascual, M.A. y Bartolomé, D. (2007). Investigar para innovar en enseñanza. Pearson Prentice Hall. Stake, R.E. (2010). Investigación con estudio de casos. Morata. Stenhouse, L. (2007). La investigación como base de la enseñanza. Morata.			

Programación Docente de Pedagogía Musical

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA PEDAGOXÍA MUSICAL

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA							ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	B) Obrigatoria							TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA							XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase
ETCS/ CUADRIMESTRE					6				Idiomas
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA
	Amalia Guerrero Rocha				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Bases psicolóxicas da educación musical. O desenvolvemento das capacidades musicais: sensibilización, percepción, memoria e pensamento musical. Principios fundamentais das distintas metodoloxías e correntes pedagóxicas en educación musical. Métodos precursores. Métodos activos. Métodos instrumentais. Métodos creativos. Novas perspectivas e paradigmas.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente e ter superados os requirimentos para acceder ás Ensinanzas Superiores.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	Didáctica da Música e da Linguaxe Musical, Didáctica Xeral, Teoría da Educación, Institucións Educativas, Psicopedagogía, Socioloxía.
TRANSVERSAIS	T1, T4, T8, T12, T15
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27
ESPECÍFICAS	EP1, EP 2, EP 3, EP 5

3. Obxectivos

DESCRICIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer, analizar e experimentar os métodos mais destacados de Pedagogía musical do século XX, os seus fundamentos pedagóxicos, metodolóxicos, didácticos e de recursos así como as novas orientacións do ensino-aprendizaxe da música.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5
Comprender e valorar a percepción musical e a imitación como forma imprescindible de coñecemento musical para a creación do "mundo sonoro interno" e memoria musical propios de cada persoa.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5
Comprender e valorar o papel da creatividade como parte fundamental da metodoloxía do ensino da música a fin de desenvolve-la como capacidade xeral humana e, en particular, propia das linguaxes.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5
Afondar nos aspectos fundamentais da educación musical e valorar a súa importancia como medio do desenvolvemento integral das persoas dende as idades mais tempéranas.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5
Ser consciente da necesidade de vivir as experiencias musicais de xeito sensorial e afectivo para integralas e interiorizalas antes de ser capaz de intelectualizalas.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Introdución á pedagogía musical	1.1. Concepto de Pedagogía Musical 1.2. Campos da Pedagogía Musical 1.3. Relación da Pedagogía Musical con outras disciplinas musicais 1.4. Transformación educativa da música 1.5. A ensinanza musical na actualidade 1.6. Problemática actual e perspectivas para o século XXI	1

Iniciación musical e bases psicolóxicas	2.1. Bases psicolóxicas da Educación Musical 2.2. Desenvolvemento das capacidades musicais: mundo sonoro interno, memoria musical, creatividade, audición interior, pensamento musical 2.3. Valor formativo da música	1
Metodoloxías e correntes pedagóxicas na educación musical do s. XX	3.1. Principios fundamentais das metodoloxías	2
	3.2. Metodoloxías precursoras	
	3.3. Metodoloxías activas	2
	3.4. Metodoloxías instrumentais	1
	3.5. Metodoloxías creativas	2
	3.6. Novas perspectivas e paradigmas na Educación Musical	1
Percepción musical e imitación	4.1. A percepción Musical como coñecemento 4.2. O papel da Imitación na Educación Musical 4.3. Desenvolvemento do mundo sonoro interno 4.4. Memoria musical 4.5. Desenvolvemento de habilidades educativas 4.6. A importancia do silencio	1
A creatividade na educación musical	5.1. Importancia da creatividade na metodoloxía musical 5.2. Desenvolvemento da creatividade como habilidade humana 5.3. A creatividade na Linguaxe Musical 5.4. O proceso creativo na composición musical 5.5. A improvisación e a creación colectiva como recursos pedagóxicos	1
Educación musical e desenvolvemento integral	6.1. Fundamentos da Educación Musical 6.2. Beneficios cognitivos e emocionais da educación musical 6.3. Desenvolvemento integral a través da música 6.4. Importancia dende idades temperanas 6.5. Educación Musical e diversidade cultural 6.6. Educación Musical e desenvolvemento emocional 6.7. A música na sociedade contemporánea 6.8. Educación musical inclusiva: atención á diversidade e accesibilidade	2
Experiencias musicais sensoriais e afectivas	7.1. A vivencia musical 7.2. Integralización de experiencias musicais 7.3. De o sensorial ao intelectual en Educación Musical 7.4. A experiencia musical como fonte de inspiración	2
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	2		2
Clases teórico-prácticas: presentación por parte da profesora dos marcos teóricos que axuden ó alumnado a comprender os contidos da materia. Participación activa do alumnado, expoñendo ideas propias e debatendo con actitude de consenso.	64		64
Traballo persoal individual e colaborativo: aplicación dos coñecementos adquiridos á comprensión dos textos e á elaboración da información. Elaboración dun traballo de investigación sobre os métodos de Pedagogía musical, a súa cronoloxía e as características metodolóxicas e de recursos dos mais sobresaíntes		112	
Clases teórico-prácticas: presentación por parte da profesora dos marcos teóricos que axuden ó alumnado a comprender os contidos da materia. Participación activa do alumnado, expoñendo ideas propias e debatendo con actitude de consenso.	2		2
Total de horas por cuadrimestre			180

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Participación e portafolio/diario de aula	Elaboración dun portafolio ou diario de aula que recolla os contidos e actividades das sesións, cunha breve reflexión persoal sobre a aprendizaxe e a súa aplicación pedagóxica. Valorarase a organización, capacidade de síntese e reflexión crítica.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	10%

Traballo persoal	Elaboración e entrega de traballos individuais das principais metodoloxías pedagóxico-musicais. Valorarase a organización, o rigor conceptual, a capacidade crítica, o uso de fontes e a súa aplicación didáctica.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	20%
Exposicións orais	Presentación e defensa oral dos traballos, valorando a organización dos conceptos, a claridade, a fluidez, a precisión terminolóxica, a capacidade de síntese e a resposta argumentada ás cuestións formuladas.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	40%
Proba escrita	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico. Para superar a avaliación continua será necesario obter mínimo un 5/10 na proba escrita e ter entregados os traballos obrigatorios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	30%
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado.			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Traballo persoal	Elaboración e entrega dos traballos requiridos no curso das diferentes metodoloxías estudadas. Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas. Valorarase a organización, calidade, orixinalidade e temporalización adecuada da realización e exposición do mesmo.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	25%
Exposicións orais	Defensa oral obrigatoria dos traballos, con exposición clara e resposta argumentada ás cuestións formuladas. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	25%
Proba escrita	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico. Para superar a avaliación continua será necesario obter mínimo un 5/10 na proba escrita e ter entregados os traballos obrigatorios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	50%
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Traballo persoal	Elaboración e entrega dos traballos requiridos no curso das diferentes metodoloxías estudadas. Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas. Valorarase a organización, calidade, orixinalidade e temporalización adecuada da realización e exposición do mesmo.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	25%
Exposicións orais	Defensa oral obrigatoria dos traballos, con exposición clara e resposta argumentada ás cuestións formuladas. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	25%
Proba escrita	Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Para superar a avaliación continua será necesario obter mínimo un 5/10 na proba escrita e ter entregados os traballos obrigatorios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	50%
EXTRAORDINARIA			
Traballo persoal	Elaboración e entrega dos traballos requiridos no curso das diferentes metodoloxías estudadas. Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas. Valorarase a organización, calidade, orixinalidade e temporalización adecuada da realización e exposición do mesmo.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	25%
Exposicións orais	Defensa oral obrigatoria dos traballos, con exposición clara e resposta argumentada ás cuestións formuladas. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	25%

		EP1, EP 2, EP 3, EP 5	
Proba escrita	Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Para superar a avaliación continua será necesario obter mínimo un 5/10 na proba escrita e ter entregados os traballos obrigatorios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5	50%

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

REFERENCIAS BÁSICAS

Willems, E: El valor humano de la educación musical. Paidós Barcelona 1981
Willems, E: Las bases psicológicas de la educación musical. Eudeba. B. Aires 1984
Hemsey, V.: Fundamentos, materiais y técnicas de la educación musical. Ricordi Buenos aires 1977
Hemsey, V: Pedagogía musical: dos décadas de pensamento y acción. Educativa. Lumen. B. Aires 2002

REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS

Bentley, A: La aptitud musical de los niños. Díaz, M.: Introducción a la investigación en educación musical. Enclave creativa. Madrid
Hemsey, V: La improvisación musical. Violeta Hemsey. Ricordi americ. 1983
Hemsey, V: Pedagogía musical: dos décadas de pensamento y acción Educativa. Lumen, 2002
Luria, Leontiev y Vigotsky: Psicología y pedagogía. Akal. Madrid 2007
Manuveau, G: Música y educación Pascual, P: Educación musical en primaria.
Tafari, J: ¿Se nace musical? Graó. Barcelona
Vigotsky, L.S: La imaginación y el arte en la infancia. Akal. Madrid 2007
Aronoff, F: La música y el niño pequeño. Ricordi. B. Aires 1974
Willems, E: El oído musical. Paidós. Barcelona 1985
Willems, E: El ritmo musical. Eudeba. B. Aires 1993

REFERENCIAS ESPECÍFICAS SOBRE OS MÉTODOS DE PEDAGOGÍA MUSICAL

Allorto, R: La moderna didáctica de la educación musical en Europa.
Bachmann, Marie Laure - La rítmica J. Dalcroze.
Graetzer y Yepes - Introducción a la práctica del Orff-Schulwerk.
Hegy, Erzsébet - Método Kodaly de Solfeo I.
Hemsey, V. - La educación musical en el siglo XX (artículo)
L. de Arenosa, E. - Apuntes sobre Didáctica de la música.
Ördög, László - La educación musical según el método Kodaly.
Orff, C. - Música para niños. Orff schulwerk.
Pascual, P. M. - Didáctica de la música. Metodologías pedagógico-musicales. Páginas 97 a 228.
Orff, C. - Música para niños. Orff schulwerk.
Pascual, P. M. - Didáctica de la música. Metodologías pedagógico-musicales. Páginas 97 a 228.
Rodrigues, Iramar - La rítmica J.
Dalcroze. Rodrigues, Iramar - Objetivos y finalidades de la rítmica Dalcroze.
Sandor, F. - La educación musical en Hungría según el método Kodaly.
Szóny, E: -La educación musical en Hungría a través del método Kodály
Vanderspar, Elisabeth - Manual J. Dalcroze

Programación Docente de Piano Aplicado I-II (PEDAGOXÍA)

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA PIANO APLICADO

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	IMPROVISACIÓN E ACOMPAÑAMENTO
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Individual
DEPARTAMENTO	IMPROVISACIÓN E ACOMPAÑAMENTO								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Pablo Abreu Fernández
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Pablo Abreu Fernández, Rosa Gayoso Vázquez
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1
ETCS/ CUADRIMESTRE			3	3					Idiomas	Castelán, galego.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Amalia Guerrero Rocha Beatriz Vázquez López				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com beatriz_vazquez_lopez@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Desenvolvemento da técnica pianística básica, lectura a primeira vista e comprensión de elementos e procedementos constructivos (estructuras harmónicas e procesos formais), con repertorio de diferentes estilos seleccionado polo profesor.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requeridos para a proba de acceso ás ensinanzas superiores.
COMPETENCIAS	T1, T3, T6, T13; X1, X2, X3, X4, X6, X8, X10, X13, X17, X21, X22, X24; EC1, EC9; EM1, EM4; EP2, EP3, EP5; EI2, EI3, EI5, EI6, EI7.

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Consolidar hábitos técnicos, posturais e de estudo que permitan unha práctica pianística saudable, consciente e progresivamente autónoma.	T1, T3, T6, T13; X1, X2, X3, X4, X6, X8, X10, X13, X17, X21, X22, X24; EC1, EC9; EM1, EM4; EP2, EP3, EP5; EI2, EI3, EI5, EI6, EI7.
Empregar o piano como ferramenta funcional para a comprensión da linguaxe musical, a audición harmónica, a análise e a práctica docente.	T1, T3, T6, T13; X1, X2, X3, X4, X6, X8, X10, X13, X17, X21, X22, X24; EC1, EC9; EM1, EM4; EP2, EP3, EP5; EI2, EI3, EI5, EI6, EI7.
Desenvolver destrezas de interpretación e autonomía no teclado, atendendo á dixitación, articulación, pedalización, diferenciación de planos sonoros e resolución de dificultades técnicas.	T1, T3, T6, T13; X1, X2, X3, X4, X6, X8, X10, X13, X17, X21, X22, X24; EC1, EC9; EM1, EM4; EP2, EP3, EP5; EI2, EI3, EI5, EI6, EI7.
Desenvolver a lectura a primeira vista mediante a anticipación visual, a continuidade do pulso, a comprensión vertical da escritura e a análise previa do texto musical.	T1, T3, T6, T13; X1, X2, X3, X4, X6, X8, X10, X13, X17, X21, X22, X24; EC1, EC9; EM1, EM4; EP2, EP3, EP5; EI2, EI3, EI5, EI6, EI7.
Analizar, reducir, harmonizar e acompañar melodías sinxelas, aplicando enlaces harmónicos, patróns de acompañamento e recursos de transposición adecuados ao nivel e ao contexto pedagógico.	T1, T3, T6, T13; X1, X2, X3, X4, X6, X8, X10, X13, X17, X21, X22, X24; EC1, EC9; EM1, EM4; EP2, EP3, EP5; EI2, EI3, EI5, EI6, EI7.

4. Contidos			
TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS	
Técnica pianística funcional e hábitos de estudo	Postura e relaxación; posición e independencia das mans; dicitación; articulación legato e staccato; modos de ataque; uso básico do pedal; escalas, arpejos e exercicios técnicos adaptados ao nivel. Organización do estudo, identificación de dificultades e aplicación de estratexias para resolvelas.	TODAS	
Lectura a primeira vista e comprensión do texto	Lectura en dous pentagramas, anticipación visual, continuidade do pulso e precisión rítmica. Lectura con mans separadas e xuntas segundo o nivel. Recoñecemento previo de tonalidade, compás, forma, frases, patróns, indicacións de tempo, dinámica e carácter. Diferenciación de planos sonoros e simplificación de dificultades para favorecer unha lectura fluída.	TODAS	
Práctica harmónica e audición interna	Tonalidades maiores e menores; escalas e relacións tonais. Tríadas, inversións e acorde de sétima de dominante. Condución de voces e enlaces harmónicos (I-IV-V-I, I-IV-II-V-I e outras progresións adecuadas ao nivel). Procesos cadenciais, cifrado funcional e americano. Transposición de esquemas harmónicos e acompañamentos sinxelos a diferentes tonalidades.	TODAS	
Análise, redución, acompañamento e improvisación	Análise aplicada do repertorio: tonalidade, forma, frases e semifrases, cadencias, textura, acordes e patróns de acompañamento. Redución dunha peza ou fragmento aos seus elementos esenciais. Selección do baixo e realización de acompañamentos sinxelos con diferentes patróns rítmicos. Improvisación básica sobre estruturas harmónicas e melodías dadas; práctica de voz e piano cando proceda.	TODAS	
Repertorio e aplicación pedagóxica	Preparación e interpretación dun mínimo de catro obras ou fragmentos significativos por cuatrimestre, de diferentes estilos e adecuados ao nivel do alumnado. Emprego de repertorio, melodías populares, materiais didácticos, adaptacións e creacións propias como recurso para a aula de Linguaxe Musical. Aplicación práctica do piano como ferramenta de apoio á explicación, á audición, ao acompañamento e á comprensión musical.	TODAS	
Total de sesións por cuatrimestre			11
5. Metodoloxía e Planificación Docente			
TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial (de acordo co establecido nas Instrucións do 31 de xullo de 2020 para o desenvolvemento das ensinanzas de réxime especial para o curso 2020-2021)	1		1
Clases	16		16
Traballo persoal		72	72
Avaliación formativa e sumativa	1		1
Total de horas por cuatrimestre			90
6. Avaliación			
FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Seguimento e traballo persoal	Seguimento continuo da preparación semanal e da evolución do alumnado. Valorarase a adquisición de hábitos técnicos e de estudo, a autonomía, a regularidade do traballo, a asimilación das correccións e a aplicación progresiva dos contidos de técnica, lectura, práctica harmónica, análise, redución e acompañamento.	T1, T3, T6, T13 X1, X3, X6, X8, X10, X21, X22 EP3, EP5	40%
Exame práctico	A proba constará de tres bloques: 1. Repertorio e interpretación (30%): interpretación dunha selección do repertorio preparado durante o cuatrimestre, cun mínimo de catro obras ou fragmentos traballados, valorando corrección técnica, continuidade, musicalidade, dicitación, articulación, dinámica e pedalización. 2. Lectura a primeira vista e recursos técnicos (15%): lectura dun fragmento adecuado ao nivel e resolución de cuestións técnicas breves (escalas, dicitación, articulación ou outros recursos traballados). 3. Análise, práctica harmónica e acompañamento (15%): análise básica dun fragmento, identificación de acordes/cadencias, redución ou realización de enlaces harmónicos e acompañamento dunha melodía dada mediante un patrón axeitado. Poderá incluír transposición sinxela e interpretación simultánea de voz e piano. Será necesario realizar os tres bloques e obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 no exame práctico para poder facer a media ponderada.	T1, T3, T6 X2, X3, X6, X8, X10, X17, X21, X24 EP2, EP3, EP5	60% (30% + 15% + 15%)
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Exame práctico global	Proba global dos contidos do cuatrimestre: 1. Repertorio e interpretación (40%): programa mínimo de catro obras ou fragmentos de estilos diversos. 2. Lectura a primeira vista e técnica funcional (20%): lectura dun fragmento e realización de recursos técnicos acordes ao nivel. 3. Análise, práctica harmónica, redución e acompañamento (40%): análise dun fragmento, enlaces/cadencias, redución, acompañamento dunha melodía e, cando proceda, transposición e voz-piano.	T1, T3, T6 X2, X3, X6, X8, X10, X17, X21, X24 EP2, EP3, EP5	100% (40% + 20% + 40%)

	Será obrigatorio realizar todos os apartados e obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 para superar a convocatoria.		
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Exame práctico global	Proba individual que deberá acreditar o dominio do conxunto dos contidos que non puideron ser observados mediante avaliación continua: 1. Repertorio e interpretación (40%): mínimo de catro obras ou fragmentos preparados. 2. Lectura a primeira vista e técnica funcional (20%): fragmento non traballado previamente e exercicios técnicos adaptados ao nivel. 3. Análise, práctica harmónica, redución e acompañamento (40%): análise aplicada, enlaces e cadencias, redución, acompañamento, transposición sinxela e resolución práctica das indicacións formuladas polo profesorado. Valorarase especialmente a autonomía e a capacidade de aplicar os coñecementos a materiais novos. Será necesario realizar todos os apartados e obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10.	T1, T3, T6 X2, X3, X6, X8, X10, X17, X21, X24 EP2, EP3, EP5	100% (40% + 20% + 40%)
EXTRAORDINARIA			
Exame práctico global	Proba global de recuperación dos contidos fundamentais da materia: 1. Repertorio e interpretación (40%): interpretación do programa preparado, cun mínimo de catro obras ou fragmentos representativos. 2. Lectura a primeira vista e técnica funcional (20%): lectura dun fragmento novo e resolución dos aspectos técnicos indicados. 3. Análise, práctica harmónica, redución e acompañamento (40%): análise e redución dun fragmento, realización de enlaces/cadencias, acompañamento dunha melodía, transposición sinxela e outras aplicacións prácticas correspondentes ao nivel. Valorarase a corrección, a continuidade, a musicalidade, a autonomía e a capacidade de reacción ante as indicacións dadas durante a proba. Será necesario realizar todos os apartados e obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10.	T1, T3, T6 X2, X3, X6, X8, X10, X17, X21, X24 EP2, EP3, EP5	100% (40% + 20% + 40%)
ERASMUS			
Os/as alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados. Os/as alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.			
7. Alumnado con necesidades educativas especiais			
DESCRICIÓN		CRITERIOS E PAUTAS	
No marco do establecido no Real decreto legislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.		Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.	
8. Bibliografía, materiais e documentos			
Bach, Bartók, Clementi, García Abril, Granados, Haydn, Kabalevsky, Khachaturian, Kuhlau, Mendelssohn, Prokofiev, Rameau, Satie, Schumann, Schubert, Tchaikovsky e VV.AA. — repertorio pianístico adaptado ao nivel. Molina, E. — Piano complementario. García Vegas — Piano complementario. Bartók, B. — Mikrokosmos. Burgmüller, F. — Estudos op. 100. Materiais, melodías, adaptacións e exercicios de análise, harmonización, acompañamento e lectura a primeira vista seleccionados polo profesorado.			

Programación Docente de Planificación de Aula e Dinámicas Educativas

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Organización Educativa

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM
CARÁCTER	B) Obrigatoria específica								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Amalia Guerrero Rocha
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	2
ETCS/ CUADRIMESTRE								3	Idiomas	Castelán, galego
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Amalia Guerrero Rocha				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Modelos e técnicas pedagógicas derivados dos principios da educación. A comunicación e a interacción didáctica. A globalización e a individualización do ensino. Os modelos socializados. Novas tecnoloxías e medios de comunicación. Organización e xestión do aula. Estratexias de ensino.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente e ter superados os requirimentos para acceder ás Ensinanzas Superiores. Ademais, para optimizar o rendemento nesta disciplina, convén ter superadas as materias de Didáctica Xeral, Didáctica da Música e da LM I-II, Psicopedagogía e Pedagogía Musical.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A disciplina de Planificación de Aula e Dinámicas Educativas ten por obxecto aprofundar nas capacidades musicais, desenvolvemento e metodoloxía e estratexias de ensinanza-aprendizaxe e traballo coas diferentes ferramentas didácticas para os aspectos tratados na docencia da Linguaxe Musical de xeito práctico. Dada a súa natureza práctica e procedimental, presenta relacións horizontais con materias de formación básica (Harmonía e Contrapunto, FAAV, Análise) e practicamente todas as disciplinas específicas da especialidade: Didáctica Xeral, Pedagogía Musical, Psicopedagogía, Teoría da Educación, Coreografía e Danza, Teoría e Ritmo, Improvisación, Técnica Vocal, FAAV aplicado e, especialmente, Técnicas de Aula e Didáctica da Música e da Linguaxe Musical. Por último, cómpre salientar a súa relación e contribución á elaboración do TFE e da memoria das Prácticas de Profesorado.
TRANSVERSAIS	T1, T3, T4, T8, T14, T15, T16, T17
XERAIS	X5, X17, X19, X27
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP5, EP6, EP8, EP9, EP10

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Desenvolver a capacidade de planificar e organizar procesos educativos eficientes e motivadores na aula, tendo en conta os principios pedagógicos e didácticos fundamentais.	T1, T3, T4, X5, X19, EP1, EP2, EP9
Fomentar a inclusión e diversidade na aula, deseñando estratexias de ensino individualizadas e adaptadas ás necesidades específicas do alumnado.	T8, T16, T17, X17, X19, EP5, EP8
Incorporar as novas tecnoloxías e medios de comunicación nos procesos de ensino-aprendizaxe, promovendo a innovación pedagóxica e musical.	T4, T14, X5, X27, EP2, EP6
Deseñar e xestionar contornas de aprendizaxe efectivos e dinámicos que estimulen a participación activa do alumnado no proceso educativo musical.	T7, T10, X7, X8, EP4, EP8
Desenvolver habilidades de avaliación e adaptación de estratexias pedagógicas.	T3, T15, X13, X25, EP9, EP10

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Fundamentos da educación, modelos pedagógicos e planificación educativa	1.1. Principios fundamentais da educación (equidade, inclusión, benestar, sustentabilidade, cidadanía) 1.2. Modelos pedagógicos derivados dos principios educativos (conductista, cognitivo, construtivista), sociocultural, conectivista) e implicacións na aula 1.3. Importancia da comunicación e a interacción didáctica	4

	1.4. Fundamentos da planificación educativa 1.5. Planificación e participación docente 1.6. Niveis de planificación educativa 1.7. O Proxecto Educativo do Centro (PEC): identidade, inclusión, Plan Dixital e convivencia 1.8. O Proxecto Curricular 1.9. A programación da aula 1.10. Innovación na planificación educativa	
Globalización, individualización e organización da aula	2.1. O impacto da globalización na educación: alfabetización mediática, cidadanía dixital e IA 2.2. Estratexias para a individualización do proceso de ensinanza-aprendizaxe 2.3. Integración de novas tecnoloxías e medios de comunicación na aula: integración didáctica, privacidade e benestar dixital 2.4. Deseño e organización dun ambiente de aprendizaxe efectivo 2.5. Fomentar a inclusión e a diversidade na aula 2.6. Ferramentas e técnicas de xestión na aula: rutinas, clima socioemocional	4
Estrategias de ensinanza, dinámicas educativas e modelos	3.1. Estratexias de ensino 3.2. Dinámicas educativas para estimular a participación 3.3. Aprendizaxe activa 3.4. Avaliación e adaptación de estratexias ao contexto específico 3.5. Exploración de modelos de ensinanza e a súa aplicación 3.6. Modelos sociais 3.7. Modelos de procesamento da información 3.8. Modelos persoais: autonomía, autorregulación e relación pedagóxica	4
Medios, recursos e novas tecnoloxías na educación	4.1. Materiais curriculares: tipos e uso na aula 4.2. Pautas para a selección de materiais educativos 4.3. Incorporación das TIC na educación musical 4.4. Uso de ferramentas de búsqueda especializadas e verificación da información 4.5. As TIC como recurso didáctico na aula 4.6. Creación de materiais didácticos empregando as novas tecnoloxías 4.7. Planificación, creación e desenvolvemento de proxectos didácticos.	4
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS 34	HORAS NON PRESENCIAIS 56	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	1	-	1
Clases Exposición	16	-	16
Traballo persoal	-	30	30
Traballo colaborativo	-	25	25
Exposición de traballos / Presentación de creación de recursos TIC	15	-	15
Tutorías	1	-	1
Actividades de avaliación	2	-	2
Total de horas por cuadrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Traballo persoal	Correcta organización das ideas principais, a calidade da redacción e a presentación. Tamén se ten en conta a participación activa do estudante, considerando a súa implicación e contribución individual ao traballo. Valorarase a capacidade para aplicar os contidos a situacións educativas concretas, mantendo coherencia entre contexto, obxectivos, metodoloxía, organización da aula, recursos, inclusión e avaliación, así como a fundamentación das decisións adoptadas.	T1, T15, T17,, X19, EP1, EP2	20%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Teranse en conta a planificación do proceso, a distribución equilibrada de responsabilidades, a toma de decisións compartida e a contribución individual ao resultado final.	T3, T16, X17, EP8	20%
Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Ademais da claridade expositiva, valorarase a capacidade para argumentar as decisións pedagóxicas, empregar	T4, T8, X5, EP1, EP5	20%

	vocabulario específico, responder ás preguntas formuladas e relacionar a proposta cos contidos da materia.		
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. A proba incluírá cuestións conceptuais e/ou supostos de aplicación nos que se valore a capacidade para planificar, organizar e adaptar a intervención educativa, xestionar dinámicas de aula e seleccionar recursos adecuados ao contexto.	T3, T14, T17, X19, EP6, EP9	20%
Portafolios	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Funcionará como diario de aula: incluírá entradas periódicas por sesión, sínteses dos contidos, actividades realizadas, conexións entre teoría e práctica, autoavalación e reflexión propia.	T1, T16, X27, EP2, EP10	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do der oito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..

AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)

Traballos	Os traballos consistirán en propostas de planificación ou intervención educativa debidamente contextualizadas, nas que se terá en conta a adecuación ao contexto, a inclusión, a selección e uso dos recursos e os procedementos de avaliación previstos. Valora rase a correcta organización das ideas, a calidade da redacción e da presentación, así como a implicación do alumnado.	T1, T15, X19, EP1, EP2	40%
Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Ademais da claridade expositiva, valorarase a capacidade para argumentar as decisións pedagóxicas, empregar vocabulario específico, responder ás preguntas formuladas e relacionar a proposta cos contidos da materia.	T4, T8, X5, EP1, EP5	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. A proba incluírá cuestións conceptuais e/ou supostos de aplicación nos que se valore a capacidade para planificar, organizar e adaptar a intervención educativa, xestionar dinámicas de aula e seleccionar recursos adecuados ao contexto.	T3, T14, T17, X19, EP6, EP9	20%
Portafolios	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Nesta convocatoria terá carácter de dossier individual de síntese: deberá recoller os principais bloques da materia, exemplos de aplicación e unha reflexión final argumentada sobre as decisións de planificación e xestión educativa.	T1, T16, X27, EP2, EP10	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)

Traballos	Os traballos consistirán en propostas de planificación ou intervención educativa debidamente contextualizadas, nas que se terá en conta a adecuación ao contexto, a inclusión, a selección e uso dos recursos e os procedementos de avaliación previstos. Valora rase a correcta organización das ideas, a calidade da redacción e da presentación, así como a implicación do alumnado.	T1, T15, X19, EP1, EP2	40%
Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Ademais da claridade expositiva, valorarase a capacidade para argumentar as decisións pedagóxicas, empregar vocabulario específico, responder ás preguntas formuladas e relacionar a proposta cos contidos da materia.	T4, T8, X5, EP1, EP5	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. A proba incluírá cuestións conceptuais e/ou supostos de aplicación nos que se valore a capacidade para planificar, organizar e adaptar a intervención educativa, xestionar dinámicas de aula e seleccionar recursos adecuados ao contexto.	T3, T14, T17, X19, EP6, EP9	20%
Portafolios	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Nesta convocatoria terá carácter de dossier individual de síntese: deberá recoller os principais bloques da materia, exemplos de aplicación e unha reflexión final argumentada sobre as decisións de planificación e xestión educativa.	T1, T16, X27, EP2, EP10	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

EXTRAORDINARIA

Traballos	Os traballos consistirán en propostas de planificación ou intervención educativa debidamente contextualizadas, nas que se terá en conta a adecuación ao contexto, a inclusión, a selección e uso dos recursos e os procedementos de avaliación previstos. Valora-se a correcta organización das ideas, a calidade da redacción e da presentación, así como a implicación do alumnado. A proposta deberá acreditar a capacidade para integrar os principais contidos da materia nunha planificación completa, contextualizada, inclusiva e susceptible de aplicación real.	T1, T15, X19, EP1, EP2	40%
Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Ademais da claridade expositiva, valorarase a capacidade para argumentar as decisións pedagóxicas, empregar vocabulario específico, responder ás preguntas formuladas e relacionar a proposta cos contidos da materia.	T4, T8, X5, EP1, EP5	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. A proba incluírá cuestións conceptuais e/ou supostos de aplicación nos que se valore a capacidade para planificar, organizar e adaptar a intervención educativa, xestionar dinámicas de aula e seleccionar recursos adecuados ao contexto. Terá carácter global e avaliará a comprensión, relación e aplicación dos contidos.	T3, T14, T17, X19, EP6, EP9	20%
Portafolios	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Nesta convocatoria terá carácter de dossier individual de síntese: deberá recoller os principais bloques da materia, exemplos de aplicación e unha reflexión final argumentada sobre as decisións de planificación e xestión educativa.	T1, T16, X27, EP2, EP10	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Cabero, J. (2007). *Tecnología educativa*. McGraw Hill.
Giraldez, A. (2005). *Internet y educación musical*. Graó.
Joyce, B., Weill, M., & Calhoun, E. (2006). *Modelos de enseñanza*. Gedisa.
Moreno, I. (2006). *Prácticas de tecnología educativa*. Grupo Editorial Universitario.
Pallares, M. (2009). *Técnicas de grupo para educadores*. Publicaciones ICCE.
Prieto, L. (2007). *El aprendizaje cooperativo*. PPC Editorial y Distribuidora S.L.
Sarramona, J. (2008). *Teoría de la educación: Reflexión y normativa pedagógica*. Ariel Educación.
Sevillano, M. (2011). *Medios, recursos didácticos y tecnología educativa*. UNED, Pearson.
Woolfolk, A. (2016). *Psicología educativa*. Pearson Educación.

Programación Docente de Prácticas de Profesorado

Enseñanzas Superiores de Música Título superior de música (enseñanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA PRÁCTICAS DE PROFESORADO

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Individual
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1
ETCS/ CUADRIMESTRE								6	Idiomas	Castelán, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Ana Franqueira Fontán				anafranqueirafontan@gmail.com				Consultar táboa anexa.	
	Amalia Guerrero Rocha				amalia_guerrero_rocha@gmail.com				Consultar táboa anexa.	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Realización de prácticas de docencia para o coñecemento, por parte dos futuros profesores, do escenario laboral no que se desenvolverán as súas vidas profesionais, co obxecto de aplicar o aprendido nos estudos de Pedagogía.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os adquiridos nas materias cursadas anteriormente na especialidade
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	Para o alumnado da especialidade, as prácticas de profesorado supoñen un punto de inflexión e unha pedra angular, tanto para pór en práctica os coñecementos e destrezas adquiridas como para tomar contacto coa realidade socioeducativa a profesional do docente de Linguaxe Musical. Son un eixe curricular, que consegue vertebrar toda a teoría adquirida e permítelle ao alumnado ter contacto co resultado que teñen as intervencións e medidas deseñadas polos docentes para mellorar a calidade educativa e innovar dacordo cos contextos dinámicos e cambiantes a nivel social. Así, ten unha relación transversal con todas as disciplinas que conforman o currículo e culminan un proceso global e complexo. De maneira directa, relaciónase con Didáctica da Música, Pedagogía Musical, Didáctica Xeral, Técnicas de Aula, Planificación de Aula, Teoría e Ritmo, Composición Aplicada, Técnica Vocal ou FAAV, dado que dun xeito ou outro, ven reflectidos os seus contidos no día a día do traballo co alumnado de Linguaxe Musical.
TRANSVERSAIS	T3, T6, T9, T11, T12, T13, T15
XERAIS	X5, X7, X10, X13, X19, X24, X27
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP 3, EP4, EP5, EP6, EP8, EP9, EP11

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer a realidade do funcionamento dun conservatorio, as circunstancias e funcións laborais do profesorado e as particularidades do seu exercicio e ámbito profesional.	T6, T9, T11, T13, X5, X7, X10, X19, X24, X27, EP2, EP5, EP6, EP8, EP9
Interrelacionar e aplicar os coñecementos teóricos adquiridos en no ámbito da psicopedagogía, da pedagogía musical e da didáctica da música, para adquirir e consolidar destrezas, habilidades e competencias que lle permitan desenvolver a actividade profesional, en primeiro lugar de xeito supervisado para, posteriormente, facelo de maneira autónoma.	T6, T9, T13, T15, X7, X10, X13, X19, X24, X27, EP1, EP2, EP 3, EP4, EP5, EP6, EP8, EP9, EP11
Deseñar actividades para a intervención didáctica, poñelas en práctica co alumnado e reflexionar sobre a súa eficacia, utilidade e posibilidades de mellora, grazas ao seguimento da evolución dos distintos grupos de traballo.	T3, T6, T9, T13, T15, X7, X10, X13, X19, X24, X27, EP1, EP2, EP 3, EP4, EP5, EP6, EP8, EP9, EP11
Analizar, organizar, explicar e sistematizar as intervencións, actividades e procedementos desenvolvidos para extraer conclusións que permitan valorar a súa experiencia no mundo profesional de maneira crítica a reflexiva.	T3, T6, T9, T11, T13, T15, X5, X7, X10, X13, X19, X24, X27, EP1, EP2, EP 3, EP4, EP5, EP6, EP8, EP9, EP11
Valorar a necesidade de desenvolverse e renovarse continuamente como profesional, sobre os principios de innovación e calidade formativa e educativa.	T3, T6, T9, T11, T13, T15, X5, X7, X13, X19, X24, X27, EP2, EP 3, EP5, EP6, EP8, EP9
Coñecer e aplicar os códigos éticos e deontolóxicos propios do exercicio profesional da docencia e asumir a responsabilidade que supón desenvolverse como docente.	T3, T6, T9, T11, T13, T15, X5, X7, X10, X13, X19, X24, X27, EP1, EP2, EP 3,

Informe do titor/a no centro de prácticas	Informe individual de cada alumno/a en prácticas, que implica o cumprimento das horas presenciais	3, T6, T9, T11, T13, T15, X5, X7, X10, X13, X19, X24, X27, EP1, EP2, EP3, EP4, EP5, EP6, EP8, EP9, EP11	20%
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (Convocatoria adiantada-Decembro)			
Memoria de prácticas	Presentación dunha memoria de práctica que se realizará no modelo facilitado polo profesorado titor do CSMVigo e que conterá, cando menos as seguintes seccións: - Portada: conterá todos os datos identificativos. Título, autor/a, curso académico, especialidade, titor/a, logo do CSMVigo. - Índice xeral. - Introducción: explicación e detalle do contexto do centro educativo de prácticas. - Diario de aula: compilación e organización detallada das actividades realizadas, as observacións e comentarios sobre resultado e evolución, informes ou reflexións realizadas co profesorado colaborador e co titor/a. - Conclusións. - Bibliografía. - Anexos ou apéndice, se houber	3, T6, T9, T11, T13, T15, X5, X7, X10, X13, X19, X24, X27, EP1, EP2, EP3, EP4, EP5, EP6, EP8, EP9, EP11	80%
Informe do titor/a no centro de prácticas	Informe individual de cada alumno/a en prácticas, que implica o cumprimento das horas presenciais	3, T6, T9, T11, T13, T15, X5, X7, X10, X13, X19, X24, X27, EP1, EP2, EP3, EP4, EP5, EP6, EP8, EP9, EP11	20%
EXTRAORDINARIA			
Memoria de prácticas	Presentación dunha memoria de práctica que se realizará no modelo facilitado polo profesorado titor do CSMVigo e que conterá, cando menos as seguintes seccións: - Portada: conterá todos os datos identificativos. Título, autor/a, curso académico, especialidade, titor/a, logo do CSMVigo. - Índice xeral. - Introducción: explicación e detalle do contexto do centro educativo de prácticas. - Diario de aula: compilación e organización detallada das actividades realizadas, as observacións e comentarios sobre resultado e evolución, informes ou reflexións realizadas co profesorado colaborador e co titor/a. - Conclusións. - Bibliografía. - Anexos ou apéndice, se houber	3, T6, T9, T11, T13, T15, X5, X7, X10, X13, X19, X24, X27, EP1, EP2, EP3, EP4, EP5, EP6, EP8, EP9, EP11	80%
Informe do titor/a no centro de prácticas	Informe individual de cada alumno/a en prácticas, que implica o cumprimento das horas presenciais	3, T6, T9, T11, T13, T15, X5, X7, X10, X13, X19, X24, X27, EP1, EP2, EP3, EP4, EP5, EP6, EP8, EP9, EP11	20%
ERASMUS			
O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atendera as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.			
7. Alumnado con necesidades educativas especiais			
DESCRIPCIÓN		CRITERIOS E PAUTAS	
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.		Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.	
8. Observacións			
A duración real das prácticas externas virá establecida segundo o acordo de colaboración asinado entre os centros e tendo en conta o calendario escolar do curso académico correspondente. É imprescindible a certificación do conservatorio profesional de que o alumno/a ten rematado as horas de prácticas prescritas en concordancia coa documentación de control de sinaturas. Importante consultar a circular 10/2014 da Dirección xeral de educación no seu punto 3 sobre o desenvolvemento das prácticas de profesorado			

Programación Docente de Psicopedagogía

Enseñanzas Superiores de Música Título superior de música (enseñanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Fundamentos de pedagogía

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA				ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM			
CARÁCTER	B) Obrigatoria específica				TIPO DE CLASES	Colectiva			
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA				XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán			
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase
ETCS/ CUADRIMESTRE				6					Idiomas
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA
	Beatriz Vázquez López				beatriz_vazquez_lopez@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Fundamentos de psicoloxía evolutiva. Teorías de aprendizaxe. Estilos de ensinanza -aprendizaxe. Motivación. Metacognición. O desenvolvemento da competencia emocional. Ensinanza para a aprendizaxe de coñecementos, a autorregulación, a creatividade e a tolerancia.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A Psicopedagogía relaciona con Teoría da Educación ao ofrecer unha visión sobre como factores psicolóxicos como a evolución, as teorías de aprendizaxe e a motivación afectan o proceso educativo. Estes aspectos psicolóxicos informan e enriquecen os principios e enfoques educativos tratados na Teoría da Educación, permitindo unha aplicación máis efectiva e adaptada á realidade dos estudantes.
TRANSVERSAIS	T 1, T2, T3, T8, T15
XERAIS	X18, X24, X25
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP3, EP5, EP7, EP10, EP12, EP13

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Comprender os principios básicos da psicoloxía educativa e evolutiva e a súa aplicación no ámbito escolar, co obxectivo de mellorar a intervención educativa e apoiar o desenvolvemento integral do estudante.	T1, T2, T3, T8, X18, EP1, EP5
Analizar as principais teorías do desenvolvemento humano e avaliar as súas implicacións para a práctica educativa, incluíndo as teorías evolutivas clásicas, os enfoques psicoanalíticos, e as teorías de Piaget e Vygotsky.	T3, T8, X24, X25, EP2, EP3
Explorar a relación entre motivación, metacognición e aprendizaxe para deseñar estratexias educativas que favorezan a aprendizaxe autónoma e a autorregulación no alumnado.	T1, T2, T3, T8, X24, X25, EP1, EP7
Investigar os procesos de desenvolvemento cognitivo e emocional desde unha perspectiva neurobiolóxica e psicolóxica, para entender como se poden potenciar as capacidades cognitivas e emocionais dos estudantes.	T1, T3, T15, X24, X25, EP10
Analizar os enfoques conductistas e constructivistas no ensino, integrando técnicas como o andamiaxe, o reforzo positivo e a aprendizaxe significativa para abordar desafíos académicos e comportamentais.	T3, T8, X24, X25, EP2, EP3
Fomentar a competencia emocional e social no alumnado a través de propostas educativas que promovan a identidade, a socialización e o desenvolvemento moral, preparando aos estudantes para unha participación efectiva na sociedade.	T1, T8, T15, X18, X25, EP5, EP12, EP13

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
1º CUADRIMESTRE		
Conceptos esenciais en psicoloxía educativa e evolutiva	1.1. Introducción á psicoloxía educativa e evolutiva: obxectivos e áreas de estudo 1.2. Función da psicopedagogía no ámbito escolar e no desenvolvemento do estudante 1.3. Principais enfoques sobre o desenvolvemento humano: mecanicismo, organicismo e enfoque dialéctico - contextual 1.4. A relación entre maduración, aprendizaxe e desenvolvemento: fases críticas e períodos sensibles	2

	1.5. Factores hereditarios e ambientais no proceso de desenvolvemento 1.6. A cuestión dos estadios no desenvolvemento evolutivo: abordaxes e críticas	
Teorías evolutivas clásicas	2.1. Arnold Gesell: maduración e espiral do desenvolvemento 2.2. A visión de Henri Wallon: factores e principios que rexen o desenvolvemento do neno 2.3. Comparativa entre os enfoques de Gesell e Wallon: aplicacións ao campo educativo 2.4. Importancia destas teorías na ensinanza de distintas etapas evolutivas	1
Enfoques psicoanalíticos no desenvolvemento infantil	3.1. Sigmund Freud e a estrutura da personalidade: as fases do desenvolvemento psicosexual 3.2. A contribución de Anna Freud: mecanismos de defensa e a psicoanálise aplicada á infancia e adolescencia 3.3. René Spitz: a relación matema, as etapas obxectuais e os efectos da separación nos primeiros anos de vida 3.4. Melanie Klein: as fases esquizoparanoide e depresiva no desenvolvemento temperán	2
Teoría de Piaget e aplicacións no ensino	4.1. Introducción á epistemoloxía xenética de Jean Piaget 4.2. Fases do desenvolvemento cognitivo segundo Piaget 4.3. Como integrar a teoría piagetiana no proceso de ensino-aprendizaxe 4.4. Revisións e críticas á teoría de Piaget: os enfoques neopiagetianos	1
A teoría sociocultural de Vygotsky no ámbito educativo	5.1. A teoría de Vygotsky e o papel do contexto social no desenvolvemento cognitivo 5.2. A zona de desenvolvemento próximo: definición e exemplos prácticos no ensino 5.3. Estratexias educativas baseadas no andamiaxe: acompañamento e apoio ao estudante 5.4. A linguaxe como ferramenta fundamental no desenvolvemento e na aprendizaxe	2
Neurociencia da aprendizaxe	6.1. O cerebro humano e a súa influencia no desenvolvemento cognitivo 6.2. A intelixencia desde un punto de vista estrutural: revisión de diferentes teorías 6.3. Memoria, funcións executivas e atención 6.4. Métodos para potenciar o desenvolvemento cognitivo baseados no coñecemento do cerebro	2
Crecedo persoal, social e moral	7.1. As etapas do desenvolvemento psicosocial segundo Erik Erikson 7.2. Kohlberg e o desenvolvemento moral: fases e alternativas teóricas 7.3. A identidade e a socialización como aspectos clave no desenvolvemento persoal 7.4. Propostas educativas para fomentar o desenvolvemento social e moral no alumnado	1
Motivación no contexto educativo	8.1. Que é a motivación? Tipos de motivación 8.2. Teorías sobre a motivación aplicadas ao ensino e á aprendizaxe 8.3. Relación entre metas, intereses e emocións no rendemento académico 8.4. Autoestima, autodeterminación e creencias persoais 8.5. Estratexias para motivar ao alumnado e favorecer a aprendizaxe autónoma	2
Enfoques conductistas na educación	9.1. O principio de contigüidade e o condicionamento clásico: Pavlov 9.2. O condicionamento operante: teoría e prácticas de Thorndike e Skinner 9.3. Aplicación do reforzo positivo e negativo no ámbito escolar 9.4. Uso da análise conductual aplicado (ABA) para resolver problemas académicos e conductuais 9.5. Implementación de modelos conductistas no ensino: vantaxes e limitacións	1
Perspectivas cognitivas e constructivistas da aprendizaxe	10.1. Procesamento da información: funcionamento da memoria e da aprendizaxe 10.2. O papel da metacognición e da autorregulación na aprendizaxe autónoma 10.3. Aprendizaxe significativa: ensino por descubrimento, exposición e resolución de problemas 10.4. Aprendizaxe por observación e modelado: fundamentos da teoría social cognitiva 10.5. Enfoque constructivista: aprendizaxe situada, indagación e aprendizaxe baseada en problemas	2
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAS 66	HORAS NON PRESENCIAS 114	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	2	-	2
Clases Exposición	32	-	30
Clases Práctica	32	-	32
Traballo persoal	-	60	60
Traballo colaborativo	-	14	14
Preparación / exposición de traballos	10	10	20
Portafolios	-	30	18
Titorías	1	-	1
Actividades de avaliación	2	-	2
Total de horas por cuadrimestre			180

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Traballo persoal	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas.	T1, T2, T3, T8, T15 X18, X24 EP1, EP5, EP7	20%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo.	T1, T3, T8, T15 X18, X24 EP5, EP7, EP12, EP13	20%
Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	T1, T3, T8 X18 EP1, EP5, EP7	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Combinación de preguntas tipo test e preguntas cortas relacionadas cos conceptos clave dos temas do curso.	T2, T3, T8 X24, X25 EP1, EP2, EP3, EP10	20%
Portafolios	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia.	T1, T2, T3, T8 X24, X25 EP1, EP2, EP 5, EP10, EP12, EP13	20%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Combinación de preguntas tipo test e preguntas cortas relacionadas cos conceptos clave dos temas do curso	T2, T3, T8 X24, X25 EP1, EP2, EP3, EP10, EP12, EP13	80%
Traballo individual	Realización dos traballos plantexados no curso cunha correcta organización das ideas principais, calidade da redacción e a presentación.	T1, T2, T3, T8, T15 X18, X24 EP1, EP5, EP7	20%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Combinación de preguntas tipo test e preguntas cortas relacionadas cos conceptos clave dos temas do curso	T2, T3, T8 X24, X25 EP1, EP2, EP3, EP10, EP12, EP13	80%
Traballo individual	Realización dos traballos plantexados no curso cunha correcta organización das ideas principais, calidade da redacción e a presentación.	T1, T2, T3, T8, T15 X18, X24 EP1, EP5, EP7	20%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
EXTRAORDINARIA			

Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Combinación de preguntas tipo test e preguntas cortas relacionadas cos conceptos clave dos temas do curso	T2, T3, T8 X24, X25 EP1, EP2, EP3, EP10, EP12, EP13	80%
Traballo individual	Realización dos traballos plantexados no curso cunha correcta organización das ideas principais, calidade da redacción e a presentación.	T1, T2, T3, T8, T15 X18, X24 EP1, EP5, EP7	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Ausubel, D., Novak, J., & Hanesian, H. (1983). *Psicología educativa*. Trillas.
 Blakemore, S. J., & Frith, U. (2017). *Cómo aprende el cerebro: Las claves para la educación*. Ariel.
 Bruner, J. S. (2001). *El proceso mental en el aprendizaje*. Narcea.
 Bruner, J. S. (2004). *Desarrollo cognitivo y educación*. Morata.
 Bruner, J. S. (2007). *Acción, pensamiento y lenguaje*. Alianza.
 Coll, C., Palacios, J., & Marchesi, A. (2004). *Desarrollo psicológico y educación*. Alianza Psicología.
 Flavell, J. (2000). *El desarrollo cognitivo*. Visor.
 Gardner, H. (2004). *Estructuras de la mente: La teoría de las inteligencias múltiples*. Fondo de Cultura Económica.
 González-Piñeda, J. A. (Coord.). (2008). *Manual de psicología de la educación*. Pirámide.
 Hargreaves, D. (1998). *Música y desarrollo psicológico*. Graó.
 Hemsy de Gainza, V. (n.d.). *La educación musical frente al futuro*. Guadalupe.
 Hemsy de Gainza, V. (n.d.). *La transformación de la educación musical a las puertas del siglo XXI*. Guadalupe.
 Levitan, D. J. (2018). *Tu cerebro y la música*. RBA.
 Luria, A. R., Leontiev, A. N., & Vigotsky, L. S. (2007). *Psicología y pedagogía*. Akal.
 Pozo, J. L. (1999). *Teorías cognitivas del aprendizaje*. Morata.
 Ruiz Martín, H. (2020). *¿Cómo aprendemos? Una aproximación científica al aprendizaje y la enseñanza*. Graó.
 Sloboda, J. (2012). *La mente musical: La psicología cognitiva de la música*. Machado.
 Woolfolk, A. (2016). *Psicología educativa*. Pearson Educación.

Programación Docente de Rítmica e Entoación Aplicadas ao Canto I

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA

ESPECIALIDADE	INTERPRETACIÓN								ITINERARIO	CANTO
CARÁCTER	B) Obligatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	ANA FRANQUEIRA FONTÁN
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1
ETCS/ CUADRIMESTRE					1,5				Idiomas	Castelán, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Ana Franqueira Fontán				anafranqueirafontan@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Práctica da lectura a primeira vista de textos musicais do repertorio vocal. Desenvolvemento dos aspectos técnicos, da axilidade e automatismo necesarios para a comprensión e interpretación inmediatas dun texto musical.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A materia de Rítmica e Entoación aplicada ao Canto debe capacitar o alumnado para a lectura fluída e solvente a primeira vista de textos musicais de diferentes linguaxes, desde composicións no ámbito tonal e/ou modal até linguaxes atonais e/ou postonais. Igualmente, procura desenvolver as ferramentas necesarias para identificar, traballar en profundidade e solventar as dificultades e particularidades propias das composicións de linguaxes atonais e postonais, tanto desde a perspectiva rítmica como da melódica, estilísticas e estética. A disciplina ten relación indirecta cos contidos da materia de formación básica de Formación e Adestramento Auditivo e Vocal, con Coro, con Canto e os seus repertorios (de ópera, lied, zarzuela, s. XX e XXI), con Correpetición e con Concertación.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T8, T13, T15
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, X24, X25
ESPECÍFICAS	E15, E17

3. Obxectivos

DESCRICIÓN		COMPETENCIAS RELACIONADAS
Desenvolver ferramentas e estratexias para ler textos musicais a primeira vista con fluidez e solvencia, tendo en conta, ademais da entoación e o ritmo, a correcta interpretación da mesma segundo o estilo musical, baseándose na análise e comprensión das diferentes épocas e autores.		T1, T2, T6, X1, X9, X10, X21, X24, EP4, EP7, EP11
Entoar todas as especies de intervalos xustos, maiores, menores, aumentados e diminuídos.		T3, T15, X4, X8, X10, E15, E17
Coñecer e practicar novas fórmulas rítmico-métricas características da música contemporánea: polirritmia e polimetría, equivalencias, valores engadidos e grupos especiais.		T1, T13, X13, X24, X25, E15, E17
Empregar o inglés como idioma vehicular na aula.		X8, X10, X24, X25, T1, T2, T3, T13, T15, E15
Coñecer e utilizar o vocabulario relacionado coa voz, o canto, a súa técnica e o seu repertorio en lingua inglesa.		X8, X10, X24, T1, T2, T3, T13, T15, E15
Coñecer o vocabulario relacionado coa interpretación musical en inglés.		X8, X10, X24, X25, T1, T2, T3, T13, T15, E15
Coñecer e empregar nos contextos educativo e profesional a terminoloxía musical do repertorio en lingua inglesa.		X8, X10, X24, X25, T1, T2, T3, T13, T15, E15
TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Práctica vocal e dos elementos morfolóxicos da linguaxe musical	1.1. Práctica da intervállica pura: intervalos maiores, menores e xustos (até a oitava). 1.2. Práctica das diferentes tonalidades (até catro alteracións). 1.3. Acordes: triadas e cuatriadas (1.ª, 3.ª e 7.ª especie)s. 1.4. Improvisación sobre estruturas harmónicas tonais sinxelas.	8
Práctica vocal adaptada ao repertorio	2.1. Práctica da lectura a primeira vista de pezas vocais a unha e/ou varias voces nas tonalidades traballadas. 2.2. Práctica da entoación de fragmentos atonais ou non tonais breves. 2.3. Análise rítmico, melódico e estilístico de fragmentos ou pezas atonais ou non tonais breves. 2.4. Ferramentas e estratexias de estudo para as dificultades rítmicas, melódicas e vocais do repertorio non tonal ou atonal. 2.5. Traballo co repertorio propio do alumnado. 2.6. Análise e interpretación de obras do repertorio seleccionado con indicacións en inglés.	8

2.7. Traballo audiovisual do material empregado en inglés.

Total de sesións por cuadrimestre

16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Sesión de diagnose: destinada a coñecer o punto de partida do alumnado para optimizar e adaptar o traballo presencial ás necesidades profesionais e orientar o traballo persoal de cada un en función dos seus requirimentos	1		1
Clases prácticas: traballo detallado e desenvolvemento progresivo dos contidos establecidos nos temas da materia (combinación de práctica vocal dos elementos morfolóxicos, análise a práctica vocal adaptada ao repertorio, tanto individual como en conxunto). Levarase a cabo a través de clases colectivas con correccións individuais ou colectivas, segundo o contexto, e con exposición teórica cada vez que se considere necesario.	16		16
Práctica individual: afondamento persoal por parte do alumno/a de todos os aspectos técnicos recollidos no apartado de contidos, concretamente de aqueles que se expoñan e traten de forma práctica nas sesións presenciais con obxecto de que sexa posible un desenvolvemento axeitado e progresivo para a consecución dos obxectivos propostos.		26	26
Sesións de avaliación: realización dunha avaliación formativa e sumativa.	2		2
Total de horas por cuadrimestre			45

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Seguimento persoal	Amosar ao longo do cuadrimestre capacidade de mellora e aprendizaxe progresivo, que permita o alumnado acometer axeitadamente a tarefa de lectura dun texto musical dado, tanto a primeira vista como con preparación previa.	T3, T15, X4, X8, X10, X13, X24, X25, E15, E17	50%
Proba práctica	Entoación de fragmentos musicais da natureza dos recollidos e incluídos nos contidos da materia en diversos contextos e procedementos (series interválicas, transporte, fragmentos de diversa extensión e contexto, entoación a voces etc.) que amosen a autonomía e solvencia do alumnado na lectura e entoación do texto musical propio do seu repertorio e demanda profesional.	T1, T2, T8, X1, X2, X3, X24, X25, E15, E17	50%
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Proba práctica	Entoación de fragmentos musicais da natureza dos recollidos e incluídos nos contidos da materia en diversos contextos e procedementos (series interválicas, transporte, fragmentos de diversa extensión e contexto, entoación a voces etc.) que amosen a autonomía e solvencia do alumnado na lectura e entoación do texto musical propio do seu repertorio e demanda profesional.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X24, X25, E15, E17	100%
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Proba práctica	Entoación de fragmentos musicais da natureza dos recollidos e incluídos nos contidos da materia en diversos contextos e procedementos (series interválicas, transporte, fragmentos de diversa extensión e contexto, entoación a voces etc.) que amosen a autonomía e solvencia do alumnado na lectura e entoación do texto musical propio do seu repertorio e demanda profesional.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X24, X25, E15, E17	100%
EXTRAORDINARIA			
Proba práctica	Entoación de fragmentos musicais da natureza dos recollidos e incluídos nos contidos da materia en diversos contextos e procedementos (series interválicas, transporte, fragmentos de diversa extensión e contexto, entoación a voces etc.) que amosen a autonomía e solvencia do alumnado na lectura e entoación do texto musical propio do seu repertorio e demanda profesional.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X24, X25, E15, E17	100%

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atendera as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.



8. Bibliografía, materiais e documentos

Edlund, L. (1978). Modus Vetus. Nordiska Musikförlaget.
Edlund, L. (1963). Modus Novus. Nordiska Musikförlaget.
López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 3. Real Musical.
López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 4. Real Musical.
Sierra, F. (2014). Lecciones de entonación 1-5. Real Musical.
Sierra, F. (2006). 15 lecciones de solfeo interválico (nivel medio). Real Musical.
Ibáñez-Cursá (1998). Cuadernos de lenguaje 1A-C. Real Musical.
Ibáñez-Cursá (1998). Cuadernos de lenguaje 2A-C. Real Musical.
Composiciones de diferentes xéneros e estilos para voz e piano.

Programación Docente de Rítmica e Entoación Aplicadas ao Canto II

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA

ESPECIALIDADE	INTERPRETACIÓN								ITINERARIO	CANTO
CARÁCTER	B) Obligatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	ANA FRANQUEIRA FONTÁN
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1
ETCS/ CUADRIMESTRE						1,5			Idiomas	Castelán, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Ana Franqueira Fontán				anafranqueirafontan@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Práctica da lectura a primeira vista de textos musicais do repertorio vocal. Desenvolvemento dos aspectos técnicos, da axilidade e automatismo necesarios para a comprensión e interpretación inmediatas dun texto musical.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A materia de Rítmica e Entoación aplicada ao Canto debe capacitar o alumnado para a lectura fluída e solvente a primeira vista de textos musicais de diferentes linguaxes, desde composicións no ámbito tonal e/ou modal até linguaxes atonais e/ou postonais. Igualmente, procura desenvolver as ferramentas necesarias para identificar, traballar en profundidade e solventar as dificultades e particularidades propias das composicións de linguaxes atonais e postonais, tanto desde a perspectiva rítmica como da melódica, estilísticas e estética. A disciplina ten relación indirecta cos contidos da materia de formación básica de Formación e Adestramento Auditivo e Vocal, con Coro, con Canto e os seus repertorios (de ópera, lied, zarzuela, s. XX e XXI), con Correpetición e con Concertación.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T8, T13, T15
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, X24, X25
ESPECÍFICAS	E15, E17

3. Obxectivos

DESCRICIÓN		COMPETENCIAS RELACIONADAS
Desenvolver ferramentas e estratexias para ler textos musicais a primeira vista con fluidez e solvencia, tendo en conta, ademais da entoación e o ritmo, a correcta interpretación da mesma segundo o estilo musical, baseándose na análise e comprensión das diferentes épocas e autores.		T1, T2, T6, X1, X9, X10, X21, X24, EP4, EP7, EP11
Entoar todas as especies de intervalos xustos, maiores, menores, aumentados e diminuídos.		T3, T15, X4, X8, X10, E15, E17
Coñecer e practicar novas fórmulas rítmico-métricas características da música contemporánea: polirritmia e polimetria, equivalencias, valores engadidos e grupos especiais.		T1, T13, X13, X24, X25, E15, E17
Empregar o inglés como idioma vehicular na aula.		X8, X10, X24, X25, T1, T2, T3, T13, T15, E15
Coñecer e utilizar o vocabulario relacionado coa voz, o canto, a súa técnica e o seu repertorio en lingua inglesa.		X8, X10, X24, T1, T2, T3, T13, T15, E15
Coñecer o vocabulario relacionado coa interpretación musical en inglés.		X8, X10, X24, X25, T1, T2, T3, T13, T15, E15
Coñecer e empregar nos contextos educativo e profesional a terminoloxía musical do repertorio en lingua inglesa.		X8, X10, X24, X25, T1, T2, T3, T13, T15, E15
TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Práctica vocal e dos elementos morfolóxicos da linguaxe musical	1.1. Práctica da intervállica pura: intervalos maiores, menores, xustos, aumentados e diminuídos (simples e compostos). 1.2. Práctica das diferentes tonalidades (até sete alteracións). 1.3. Acordes: tiradas e cuatriadas (sete especies). 1.4. Improvisación sobre estruturas harmónicas complexas.	8
Práctica vocal adaptada ao repertorio	2.1. Práctica da lectura a primeira vista de pezas vocais a unha e/ou varias voces tonais ou non tonais. 2.2. Práctica da entoación de fragmentos atonais ou non tonais. 2.3. Análise rítmico, melódico e estilístico de fragmentos ou pezas atonais ou non tonais. 2.4. Ferramentas e estratexias de estudo para as dificultades rítmicas, melódicas e vocais do repertorio non tonal ou atonal. 2.5. Traballo co repertorio propio do alumnado.	8

- 2.6. Análise e interpretación de obras do repertorio seleccionado con indicacións en inglés.
2.7. Traballo audiovisual do material empregado en inglés.

Total de sesións por cuadrimestre **16**

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Sesión de diagnose: destinada a coñecer o punto de partida do alumnado para optimizar e adaptar o traballo presencial ás necesidades profesionais e orientar o traballo persoal de cada un en función dos seus requirimentos	1		1
Clases prácticas: traballo detallado e desenvolvemento progresivo dos contidos establecidos nos temas da materia (combinación de práctica vocal dos elementos morfolóxicos, análise a práctica vocal adaptada ao repertorio, tanto individual como en conxunto). Levarase a cabo a través de clases colectivas con correccións individuais ou colectivas, segundo o contexto, e con exposición teórica cada vez que se considere necesario.	16		16
Práctica individual: afondamento persoal por parte do alumno/a de todos os aspectos técnicos recollidos no apartado de contidos, concretamente de aqueles que se expoñan e traten de forma práctica nas sesións presenciais con obxecto de que sexa posible un desenvolvemento axeitado e progresivo para a consecución dos obxectivos propostos.		26	26
Sesións de avaliación: realización dunha avaliación formativa e sumativa.	2		2
Total de horas por cuadrimestre			45

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Traballo persoal	Amosar ao longo do cuadrimestre capacidade de mellora e aprendizaxe progresivo, que permita o alumnado acometer axeitadamente a tarefa de lectura dun texto musical dado, tanto a primeira vista como con preparación previa.	T3, T15, X4, X8, X10, E15, E17	50%
Proba práctica	Entoación de fragmentos musicais da natureza dos recollidos e incluídos nos contidos da materia en diversos contextos e procedementos (series intervállicas, transporte, fragmentos de diversa extensión e contexto, entoación a voces etc.) que amosen a autonomía e solvencia do alumnado na lectura e entoación do texto musical propio do seu repertorio e demanda profesional.	T2, T8, X1, X2, X3, X24, X25, E15, E17	50%
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do der-eito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Proba práctica	Entoación de fragmentos musicais da natureza dos recollidos e incluídos nos contidos da materia en diversos contextos e procedementos (series intervállicas, transporte, fragmentos de diversa extensión e contexto, entoación a voces etc.) que amosen a autonomía e solvencia do alumnado na lectura e entoación do texto musical propio do seu repertorio e demanda profesional.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X24, X25, E15, E17	100%
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Proba práctica	Entoación de fragmentos musicais da natureza dos recollidos e incluídos nos contidos da materia en diversos contextos e procedementos (series intervállicas, transporte, fragmentos de diversa extensión e contexto, entoación a voces etc.) que amosen a autonomía e solvencia do alumnado na lectura e entoación do texto musical propio do seu repertorio e demanda profesional.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X24, X25, E15, E17	100%
EXTRAORDINARIA			
Proba práctica	Entoación de fragmentos musicais da natureza dos recollidos e incluídos nos contidos da materia en diversos contextos e procedementos (series intervállicas, transporte, fragmentos de diversa extensión e contexto, entoación a voces etc.) que amosen a autonomía e solvencia do alumnado na lectura e entoación do texto musical propio do seu repertorio e demanda profesional.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X24, X25, E15, E17	100%

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes.

En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.



8. Bibliografía, materiais e documentos

Edlund, L. (1978). Modus Vetus. Nordiska Musikförlaget.
Edlund, L. (1963). Modus Novus. Nordiska Musikförlaget.
López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 3. Real Musical.
López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 4. Real Musical.
Sierra, F. (2014). Lecciones de entonación 1-5. Real Musical.
Sierra, F. (2006). 15 lecciones de solfeo interválico (nivel medio). Real Musical.
Ibáñez-Cursá (1998). Cuadernos de lenguaje 1A-C. Real Musical.
Ibáñez-Cursá (1998). Cuadernos de lenguaje 2A-C. Real Musical.
Composiciones de diferentes xéneros e estilos para voz e piano.

Programación Docente de Socioloxía da Educación

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA SOCIOLOXÍA DA EDUCACIÓN

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Beatriz Vázquez López
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	2
ETCS/ CUADRIMESTRE			4						Idiomas	Español, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Beatriz Vázquez López				beatriz_vazquez_lopez@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.	

2. Descriptor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Principios sociolóxicos. A institución escolar: funcións política e económica da educación. A educación na transmisión da cultura. Desenvolvemento persoal, social e moral. Familia, pares e profesores. Diversidade cultural. Integración e inclusión. A estratificación social. Coeducación. Violencia escolar. Os medios de comunicación social. Teorías actuais en socioloxía da educación.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente e ter superados os requirimentos para acceder ás Ensinanzas Superiores. Recoméndase ter superada a materia de Teoría da Educación.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	Ao encadrarse nos primeiros cursos do deseño curricular, a disciplina de Socioloxía senta as bases da comprensión dos fenómenos e factores que rodean a realidade dos centros educativos. Polo seu enfoque teórico práctico e fundamental, relaciónase directamente con Teoría da Educación. Igualmente, senta un eixo estrutural necesario para poder cursar con aproveitamento Psicopedagogía. Igualmente, relaciónase directamente con Institucións Educativas, que afondará en parte do contido impartido en Socioloxía e, nunha vis máis práctica, establece puntos de unión con Didáctica Xeral, Didáctica de Música e da LM, Técnicas de Aula e Planificación de Aula e Dinámicas Educativas.
TRANSVERSAIS	T1, T4, T8, T12, T15
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP3, EP5

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Comprender as relacións entre educación e sociedade para adquirir unha actitude crítica diante das influencias sociais da educación.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5
Adquirir unha bagaxe conceptual, terminolóxica e documental que permita analizar a problemática educativa desde o punto de vista sociolóxico.	
Desenvolver as capacidades de percepción, análise e interpretación crítica da realidade social e, en especial, da esfera educativa.	
Comprender os procesos de socialización e a función dos axentes que interveñen neles (profesorado, alumnado e institucións educativas).	
Analizar, sistematizar e comprender os factores que afectan á socialización nos centros educativos para poder tomar decisións de orde práctica que permitan aplicar os coñecementos a situacións prácticas e reais.	
Coñecer, para aplicar axeitadamente, as relacións entre a escola e a comunidade circundante e a transición do ensino ao mundo laboral.	

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
A Socioloxía como ciencia analítica e interpretativa da sociedade. Concepts sociolóxicos fundamentais.	Conceptos sociolóxicos fundamentais. Obxeto da socioloxía. A socialización. Grupos e institucións sociais. Estratificación e mobilidade social. O cambio social. Relación entre educación e movemento económico social. Desigualdade e credencialismo. Orixen e rendemento escolar. Teorías da resistencia e da reprodución. Laicidade e confesionalidade.	4
O sistema educativo como subsistema social	Funcións sociais da educación. A teoría xeral de sistemas e o estudo da educación. Niveis de análise macro micro e intermedio. Características e elementos do sistema educativo. Orixen dos sistemas educativos. Transmisión cultural e socialización. Selección e formación para o traballo. Escolarización. Igualdade de oportunidades e mobilidade social. Custodia da infancia e da xuventude. Fundamentos sociais do currículo.	4
O alumnado como grupo social	Composición interna do alumnado. Relacións sociais na aula. O clima escolar. Resistencia do alumnado e subculturas escolares. Interacción de xénero e culturas. Relación inter pares. Violencia escolar	4
O profesorado. A Socioloxía da Educación na formación docente	O papel da socioloxía da educación na formación do profesorado. As actitudes sociais do profesorado na aula. Relación coas familias e o entorno social. O ensino como profesión. A proletarianización do profesorado. Socialización profesional e carreira docente. Práctica docente e exercicio profesional. Feminización docente. Asociacionismo e sindicalismo docente.	4

Total de sesións por cuatrimestre 16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	2		2
Sesións teórico prácticas: presentación por parte do profesor/a con intervención activa do alumnado dos marcos teóricos que axuden a comprender os contidos da materia.	22		22
Clases prácticas: participación activa do alumnado expoñendo ideas propias e debatindo con actitude do consenso.	5	2	5
Traballo persoal: aplicación dos coñecementos adquiridos e comprensión dos textos. Elaboración da información.		84	84
Traballos colaborativos: elaboración dun traballo de investigación sobre un tema educativo de carácter sociolóxico.	5		5
Avaliación formativa e sumativa.	2		2
Total de horas por cuatrimestre			120

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Asistencia	Asistencia e participación activa nas sesións en todas as propostas que se fagan estas. Realización e entrega axeitada en tempo e forma das tarefas e traballos propostos.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	20%
Traballo persoal	Conexión e organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas.		20%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo.		20%
Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.		20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.		20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimismo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado.

AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)

Traballo persoal	Conexión e organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	40%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo.		60%
Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.		40%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.		40%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimismo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)

Traballo persoal	Conexión e organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	40%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo.		60%
Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.		40%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.		40%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimismo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

EXTRAORDINARIA

Traballo persoal	Conexión e organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5	40%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo.		60%
Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.		40%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.		40%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos,

actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se apli carán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Amat, O. (2010). Aprender a ensinar. Una visión práctica de la formación de formadores. Profit Editorial.

Guerrero Serón, A. (2002). Manual de sociología de la educación. Síntesis.

Alguacil Gómez, J. (2011). Cómo se hace un trabajo de investigación en sociología. Catarata.

Colom, J., Bernabeu, J.L., Domínguez, E., Sarramona, J. (2008). Teorías e institucións contemporáneas de la educación. Ariel Educación.

Fernández Enguita, M. (1999). Sociología de la educación. Editorial Ariel S. A.

Fernández Palomares, F. (2003). Sociología de la educación. Pearson Educación S. A.

Giddens, A. (2007) Sociología (5 ed.). Madrid: Alianza Editorial.

Gimeno Sacristán, J. (2005). La educación que aún es posible. Morata.

Gimeno Sacristán, J. (2005). La educación obligatoria: su sentido educativo y social. Morata.

Lieury, A. y Fenouillet, F. (2006). Motivación y éxito escolar. Fondo de Cultra Económica.

Quintana Cabanas, J. M. (1993). Sociología de la educación. Dykinson.

9. Observacións

**Programación Docente de Técnicas de Control Emocional e Corporal**

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización**DISCIPLINA TÉCNICAS DE CONTROL EMOCIONAL E CORPORAL**

ESPECIALIDADE	PEDAGOXIA								TITULACIÓN	Grado
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	Pedagogía								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA	Patricia Blanco Piñeiro
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase semanais	2
ETCS/ CUADRIMESTRE				2					Idiomas	Galego, castelán, francés, italiano e inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Patricia Blanco Piñeiro				patriciablanc@csmvigo.com				Consultar táboa anexa	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Coñecemento básico da estrutura e función do aparello locomotor e do sistema nervioso. Desenvolvemento de hábitos posturais correctos que minimicen o risco durante a interpretación. Técnicas de respiración, relaxación, autocontrol, optimización da enerxía muscular, concentración e memoria aplicadas ao estudo e á actuación en público.
CONECAMENTOS PREVIOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior.
RELACION CON OUTRAS DISCIPLINAS	A disciplina ten relación directa con disciplinas como psicopedagogía, técnicas de aula, formación e adestramento auditivo e vocal aplicado, didáctica e pedagogía musical.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15
XERAIS	X8, X21, X24, X25
ESPECÍFICAS	E14, E16, E10

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Adquirir coñecemento da importancia do bo uso do corpo no logro da boa execución vocal e instrumental	T2, T3, T13, T15, X8, X24, E14
Adquirir conciencia da importancia do desenvolvemento tónico-postural de xeito que se traballe sobre a correcta postura corporal	T2, T3, T6, T13, T15, X8, X24, E14, E10
Coñecer a estrutura e o funcionamento do aparato locomotor e do sistema nervioso	T2, T13, T15, X8, E14
Coñecer e entender os principios da relaxación e da respiración, así coma coñecer os principais tipos de respiración e os métodos de relaxación fundamentais	T1, T2, T3, T6, T13, T15, X8, X25, E14, E10
Coñecer e aplicar as principais técnicas psicolóxicas de autocontrol emocional	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10
Favorecer unha actitude positiva, de afrontamento axeitado da ansiedade e o estrés en xeral, contribuíndo á mellora da calidade de vida do estudante, a través do estudo e aplicación das diversas técnicas de autocontrol emocional e corporal	T3, T6, T7, T13, T15, X8, X24, E14, E16
Coñecer as principais técnicas que favorecen os procesos de concentración e memorización durante o estudo e a interpretación musical diante dun público	T1, T2, T3, T6, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
1. O desenvolvemento tónico-postural	Aspectos fisiolóxicos do intérprete: patoloxías do aparello locomotor. Patoloxías dos músicos e a súa prevención. O corpo e o instrumento. Ergonomía. Medidas de hixiene postural. Exercicios de concienciación e reeducación postural.	TODAS
2. O mecanismo do estrés	A fisioloxía humana e o estrés. A ansiedade escénica	TODAS
3. O mecanismo respiratorio e a relaxación	O papel da respiración na ansiedade e na relaxación durante a interpretación. Tipos de respiración. Exercicios para o control da respiración. Fundamentos, indicacións e contraindicacións das técnicas de relaxación. Métodos e exercicios para o control da tonicidade muscular e a relaxación.	TODAS
4. Autocontrol emocional, concentración e memoria	Visualización. Terapia racional emotiva. Técnicas que favorecen os procesos de concentración e memorización.	TODAS
Total de sesións por cuadrimestre		19

**5. Metodoloxía e Planificación Docente**

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN		HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	A avaliación inicial realizarase durante a primeira semana do curso escolar co fin de identificar as dificultades do alumnado, así como as súas necesidades de atención educativa.	1		1
Clases teórico- prácticas	Exposicións teóricas. Proposta de textos de lectura, seminarios e debate. Proposta de práctica de diversos exercicios de control postural, relaxación, respiración, concentración, etc.	16		16
Traballo individual	Práctica de exercicios de control postural, relaxación, respiración, concentración, etc. Lectura de textos e comentarios críticos. Pescuda de información. Traballos escritos. Exposicións.		41	41
Exame	Proba escrita teórico-práctica sobre os contidos da programación*	2		2
Total de horas por cuatrimestre				60

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Traballo persoal	Asistencia activa, participando nas actividades prácticas, comentario e debate de fontes.	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10	50%
	Traballos realizados ao longo do curso (seminarios, comentarios críticos, resumos, etc.). *Só serán avaliados os traballos debidamente entregados en prazo e forma. O plaxio nos traballos suporá a no cualificación dos mesmos.	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10	20%
Exame escrito	Valorarase o coñecemento dos contidos recollidos na guía docente mediante unha proba teórico-práctica que poderá conter comentarios de textos, preguntas de síntese, test e desenvolvemento.	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10	30%

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..

AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)

Exame escrito	Valorarase o coñecemento dos contidos recollidos na guía docente mediante unha proba teórico-práctica que poderá conter comentarios de textos, preguntas de síntese, test e desenvolvemento. *Nas preguntas tipo test a respostas falidas contarán negativamente.	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10	100%
---------------	---	---	------

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)

Exame escrito	Valorarase o coñecemento dos contidos recollidos na guía docente mediante unha proba teórico-práctica que poderá conter comentarios de textos, preguntas de síntese, test e desenvolvemento. *Nas preguntas tipo test a respostas falidas contarán negativamente.	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10	100%
---------------	---	---	------

EXTRAORDINARIA

Exame escrito	Valorarase o coñecemento dos contidos recollidos na guía docente mediante unha proba teórico-práctica que poderá conter comentarios de textos, preguntas de síntese, test e desenvolvemento. *Nas preguntas tipo test a respostas falidas contarán negativamente.	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10	100%
---------------	---	---	------

ERASMUS

Os/as alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.

Os/as alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

NECESARIOS PARA A PREPARACIÓN DAS CLASES E O EXAME	COMPLEMENTARIA
--	----------------



- Conable, B. (2012). Lo que todo músico tiene que saber sobre el cuerpo. Editorial Laertes. - García, R. (2015). Cómo preparar con éxito un concierto o audición. Ma non troppo - López de la Llave, A. Y Pérez-Llantada, M.C. (2005). Psicología para intérpretes artísticos. Thomson. Madrid. (Común coa material de Pedagogía do Canto I) - López de la Llave e Pérez-Llantada (2021). Psicología y artes escénicas. Desarrolla las habilidades psicológicas que pueden ayudarte como intérprete. Dykinson - Sardá, E. (2003): En forma. Ejercicios para músicos. Paidós.	- Ajuriaguerra, J. Ontogénesis de la postura. Yo y el Otro. Psicomotricidad. Revista de estudios y experiencias. Nº 45: 19-29. Madrid: CITAP, 1993. - Alexander, Gerda. La Eutonia. Paidós. Barcelona, 1998. - Bernstein, D.A. y Borkovec, T.D. Progressive Relaxation Training: a manual for the helping professions. Champaign. ILL: Research Press, 1973. - Calais Germain, Blandine (2004). Anatomía para el Movimiento (tomo IV: El gesto respiratorio). Ed. La Liebre de Marzo. - Conti, Gabriela (2007). Afinando las emociones Ed. Dunken. - Drake, Jonathan. Postura sana. Ed. Martínez Roca. Barcelona, 1992. - Dalia Cirujeda, G. (2004). Cómo superarla ansiedad escénica en músicos. Ediciones mundimúsica. Madrid. - García, R. (2017). Entrenamiento mental para músicos. Ma non troppo - Klöppel (2005). Ejercitación mental para músicos. Idea Books - Labrador, F. J. El estrés: Nuevas técnicas para su control. Madrid: Temas de hoy, 1992. - Labrador, F. J et al. Manual de técnicas de modificación y terapia de conducta. Pirámide, Madrid, 1993. - Lapassade G. La Bioenergética. Ed Granica. Barcelona, 1978. - Lowen A. Bioenergética. Ed. Diana. México, 1991. - Richard Brennan. El Manual de la Técnica Alexander. Paidotribo, 1991. - Richard Craze. La Técnica Alexander. Paidotribo, 1999. - Speads, Carola, H. ABC de la respiración. Edaf. Madrid, 1980.
--	--

Programación Docente de Teoría da Educación I

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Fundamentos de Pedagogía

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA				ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM			
CARÁCTER	B) Obrigatoria específica				TIPO DE CLASES	Colectiva			
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA				XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán			
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase
ETCS/ CUADRIMESTRE	3								Idiomas
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA
	Amalia Guerrero Rocha				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Educación e Pedagogía. Elementos e enfoques da educación. Fins e medios. Os principios da educación. Educación formal, non formal e informal Os axentes da educación: o educando e o educador. Condicionantes: a familia, o estado, a comunidade, a sociedade. Educación integral. Novas perspectivas en educación. A educación previsible.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	Psicopedagogía, Didáctica Xeral.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T7, T8, T9, T12, T15
XERAIS	X16, X18
ESPECÍFICAS	EP1, EP5, EP6, EP9, EP10

3. Obxectivos

DESCRICIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Analizar o concepto de educación e os diferentes elementos que interveñen no desenvolvemento do proceso educativo.	T2, T7, T8, X16, EP1
Comprender a natureza educable do ser humano desde perspectivas antropolóxicas, filosóficas e psicolóxicas, e identificar estratexias para potenciar o desenvolvemento cognitivo, emocional e social.	T3, T9, X18, EP5, EP6
Recoñecer os rasgos sobresaiantes e as relacións estruturais da teoría e a práctica educativa.	T8, T15, X16, EP1
Comprender o papel do docente no proceso educativo, analizar a súa evolución profesional, e promover a ética e a formación continua como fundamentos para a práctica docente efectiva.	T7, T9, X18, EP5, EP6
Integrar a teoría e a práctica educativa, desenvolvendo actitudes de investigación e reflexión crítica para mellorar o proceso de ensinanza-aprendizaxe.	T1, T8, T15, X24, X25, EP9, EP10
Integrar os enfoques teóricos e prácticos da educación para desenvolver un enfoque educativo integral que prepare ao alumnado para os desafíos do século XXI.	T1, T2, T3, T8, T9, T12, X16, EP1, EP6

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Concepto e función da educación	1.1. Definición e natureza da educación 1.2. A educación como dereito e proceso continuo 1.3. Importancia da educación no desenvolvemento integral do ser humano 1.4. Principios, valores e fins da educación 1.5. Principais teorías educativas 1.6. A personalización da aprendizaxe na educación actual 1.7. Dimensión dixital da educación: cidadanía, provacidade e IA	2
A natureza educable do ser humano	2.1. Fundamentos antropolóxicos, filosóficos e psicolóxicos 2.2. Desenvolvemento de potencialidades cognitivas, emocionais e sociais 2.3. Papel do docente no desenvolvemento da educabilidade 2.4. Estratexias didácticas inclusivas para fomentar o potencial educativo	2

	2.5. A neurociencia e neuroeducación no proceso de ensino-aprendizaxe.	
Necesidade e posibilidade da educación	3.1. Xustificación da necesidade da educación en contextos actuais 3.2. Funcións da educación no desenvolvemento humano e social 3.3. A educación como medio para formar cidadáns críticos e comprometidos 3.4. Impacto da educación no crecemento, progreso e transformación social 3.5. Metacognición e aprendizaxe autónoma	2
A educación como proceso comunicativo	4.1. O papel da comunicación no proceso educativo 4.2. Elementos clave na comunicación educativa 4.3. Modelos de comunicación educativa 4.4. Avaliación da efectividade destes modelos en distintos contextos educativos 4.5. A importancia do <i>feedback</i> e a retroalimentación efectiva na comunicación educativa 4.6. Estratexias para mellorar a comunicación entre docentes, estudantes e familias	2
O suceso da educación: a persoa	5.1. A centralidade do individuo no proceso educativo 5.2. Recoñecemento da singularidade e necesidades no educando 5.3. Adaptación do ensino ás necesidades individuais no proceso educativo 5.4. O papel activo do estudante no seu propio proceso de aprendizaxe	2
Motivación e necesidades educativas	6.1. Estudo das principais teorías da motivación (Maslow, Deci) e a súa aplicación na aula 6.2. Influencia da motivación na aprendizaxe significativa 6.3. Técnicas e actividades para fomentar a motivación 6.4. Identificación e atención ás diferentes necesidades educativas 6.5. Emoción, atención e memoria	2
Desenvolvemento cognitivo, social e moral	7.1. Teorías do desenvolvemento cognitivo (Piaget, Vygotsky, Bruner) 7.2. Desenvolvemento social e moral (Erikson, Kohlberg) 7.3. Implicacións educativas destas teorías no proceso de ensino-aprendizaxe	2
Educación en valores e educación de adultos	8.1. A importancia da educación en valores e competencias para a vida 8.2. Estratexias para incorporar a educación en valores na aula 8.3. Características e métodos na educación de adultos 8.4. A familia como institución social e educativa	2
Total de sesións		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAS	HORAS NON PRESENCIAS	TOTAL HORAS
	34	56	
Avaliación inicial	1	-	1
Clases Exposición	16	-	16
Clases Práctica	8	-	8
Traballo persoal	-	30	30
Traballo colaborativo	4	10	14
Exposición de traballos	2	-	2
Portafolios	-	16	16
Tutorías	1	-	1
Actividades de avaliación	2	-	2
Total de horas por cuadrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Traballo persoal	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos nas datas requiridas. Valorarase a capacidade para seleccionar e relacionar conceptos, teorías e autores, utilizar fontes pertinentes e aplicar os marcos teóricos a situacións educativas concretas mediante unha reflexión propia e argumentada.	T1, T2, T3 EP1, EP 9	20%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Teranse en conta a contribución individual, a escoita e contraste de perspectivas e a capacidade para construír conclusións compartidas.	T7, T9 EP5, EP8	20%

Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Valorarase a estrutura da argumentación, a precisión conceptual, o uso de exemplos, a capacidade de relacionar teoría e práctica e a resposta fundamentada ás preguntas formuladas.	T7, T8, T12 X18 EP6	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos.	T2, T3 EP6, EP10	20%
Portafolios	O portafolios deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Funcionará como diário de aula: incluírá entradas periódicas, sínteses ou mapas conceptuais, cuestións xurdidas nas sesións, relacións entre temas, evidencias de actividades e reflexións argumentadas dos temas tratados.	T1, T15 X16 EP9	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimismo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..

AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)

Traballo persoal	Elaboración e entrega de traballos individuais do curso. Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas. Valorarase a capacidade para seleccionar e relacionar conceptos, teorías e autores, utilizar fontes pertinentes e aplicar os marcos teóricos a situacións educativas concretas mediante unha reflexión propia e argumentada.	T1, T2, T3 EP1, EP9	40%
Exposicións orais	Defensa oral obrigatoria dos traballos, con exposición clara e resposta argumentada ás cuestións formuladas. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Valorarase a estrutura da argumentación, a precisión conceptual, o uso de exemplos, a capacidade de relacionar teoría e práctica e a resposta fundamentada ás preguntas formuladas.	T7, T8, T12 X18 EP6	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos.	T2, T3 EP6, EP10	20%
Portafolios	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Nesta convocatoria terá carácter de dossier individual de síntese: deberá recoller os principais bloques da materia, exemplos de aplicación e unha reflexión final argumentada sobre as decisións de planificación e xestión educativa.	T1, T15 X16 EP9	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimismo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)

Traballo persoal	Elaboración e entrega de traballos individuais do curso. Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas. Valorarase a capacidade para seleccionar e relacionar conceptos, teorías e autores, utilizar fontes pertinentes e aplicar os marcos teóricos a situacións educativas concretas mediante unha reflexión propia e argumentada.	T1, T2, T3 EP1, EP9	40%
Exposicións orais	Defensa oral obrigatoria dos traballos, con exposición clara e resposta argumentada ás cuestións formuladas. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Valorarase a estrutura da argumentación, a precisión conceptual, o uso de exemplos, a capacidade de relacionar teoría e práctica e a resposta fundamentada ás preguntas formuladas.	T7, T8, T12 X18 EP6	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos.	T2, T3 EP6, EP10	20%
Portafolios	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Nesta convocatoria terá carácter de dossier individual de síntese: deberá recoller os principais bloques da materia, exemplos de aplicación e unha reflexión final argumentada sobre as decisións de planificación e xestión educativa.	T1, T15 X16 EP9	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos,

actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

EXTRAORDINARIA

Traballo persoal	Elaboración e entrega de traballos individuais do curso. Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas. Valorarase a capacidade para seleccionar e relacionar conceptos, teorías e autores, utilizar fontes pertinentes e aplicar os marcos teóricos a situacións educativas concretas mediante unha reflexión propia e argumentada.	T1, T2, T3 EP1, EP9	40%
Exposicións orais	Defensa oral obrigatoria dos traballos, con exposición clara e resposta argumentada ás cuestións formuladas. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Valorarase a estrutura da argumentación, a precisión conceptual, o uso de exemplos, a capacidade de relacionar teoría e práctica e a resposta fundamentada ás preguntas formuladas.	T7, T8, T12 X18 EP6	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos.	T2, T3 EP6, EP10	20%
Portafolios	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Nesta convocatoria terá carácter de dossier individual de síntese: deberá recoller os principais bloques da materia, exemplos de aplicación e unha reflexión final argumentada sobre as decisións de planificación e xestión educativa.	T1, T5 X16 EP9	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atendera as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberán cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Aguirre, I. (2000). *Teorías y prácticas en educación artística*. Universidad Pública de Navarra.

Alsina, P. (1994). *La música y su evolución*. Graó.

Alsina, P. (2008). *El área de educación musical: Propuestas para aplicar en el aula*. Editorial Grao.

Bárcena, F. (2005). *La experiencia reflexiva en educación*. Paidós.

Bueno, D. (2017). *Neurociencia para educadores*. Octaedro.

Coll, C., Palacios, J., & Marchesi, A. (1990). *Desarrollo psicológico y educación I y II*. Alianza Psicología.

Colom Cañellas, A., & Núñez Cubero, L. (2005). *Teoría de la Educación*. Síntesis Educación.

Fuentes, P., & Cervera, J. (1989). *Pedagogía y Didáctica para músicos*. Piles.

Hargreaves, D. J. (1998). *Música y desarrollo psicológico*. Graó.

Hemsey de Gainza, V. (1964). *La iniciación musical del niño*. Ricordi.

Hemsey de Gainza, V. (1977). *Fundamentos, materiales y técnicas de la educación musical*. Ricordi.

Hemsey de Gainza, V. (1993). *La educación Musical frente al futuro*. Editorial Guadalupe.

Hemsey de Gainza, V. (2002). *Pedagogía Musical: Dos décadas de pensamiento y acción educativa*. Lumen.

Latorre, A. (1989). *Psicología del proceso de enseñanza/aprendizaje: La situación educativa*. Nau Llibres.

López de Arenosa, E. (2004). *Apuntes sobre Didáctica Musical*. Enclave creativa.

Medina Rubio, R., García Aretio, L., & Ruiz Corbella, M. (2008). *Teoría de la Educación: Educación social*. UNED.

Novak, J. D. (1985). *Teoría y práctica de la educación*. Alianza Universidad.

Sarramona, J. (2008). *Teoría de la Educación*. Ariel Educación.

Savater, F. (1997). *El valor de Educar*. Ariel.

Swanwick, K. (1991). *Música, pensamiento y educación*. Morata.

Torres, J. (1991). *El currículum oculto*. Morata.

Willems, E. (1981). *El valor humano de la educación musical*. Paidós.

Programación Docente de Teoría da Educación II

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Fundamentos de Pedagogía

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA				ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM			
CARÁCTER	B) Obrigatoria específica				TIPO DE CLASES	Colectiva			
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA				XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán			
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase
ETCS/ CUADRIMESTRE		3							Idiomas
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA
	Amalia Guerrero Rocha				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Educación e Pedagogía. Elementos e enfoques da educación. Fins e medios. Os principios da educación. Educación formal, non formal e informal Os axentes da educación: o educando e o educador. Condicionantes: a familia, o estado, a comunidade, a sociedade. E ducación integral. Novas perspectivas en educación. A educación previsible.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	Psicopedagogía, Didáctica Xeral
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T7, T8, T9, T12, T15
XERAIS	X16, X18
ESPECÍFICAS	EP1, EP5, EP6, EP9, EP10

3. Obxectivos

DESCRICIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Analizar o concepto de educación e os diferentes elementos que interveñen no desenvolvemento do proceso educativo.	T2, T7, T8, X16, EP1
Comprender a natureza educable do ser humano desde perspectivas antropolóxicas, filosóficas e psicolóxicas, e identificar estratexias para potenciar o desenvolvemento cognitivo, emocional e social.	T3, T9, X18, EP5, EP 6
Recoñecer os rasgos sobresaiantes e as relacións estruturais da teoría e a práctica educativa.	T8, T15, X16, EP1
Comprender o papel do docente no proceso educativo, analizar a súa evolución profesional, e promover a ética e a formación co ntinua como fundamentos para a práctica docente efectiva.	T7, T9, X18, EP5, EP6
Integrar a teoría e a práctica educativa, desenvolvendo actitudes de investigación e reflexión crítica para mellorar o proceso de ensino-aprendizaxe.	T1, T8, T15, X24, X25, EP9, EP10
Integrar os enfoques teóricos e prácticos da educación para desenvolver un enfoque educativo integral que prepare ao alumnado para os desafíos do século XXI.	T1, T2, T3, T8, T9, T12, X16, EP1, EP6

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
O educador e seu papel profesional	1.1. Evolución do rol do educador 1.2. Perfil profesional e competencias requiridas no docente 1.3. Funcións e responsabilidades do docente 1.4. A importancia da formación continua no desenvolvemento profesional docente 1.5. Tipos de docentes 1.6. Benestar e sostenibilidade profesional docente	2
Funcións das tarefas docentes	2.1. Estratexias para a planificación efectiva das clases 2.2. Métodos de instrución e avaliación adaptados a diferentes contextos 2.3. Técnicas para a xestión eficaz da aula 2.4. Ferramentas para atender a diversidade e a inclusión educativa 2.5. Avaliación formativa	2

A ética profesional e o compromiso docente	3.1. A ética na práctica docente 3.2. Análise dos códigos de conduta e a súa aplicación no ensino 3.3. Reflexión sobre o compromiso ético e os seus desafíos 3.4. Impacto do compromiso deontolóxico na calidade educativa e no desenvolvemento dos estudantes	2
O docente como investigador	4.1. Introducción á investigación-acción como ferramenta de mellora educativa 4.2. Importancia da reflexión crítica na práctica educativa	2
As institucións educativas	5.1. A escola como institución educativa 5.2. Educación formal, non formal e informal 5.3. Rol das institucións educativas na promoción da inclusión e da equidade	2
Participación social no sistema educativo	6.1. Participación democrática da comunidade educativa 6.2. Transparencia e acceso á información nas institucións educativas 6.3. A colaboración entre docentes, familias e comunidade	2
A educación como sistema social e cultural	7.1. A educación como sistema social e cultural 7.2. Principios fundamentais dos sistemas educativos 7.3. Desafíos actuais: equidade, inclusión e innovación no sistema educativo 7.4. Innovación educativa	2
Fundamentos da acción educativa e do currículo	8.1. Principios pedagóxicos fundamentais na acción educativa 8.2. O currículo formal e os seus elementos fundamentais 8.3. O currículo oculto e as súas implicacións nas dinámicas educativas	2
Total de sesións		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS 34	HORAS NON PRESENCIAIS 56	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	1	-	1
Clases Exposición	16	-	16
Clases Práctica	8	-	8
Traballo persoal	-	30	30
Traballo colaborativo	4	10	14
Exposición de traballos	2	-	2
Portafolios	-	16	16
Titorías	1	-	1
Actividades de avaliación	2	-	2
Total de horas por cuadrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Traballo persoal	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos nas datas requiridas. Valorarase a capacidade para seleccionar e relacionar conceptos, teorías e autores, utilizar fontes pertinentes e aplicar os marcos teóricos a situacións educativas concretas mediante unha reflexión propia e argumentada.	T1, T2, T3 EP1, EP 9	20%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Teranse en conta a contribución individual, a escoita e contraste de perspectivas e a capacidade para construír conclusións compartidas.	T7, T9 EP5, EP8	20%
Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Valorarase a estruturada argumentación, a precisión conceptual, o uso de exemplos, a capacidade de relacionar teorías e práctica e a resposta fundamentada ás preguntas formuladas.	T7, T8, T12 X18 EP6	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos.	T2, T3 EP6, EP10	20%
Portafolio	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Funcionará como diário de aula: incluírá entradas periódicas, sínteses ou mapas conceptuais, cuestións xurdidas	T1, T15 X16 EP9	20%

	nas sesións, relacións entre temas, evidencias de actividades e reflexións argumentadas dos temas tratados.		
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Traballo persoal	Elaboración e entrega de traballos individuais do curso. Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas. Valorarase a capacidade para seleccionar e relacionar conceptos, teorías e autores, utilizar fontes pertinentes e aplicar os marcos teóricos a situacións educativas concretas mediante unha reflexión propia e argumentada.	T1, T2, T3 EP1, EP9	40%
Exposicións orais	Defensa oral obrigatoria dos traballos, con exposición clara e resposta argumentada ás cuestións formuladas. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Valorarase a estrutura da argumentación, a precisión conceptual, o uso de exemplos, a capacidade de relacionar teoría e práctica e a resposta fundamentada ás preguntas formuladas.	T7, T8, T12 X18 EP6	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos.	T2, T3 EP6, EP10	20%
Portafolio	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Nesta convocatoria terá carácter de dossier individual de síntese: deberá recoller os principais bloques da materia, exemplos de aplicación e unha reflexión final argumentada sobre as decisións de planificación e xestión educativa.	T1, 1T5 X16 EP9	20%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Traballo persoal	Elaboración e entrega de traballos individuais do curso. Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas. Valorarase a capacidade para seleccionar e relacionar conceptos, teorías e autores, utilizar fontes pertinentes e aplicar os marcos teóricos a situacións educativas concretas mediante unha reflexión propia e argumentada.	T1, T2, T3 EP1, EP9	40%
Exposicións orais	Defensa oral obrigatoria dos traballos, con exposición clara e resposta argumentada ás cuestións formuladas. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Valorarase a estrutura da argumentación, a precisión conceptual, o uso de exemplos, a capacidade de relacionar teoría e práctica e a resposta fundamentada ás preguntas formuladas.	T7, T8, T12 X18 EP6	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos.	T2, T3 EP6, EP10	20%
Portafolio	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Nesta convocatoria terá carácter de dossier individual de síntese: deberá recoller os principais bloques da materia, exemplos de aplicación e unha reflexión final argumentada sobre as decisións de planificación e xestión educativa.	T1, 1T5 X16 EP9	20%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
EXTRAORDINARIA			
Traballo persoal	Elaboración e entrega de traballos individuais do curso. Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas. Valorarase a capacidade para seleccionar e relacionar conceptos, teorías e autores, utilizar fontes pertinentes e aplicar os marcos teóricos a situacións educativas concretas mediante unha reflexión propia e argumentada.	T1, T2, T3 EP1, EP9	40%

Exposicións orais	Defensa oral obrigatoria dos traballos, con exposición clara e resposta argumentada ás cuestións formuladas. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Valorárase a estrutura da argumentación, a precisión conceptual, o uso de exemplos, a capacidade de relacionar teoría e práctica e a resposta fundamentada ás preguntas formuladas.	T7, T8, T12 X18 EP6	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos.	T2, T3 EP6, EP10	20%
Portafolio	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Nesta convocatoria terá carácter de dossier individual de síntese: deberá recoller os principais bloques da materia, exemplos de aplicación e unha reflexión final argumentada sobre as decisións de planificación e xestión educativa.	T1, T5 X16 EP9	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asímismo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atendera as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Aguirre, I. (2000). *Teorías y prácticas en educación artística*. Universidad Pública de Navarra.

Alsina, P. (1994). *La música y su evolución*. Graó.

Alsina, P. (2008). *El área de educación musical: Propuestas para aplicar en el aula*. Editorial Grao.

Bárcena, F. (2005). *La experiencia reflexiva en educación*. Paidós.

Bueno, D. (2017). *Neurociencia para educadores*. Octaedro.

Coll, C., Palacios, J., & Marchesi, A. (1990). *Desarrollo psicológico y educación I y II*. Alianza Psicología.

Colom Cañellas, A., & Núñez Cubero, L. (2005). *Teoría de la Educación*. Síntesis Educación.

Fuentes, P., & Cervera, J. (1989). *Pedagogía y Didáctica para músicos*. Piles.

Hargreaves, D. J. (1998). *Música y desarrollo psicológico*. Graó.

Hemsey de Gainza, V. (1964). *La iniciación musical del niño*. Ricordi.

Hemsey de Gainza, V. (1977). *Fundamentos, materiales y técnicas de la educación musical*. Ricordi.

Hemsey de Gainza, V. (1993). *La educación Musical frente al futuro*. Editorial Guadalupe.

Hemsey de Gainza, V. (2002). *Pedagogía Musical: Dos décadas de pensamiento y acción educativa*. Lumen.

Latorre, A. (1989). *Psicología del proceso de enseñanza/aprendizaje: La situación educativa*. Nau Llibres.

López de Arenosa, E. (2004). *Apuntes sobre Didáctica Musical*. Enclave creativa.

Medina Rubio, R., García Aretio, L., & Ruiz Corbella, M. (2008). *Teoría de la Educación: Educación social*. UNED.

Novak, J. D. (1985). *Teoría y práctica de la educación*. Alianza Universidad.

Sarramona, J. (2008). *Teoría de la Educación*. Ariel Educación.

Savater, F. (1997). *El valor de Educar*. Ariel.

Swanwick, K. (1991). *Música, pensamiento y educación*. Morata.

Torres, J. (1991). *El currículum oculto*. Morata.

Willems, E. (1981). *El valor humano de la educación musical*. Paidós.

Programación Docente de Teoría e Ritmo I

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA TEORÍA E RITMO I-II

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1
ETCS/ CUADRIMESTRE					1,5				Idiomas	Castelán, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Ana Franqueira Fontán				anafranqueirafontan@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Coñecemento profundo dos conceptos da teoría da música e ferramentas relacionadas con esta para a súa posterior aplicación no campo da didáctica. Altura, métrica, rítmica, dinámica e agónica. Lectura rítmica precisa, fluida e comprensiva, con e sen alturas determinadas a unha ou a varias voces. Estudo teórico-práctico dos aspectos métricos e rítmicos característicos da música do século XX. Novas grafías. Traballo de lectura a primeira vista.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior. Especial relevancia posúen os contidos traballados na materia de FAAV e nas pertencentes ás ensinanzas profesionais nos ámbitos da Linguaxe Musical e Harmonía.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A materia de Teoría e Ritmo debe capacitar o alumnado da especialidade para o coñecemento profundo e fluído dos elementos rítmicos, melódicos, harmónicos e teórico-prácticos que se desenvolven na linguaxe da música e que constitúen unha competencia esencial para calquera músico e docente especializado. Igualmente, afonda la habilidades da lectura fluída e solvente de textos musicais en diferentes linguaxes, desde composicións no ámbito tonal e/ou modal até linguaxes atonais e/ou postonais. Trabállanse en profundidade todas as casuísticas, dificultades e particularidades propias das composicións das linguaxes tonais, atonais e postonais, tanto desde a perspectiva rítmica como da melódica, harmónica, estilística e estética. A disciplina ten relación indirecta cos contidos da materia de formación básica de Formación e Adestramento Auditivo e Vocal, Coro, Didáctica da Música e da Linguaxe Musical, con Composición aplicada, Dirección, Instrumentos Escolares, Pedagogía Musical, Prácticas de Profesorado, Análise, Harmonía e Contrapunto e Historia da Música.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T8, T13
XERAIS	X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13
ESPECÍFICAS	E3

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS	
Afondar nos conceptos musicais teóricos mediante unha aplicación práctica que permita comprender, interpretar e reproducir diferentes pezas, fragmentos e feitos musicais.	T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X8, X10, X13, E3	
Sistematizar, analizar e establecer os vínculos precisos entre a teoría e a práctica a través dunha perspectiva didáctica que permita optimizar os conceptos e a súa aplicación en diferentes contextos musicais.	T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X8, X10, X13, E3	
Practicar e desenvolver estratexias e procedementos didácticos para a lectura a vista (rítmica, melódica e rítmico-melódica) en diferentes sistemas compositivos, linguaxes e estilos.	T1, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	
Coñecer, afondar, analizar e practicar as diferentes métricas e rítmicas desenvolvidas durante os séculos XX e XXI a través de fragmentos didácticos e de composicións de música viva.	T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	
Desenvolver as destrezas musicais para acometer a análise e reprodución de fragmentos musicais en diferentes estilos e para formacións musicais diversas, tanto vocais como instrumentais.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	
TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Teoría e práctica musical	1.1. Tonalidade e os seus fundamentos. Funcionalidade, xerarquía. 1.2. Acordes: morfoloxía (triadas, cuatridas, harmonía). Funcionalidade na tonalidade e. 1.3. Melodía e a súa construción no ámbito tonal: motivo, tema. Elaboración melódica. Escalas. Notas reais e estrañas. 1.4. Intervállica pura: clasificación, análise e inversión. Práctica de invervállica pura en intervalos xustos, aumentados e diminuídos. 1.5. A forma: pequenas e grandes formas. Música instrumental e vocal. 1.6. Indicacións de tempo e movemento/agóxica: modificacións, relacións e signos. 1.7. Dinámica e intensidade: modificacións, relación e signos.	5

Lectura musical	2.1. Coñecemento a práctica da lectura e entoación a primeira vista no ámbito tonal e modal. 2.2. Afondamento e aplicación da técnica da lectura intervállica en diferentes contextos e estilos musicais en linguaxes tonais e modais.	6
Rítmica e métrica	3.1. Práctica e afondamento nas fórmulas rítmico-métricas características da música dos séculos XX e XXI. 3.2. Compases de partes desiguais (denominador 8 e 16) e compases de amalgama. 3.3. Equivalencias pulso=pulso e fracción=fracción. 3.4. Tercinas en un e dous pulsos; tercinas en medio e un terzo de pulso. 3.5. Grupos de valoración especial de compás e/ou en máis dun pulso (duína, tercina, cuartina, quintina, sextina). 3.6. Grupos de valoración especial irregulares. 3.7. Métricas variadas e alternadas. 3.8. Compases normais como dispares. 3.9. Novas grafías I.	5
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Sesión de diagnose: destinada a coñecer o punto de partida do alumnado para optimizar e adaptar o traballo presencial ás necesidades profesionais e orientar o traballo persoal de cada un en función dos seus requirimentos.	1		1
Práctica na aula: desenvolvemento teórico e teórico-práctico dos contidos recollidos e aproximación desde un enfoque didáctico, que favoreza a adquisición significativa dos conceptos. Realízase un traballo detallado e desenvolvemento progresivo dos contidos establecidos nos temas da materia. Levarase a cabo a través de clases colectivas con correccións individuais ou colectivas, segundo o contexto, e con exposición teórica cada vez que se considere necesario	16		16
Traballo persoal: aplicación dos coñecementos adquiridos e da súa comprensión, con pensamento reflexivo e práctico a aplicación dun enfoque didáctico. Afondamento persoal por parte do alumnado de todos os aspectos técnicos recollidos no apartado de contidos, concretamente de aqueles que se expoñan e traten de forma práctica nas sesións presenciais con obxecto de que sexa posible un desenvolvemento axeitado e progresivo para a consecución dos obxectivos propostos. Elaboración e/ou recopilación de traballos e presentación escrita e/ou oral.		26	26
Avaliación formativa e sumativa.	2		2
Total de horas por cuadrimestre			45

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Seguimento persoal	Participación activa, argumentada e fundamentada, intervención con pensamento crítico e vontade de solución de dúbidas en todas as cuestións que se traten durante as aulas. Compilación dos apuntamentos sobre os temas proposto. Desenvolvemento teórico-práctico e aplicado dos aspectos tratados. Práctica da rítmica, entoación. Capacidade de mellora e progreso durante as sesións do cuadrimestre.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	20%
Proba	Explicación didáctica, desenvolvemento teórico e aplicación práctica dos contidos e temas propostos. Realización práctica e interpretación de fragmentos musicais onde se observen a asimilación dos conceptos teóricos e se apliquen á práctica desde unha perspectiva didáctica.	T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	80%
Será requisito superar as dúas partes da avaliación continua e ordinaria para aprobar a materia.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Traballo persoal	Compilación dos apuntamentos sobre os temas proposto. Desenvolvemento teórico-práctico e aplicado dos aspectos tratados. Práctica da rítmica, entoación.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	10%
Proba	Explicación didáctica, desenvolvemento teórico e aplicación práctica dos contidos e temas propostos. Realización práctica e interpretación de fragmentos musicais onde se observen a asimilación dos conceptos teóricos e se apliquen á práctica desde unha perspectiva didáctica.	T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	90%
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Proba teórico-práctica	Explicación didáctica, desenvolvemento teórico e aplicación práctica dos contidos e temas propostos. Realización práctica e interpretación de fragmentos musicais onde se observen a asimilación dos conceptos teóricos e se apliquen á práctica desde unha perspectiva didáctica.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	100%
EXTRAORDINARIA			
Proba	Explicación didáctica e desenvolvemento teórico e aplicación práctica dos contidos e temas propostos. Realización práctica e interpretación de fragmentos musicais onde se observen a asimilación dos conceptos teóricos e se apliquen á práctica desde unha perspectiva didáctica.	T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	100%

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Edlund, L. (1978). Modus Vetus. Nordiska Musikförlaget.
 Edlund, L. (1963). Modus Novus. Nordiska Musikförlaget.
 Grabner, H. (2001). Teoría general de la música. Akal.
 López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 3. Real Musical.
 López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 4. Real Musical.
 de Pedro, D. (2014). Teoría completa de la música. Real Musical.
 Ortega, M. E. y Esteban J. M. (2018). Aprendiendo la teoría musical 1.º y 2.º de EE. PP. Piles.
 Sierra, F. (2014). Lecciones de entonación 1-5. Real Musical.
 Sierra, F. (2006). 15 lecciones de solfeo interválico (nivel medio). Real Musical.
 Sierra, F. (2006). 15 lecciones de solfeo interválico (nivel superior). Real Musical.
 Ibáñez-Cursá (1998). Cuadernos de lenguaje 1A-C (grado medio). Real Musical.
 Ibáñez-Cursá (1998). Cuadernos de lenguaje 2A-C (grado medio). Real Musical.
 Temes, J. L. (1991). Tratado de solfeo contemporáneo 4-5. Línea.
 Zazpe Torres, P. J. (1998). Articulaciones Rítmicas. Música Munda Editorial.
 Composiciones de diferentes xéneros e estilos para diferentes ensembles e agrupacións.

Programación Docente de Teoría e Ritmo II

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA TEORÍA E RITMO I-II

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA				ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM			
CARÁCTER	B) Obligatoria				TIPO DE CLASES	Colectiva			
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA				XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán			
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase
ETCS/ CUADRIMESTRE						1,5			Idiomas
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA
	Ana Franqueira Fontán				anafranqueirafontan@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Coñecemento profundo dos conceptos da teoría da música e ferramentas relacionadas con esta para a súa posterior aplicación no campo da didáctica. Altura, métrica, rítmica, dinámica e agónica. Lectura rítmica precisa, fluida e comprensiva, con e sen alturas determinadas a unha ou a varias voces. Estudo teórico-práctico dos aspectos métricos e rítmicos característicos da música do século XX. Novas grafías. Traballo de lectura a primeira vista.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridos do cuadrimestre anterior. Especial relevancia posúen os contidos traballados na materia de FAAV e nas pertencentes ás ensinanzas profesionais nos ámbitos da Linguaxe Musical e Harmonía.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A materia de Teoría e Ritmo debe capacitar o alumnado da especialidade para o coñecemento profundo e fluído dos elementos rítmicos, melódicos, harmónicos e teórico-prácticos que se desenvolven na linguaxe da música e que constitúen unha competencia esencial para calquera músico e docente especializado. Igualmente, afonda a habilidades da lectura fluída e solvente de textos musicais en diferentes linguaxes, desde composicións no ámbito tonal e/ou modal até linguaxes atonais e/ou postonais. Trabállanse en profundidade todas as casuísticas, dificultades e particularidades propias das composicións das linguaxes tonais, atonais e postonais, tanto desde a perspectiva rítmica como da melódica, harmónica, estilística e estética. A disciplina ten relación indirecta cos contidos da materia de formación básica de Formación e Adestramento Auditivo e Vocal, Coro, Didáctica da Música e da Linguaxe Musical, con Composición aplicada, Dirección, Instrumentos Escolares, Pedagogía Musical, Prácticas de Profesorado, Análise, Harmonía e Contrapunto e Historia da Música.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T8, T13
XERAIS	X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13
ESPECÍFICAS	E3

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS	
Afondar nos conceptos musicais teóricos mediante unha aplicación práctica que permita comprender, interpretar e reproducir diferentes pezas, fragmentos e feitos musicais.	T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X8, X10, X13, E3	
Sistematizar, analizar e establecer os vínculos precisos entre a teoría e a práctica a través dunha perspectiva didáctica que permita optimizar os conceptos e a súa aplicación en diferentes contextos musicais.	T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X8, X10, X13, E3	
Practicar e desenvolver estratexias e procedementos didácticos para a lectura a vista (rítmica, melódica e rítmico-melódica) en diferentes sistemas compositivos, linguaxes e estilos.	T1, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	
Coñecer, afondar, analizar e practicar as diferentes métricas e rítmicas desenvolvidas durante os séculos XX e XXI a través de fragmentos didácticos e de composicións de música viva.	T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	
Desenvolver as destrezas musicais para acometer a análise e reprodución de fragmentos musicais en diferentes estilos e para formacións musicais diversas, tanto vocais como instrumentais.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	
TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Teoría e práctica musical	1.1. Tonalidade e os seus fundamentos. Funcionalidade, xerarquía. 1.2. Acordes: morfoloxía (triadas, cuatríadas, harmonía alterada). Funcionalidad e na tonalidade e desenvolvemento na modalidade. 1.3. Melodía e a súa construción no ámbito tonal: motivo, tema. Elaboración melódica. Escalas. Notas reais e estrañas. 1.4. Intervállica pura: clasificación, análise e inversión. Práctica de intervállica pura en intervalos xustos, aumentados e diminuídos. Aplicación á atonalidade (libre e dodecafónica). 1.5. Ornamentación: abreviaturas e ornamentos. 1.6. Modalidade: modos eclesiástico e Neomodalidade.	6

	1.7. Escalas non tonais: pentatónica, hexátóna, octatónica, cromática.	
Lectura musical	2.1. Transporte: teorías e técnicas. Aplicación da técnica e mecánica do transporte e dos instrumentos transpositores. 2.2. Concepto, utilidade e práctica das claves.	4
Rítmica e métrica	3.1. Práctica e afondamento nas fórmulas rítmico-métricas características da música dos séculos XX e XXI. 3.2. Acentuación irregular. 3.3. Novas grafías para ritmos tradicionais. 3.4. Grupos especiais desprazados. 3.5. Música sen compás. 3.6. Compases decimais, fraccionarios e quebrados. 3.7. Grupos de valoración especial de compás e/ou máis dun pulso (setímina, oitavina, de nove e dez). 3.8. Ritmos complexos e valores irracionais. 3.9. Novas grafías II.	6
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Sesión de diagnose: destinada a coñecer o punto de partida do alumnado para optimizar e adaptar o traballo presencial ás necesidades profesionais e orientar o traballo persoal de cada un en función dos seus requirimentos.	1		1
Práctica na aula: desenvolvemento teórico e teórico-práctico dos contidos recollidos e aproximación desde un enfoque didáctico, que favoreza a adquisición significativa dos conceptos. Realizarase un traballo detallado e desenvolvemento progresivo dos contidos establecidos nos temas da materia. Levarase a cabo a través de clases colectivas con correccións individuais ou colectivas, segundo o contexto, e con exposición teórica cada vez que se considere necesario	16		16
Traballo persoal: aplicación dos coñecementos adquiridos e da súa comprensión, con pensamento reflexivo e práctico a aplicación dun enfoque didáctico. Afondamento persoal por parte do alumno/a de todos os aspectos técnicos recollidos no apartado de contidos, concretamente de aqueles que se expoñan e traten de forma práctica nas sesións presenciais con obxecto de que sexa posible un desenvolvemento axeitado e progresivo para a consecución dos obxectivos propostos. Elaboración e/ou recopilación de traballos e presentación escrita e/ou oral.		26	26
Práctica na aula: desenvolvemento teórico e teórico-práctico dos contidos recollidos e aproximación desde un enfoque didáctico, que favoreza a adquisición significativa dos conceptos.	2		2
Total de horas por cuadrimestre			45

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Seguimento persoal	Participación activa, argumentada e fundamentada, intervención con pensamento crítico e vontade de solución de dúbidas en todas as cuestións que se traten durante as aulas. Compilación dos apuntamentos sobre os temas proposto. Desenvolvemento teórico-práctico e aplicado dos aspectos tratados. Práctica da rítmica, entoación. Capacidade de mellora e progreso durante as sesións do cuadrimestre.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	20%
Proba	Explicación didáctica, desenvolvemento teórico e aplicación práctica dos contidos e temas propostos. Realización práctica e interpretación de fragmentos musicais onde se observen a asimilación dos conceptos teóricos e se apliquen á práctica desde unha perspectiva didáctica.	T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	80%
Será requisito superar as dúas partes da avaliación continua e ordinaria para aprobar a materia.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do der eito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Traballo persoal	Compilación dos apuntamentos sobre os temas propostos. Desenvolvemento teórico dos temas tratados. Práctica da rítmica, métrica, entoación.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	10%
Proba	Explicación didáctica, desenvolvemento teórico e aplicación práctica dos contidos e temas propostos. Realización práctica e interpretación de fragmentos musicais onde se observen a asimilación dos conceptos teóricos e se apliquen á práctica desde unha perspectiva didáctica.	T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	90%
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Proba	Explicación didáctica, desenvolvemento teórico e aplicación práctica dos contidos e temas propostos. Realización práctica e interpretación de fragmentos musicais onde se observen a asimilación dos conceptos teóricos e se apliquen á práctica desde unha perspectiva didáctica.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	100%
EXTRAORDINARIA			

Proba	Explicación didáctica, desenvolvemento teórico e aplicación práctica dos contidos e temas propostos. Realización práctica e interpretación de fragmentos musicais onde se observen a asimilación dos conceptos teóricos e se apliquen á práctica desde unha perspectiva didáctica.	T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	100%
-------	--	---	------

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Edlund, L. (1978). Modus Vetus. Nordiska Musikförlaget.
 Edlund, L. (1963). Modus Novus. Nordiska Musikförlaget.
 Grabner, H. (2001). Teoría general de la música. Akal.
 López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 3. Real Musical.
 López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 4. Real Musical.
 de Pedro, D. (2014). Teoría completa de la música. Real Musical.
 Ortega, M. E. y Esteban J. M. (2018). Aprendiendo la teoría musical 1.º y 2.º de EE. PP. Piles.
 Sierra, F. (2014). Lecciones de entonación 1-5. Real Musical.
 Sierra, F. (2006). 15 lecciones de solfeo interválico (nivel medio). Real Musical.
 Sierra, F. (2006). 15 lecciones de solfeo interválico (nivel superior). Real Musical.
 Ibáñez-Cursá (1998). Cuadernos de lenguaje 1A-C (grado medio). Real Musical.
 Ibáñez-Cursá (1998). Cuadernos de lenguaje 2A-C (grado medio). Real Musical.
 Temes, J. L. (1991). Tratado de solfeo contemporáneo 4-5. Línea.
 Zazpe Torres, P. J. (1998). Articulaciones Rítmicas. Música Munda Editorial.
 Composiciones de diferentes xéneros e estilos para diferentes ensembles e agrupacións.

Programación Docente de Técnica Vocal I-II

Enseñanzas Superiores de Música Título superior de música (enseñanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Técnica Vocal I-II

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM
CARÁCTER	B) Obligatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	CANTO								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	José Antonio Campo Edesa
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1
ETCS/ CUADRIMESTRE	3	3							Idiomas	Castelán, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Ana Franqueira Fontán				anafranqueirafontan@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Adquisición da técnica vocal básica. Nacións de hixiene vocal e coñecemento das clasificacións vocais. Desenvolvemento da voz no canto e na fala como instrumento na labor docente.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A disciplina de Técnica Vocal debe capacitar ao alumnado para a elaboración, selección e aplicación de actividades, materiais e recursos de ensinanza/aprendizaxe vocais en función das demandas do contexto educativo, sendo versátil no dominio vocal, tanto individual como grupal. A disciplina ten relación indirecta cos contidos da disciplina de formación básica Formación e Adestramento auditivo e vocal, así como coa obrigatoria específica Formación e Adestramento auditivo e vocal aplicado e Coro.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T4, T6, T8
XERAIS	X1, X3, X9, X10, X17, X21, X24
ESPECÍFICAS	E4, E5, E7, P11

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN		COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer a anatomía e funcionamento dos aparellos respiratorio, fonador e resoador na voz humana.		T1, T2, T6, X1, X9, X10, X21, X24, E4, E7, E11
Coñecer os principios esenciais do mecanismo da emisión correcta do son vocal.		T2, T3, T6, X1, X9, X10, X21, X24, E4, E7, E11
Coñecer os principios elementais da técnica respiratoria na emisión do son falado e cantado.		T1, T2, T6, X1, X9, X10, X21, X24, E4, E7, E11
Tomar conciencia dos malos hábitos posturais e distinguir cando se consegue un correcto uso do corpo no acto fonador.		T2, T3, T6, X1, X9, X10, X21, X24, E4, E7, E11
Interpretar en lectura a vista obras sinxelas do repertorio lírico tradicional e de diferentes estilos e correntes.		T2, T3, T6, X1, X9, X10, X21, X24, E4, E7, E11
Coñecer as principais medidas de hixiene da voz.		T2, T3, T6, X1, X9, X10, X21, X24, E4, E7, E11
Identificar as características vocais e a calidade da emisión na voz propia e na doutras persoas e desenvolver mecanismos que orienten e garantan o bo uso da voz falada e cantada.		T1, T2, T6, X1, X9, X10, X21, X24, E4, E7, E11
TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
	Técnica Vocal I	
Estudo e coñecemento da teoría vocal: anatomía e fisionomía	1.1. Estudo da anatomía e fisioloxía do aparello respiratorio. 1.2. Estudo da anatomía e fisioloxía do aparello fonador. 1.3. Estudo da anatomía do aparello resoador. 1.4. A voz e as súas características: rexistro e ámbito, cor, timbre... 1.5. A voz infantil; características, tesituras e ámbitos, patoloxías e problemáticas actuais na docencia.	5
Práctica da técnica vocal	2.1. Adestramento e práctica das bases do quecemento vocal. 2.2. Adestramento e práctica da emisión da voz falada e cantada. 2.3. Adestramento e práctica da entoación, afinación, empaste, homoxeneidade e fraseo.	6
Práctica vocal do repertorio	3.1. Entoación e lectura a vista de pezas vencellada á Linguaxe Musical a unha e varias voces desde unha perspectiva pedagóxica e didáctica.	5

	3.2. Entoación e interpretación de pezas de repertorio vocal en diferentes tendencias e estilos a unha e varias voces.	
	3.3. Ferramentas, técnicas e estratexias de estudo de pezas a unha e varias voces en diferentes estilos.	
Técnica Vocal II		
Estudo e coñecemento da teoría vocal: anatomía e fisionomía	1.1. Estudo da anatomía e fisioloxía do aparello respiratorio. 1.2. Estudo da anatomía e fisioloxía do aparello fonador. 1.3. Estudo da anatomía do aparello resoador. 1.4. A voz e as súas características: rexistro e ámbito, cor, timbre... 1.5. A voz adolescente: características, tesituras e ámbitos, patoloxías e problemáticas actuais na docencia.	5
Práctica da técnica vocal	2.1. Adestramento, práctica e desenvolvemento do quecemento vocal. 2.2. Adestramento e práctica da emisión da voz falada e cantada. 2.3. Adestramento e práctica da entoación, afinación, empaste, homoxeneidade e fraseo. 2.4. Detección e solución de dificultades na técnica vocal propia e allea.	6
Práctica vocal do repertorio	3.1. Entoación e lectura a vista de pezas vencellada á Linguaxe Musical a unha e varias voces desde unha perspectiva pedagóxica e didáctica. 3.2. Entoación e interpretación de pezas de repertorio vocal en diferentes tendencias e estilos a unha e varias voces. 3.3. Ferramentas, técnicas e estratexias de estudo de pezas a unha e varias voces en diferentes estilos. 3.4. Detección e solución de dificultades na interpretación vocal propia e allea.	5
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Sesión de diagnose: destinada a coñecer o punto de partida do alumnado para optimizar e adaptar o traballo presencial ás necesidades profesionais e orientar o traballo persoal de cada un en función dos seus requirimentos.	1		1
Práctica na aula: desenvolvemento teórico e teórico-práctico dos contidos recollidos e aproximación desde un enfoque didáctico, que favoreza a adquisición significativa dos conceptos. Realizarase un traballo detallado e desenvolvemento progresivo dos contidos establecidos nos temas da materia. Levarase a cabo a través de clases colectivas con correccións individuais ou colectivas, segundo o contexto, e con exposición teórica cada vez que se considere necesario	16		16
Traballo persoal: aplicación dos coñecementos adquiridos e da súa comprensión, con pensamento reflexivo e práctico a aplicación dun enfoque didáctico. Afondamento persoal por parte do alumno/a de todos os aspectos técnicos recollidos no apartado de contidos, concretamente de aqueles que se expoñan e traten de forma práctica nas sesións presenciais con obxecto de que sexa posible un desenvolvemento axeitado e progresivo para a consecución dos obxectivos propostos.		71	71
Sesións de avaliación: realización dunha avaliación formativa e sumativa.	2		2
Total de horas por cuadrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Seguimento persoal	Participación activa, argumentada e fundamentada, intervención con pensamento crítico e vontade de solución de dúbidas en todas as cuestións que se traten durante as aulas. Capacidade de asunción e procesamento dos contidos tratados. Resolución de problemas prácticos argumentados e fundamentados. Desenvolvemento teórico-práctico e aplicado dos aspectos tratados.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	20%
Práctica vocal	Práctica da técnica vocal e do repertorio, aplicando os contidos traballados. Capacidade de mellora e progreso durante as sesións do cuadrimestre, interiorización e asunción das características e particularidades de técnica vocal propia e allea.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	80%
Será requisito superar as dúas partes da avaliación para aprobar a materia.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Proba teórico-práctica	Realización dunha proba escrita teórica e práctica na que se amose a adquisición e aplicación dos coñecementos tratados nos temas ao longo do cuadrimestre sobre calquera aspecto da técnica vocal.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	40%
Proba práctica vocal	Entoación e práctica vocal de exercicios técnicos e repertorio axeitado á voz do alumando pautado pola docente en tempo e forma.	T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	60%
Será requisito superar as dúas partes da avaliación para aprobar a materia.			
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			

Proba teórico-práctica	Realización dunha proba escrita teórica e práctica na que se amose a adquisición e aplicación dos coñecementos tratados nos temas ao longo do cuadrimestre sobre calquera aspecto da técnica vocal.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	40%
Proba práctica vocal	Entoación e práctica vocal de exercicios técnicos e repertorio axeitado á voz do alumando pautado pola docente en tempo e forma.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	60%

Será requisito superar as dúas partes da avaliación para aprobar a materia.

EXTRAORDINARIA

Proba teórico-práctica	Realización dunha proba escrita teórica e práctica na que se amose a adquisición e aplicación dos coñecementos tratados nos temas ao longo do cuadrimestre sobre calquera aspecto da técnica vocal.	T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	40%
Proba práctica vocal	Entoación e práctica vocal de exercicios técnicos e repertorio axeitado á voz do alumando pautado pola docente en tempo e forma.	T1, T2, T3, T8, T13, X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13, E3	60%

Será requisito superar as dúas partes da avaliación para aprobar a materia.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atendera as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Alió, M. *Reflexiones sobre la Voz*. Clivis, Barcelona, 1983.
 Battaglia Damiani, D. *Anatomia della voce*. Ricordi, Milan,
 Bustos Sánchez, I. *Trastornos de la voz en edad escolar*. Ed. Aljibe.
 Canuyt, G. *La voz*. Librería Hachette, Buenos Aires, 1958.
 Cheng, S. Chun-Tao. *El Tao de la Voz*. Ediciones Gaia. Madrid, 1993.
 De Santiago, Antón. *Voz e Canto*. Xunta de Galicia, Santiago de Compostela, 1990.
 Echevarría Goñi, S. *La voz infantil, educación y reeducación*. Ed. Cepe.
 Husson, R. *La voix chantée*, París 1960.
 Mansion, M. *Estudio del Canto*. Ricordi, Buenos Aires, 1947.
 Mari, N. *Canto e Voce*. Ricordi, Milán, 1970.
 McCallion, M. *El Libro de la Voz*. Urano. Barcelona, 1998.
 Quiñones, C. *El cuidado de la voz*. Ed. Aljibe. Madrid, 1997.
 Regidor Arribas, R. *Temas del Canto. Vol. I y II*. Real Musical. Madrid, 1975.
 Viñas, F. *El arte del canto*. Salvat. Barcelona, 1932.

Bellini. *Composizione da camera*. Ed. Ricordi.
 Concone. *Opus 12*. Ed. Ricordi..
 Donizetti. *Composizione da camera*. Ed. Ricordi.
 Mozart. *Lieder*. E. Breikopf.
 Parisotti. *Arie Antiche*.
 Vaccaj. *Método prático di canto italiano da camara*. Ed. Ricordi.

Composicións de diversos xéneros e autores en función das voces que haxa no grupo.
 Publicacións varias de entoación relacionadas coa Linguaxe Musical e a Educación Vocal e Auditiva.

Programación Docente de Técnicas de Aula para a Didáctica da Música e da Linguaxe Musical I

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Didáctica da educación musical

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM
CARÁCTER	B) Obrigatoria específica								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Amalia Guerrero Rocha
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	2
ETCS/ CUADRIMESTRE							3		Idiomas	Castelán, galego.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Amalia Guerrero Rocha				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Deseño de estratexias específicas para o ensino e a aprendizaxe. Recursos didácticos, medios materiais e criterios para a súa selección e utilización na aula de música.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A materia de Técnicas de Aula relaciona de maneira significativa con Planificación de Aula, Didáctica Xeral, e Didáctica da Música e da Linguaxe Musical I, II e III. A Planificación de Aula está relacionada porque as técnicas de aula axudan a deseñar e implementar estratexias específicas para a organización e xestión do espazo educativo, adaptando as actividades ás necesidades dos estudantes. A Didáctica Xeral proporciona marco teórico e metodolóxico necesario para aplicar estas técnicas de forma efectiva, garantindo que as prácticas educativas sexan coherentes coas teorías pedagóxicas. As materias de Didáctica da Música e da Linguaxe Musical I, II e III están directamente conectadas porque abordan o deseño de estratexias e recursos específicos para o ensino da música, o que require a aplicación de técnicas de aula adapta das ás particularidades da educación musical, como a selección e uso de recursos didácticos e medios materiais adecuados para a aula de música.
TRANSVERSAIS	T1, T3, T4, T7, T8, T15
XERAIS	X4, X5, X13, X19, X22
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP5, EP8, EP9

3. Obxectivos

DESCRCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Deseñar e experimentar procesos de ensinanza-aprendizaxe integrando as estratexias didácticas dos métodos da educación musical.	T1, T3, T7, X5, X19, E1, EP2, EP8
Analizar os procedementos e recursos en coherencia cos obxectivos a conseguir.	T2, T4, T8, X13, X19, EP2, EP9
Planificar estratexias didácticas das actividades baixo o principio do aprendizaxe significativo e aplicalas na aula de linguaxe musical.	T1, T7, T8, X19, X22, EP1, EP8
Coñecer e saber aplicar os instrumentos de avaliación para os diferentes bloques de contidos que compoñen o currículo de linguaxe musical.	T2, T3, X4, X19, EP9
Analizar e poñer en práctica o currículo oficial da linguaxe musical.	T15, X19, EP5, EP9

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Fundamentos da educación musical	1.1. Introducción á educación musical: definicións e conceptos clave 1.2. Impacto no desenvolvemento integral: cognición (atención, memoria, funcións executivas), socioemocional, motricidade, identidade cultural e benestar 1.3. Principais métodos da aprendizaxe musical 1.4. Relación da música co desenvolvemento cognitivo e emocional 1.5. Estratexias de actuación docente na aula de Linguaxe Musical 1.6. Consideracións prácticas na aula de música	2

Metodoloxías activas no ensino musical	2.1. Que son as metodoloxías activas e a súa relevancia na educación musical 2.2. Aprendizaxe baseada en proxectos (ABP) aplicado á aula de música 2.3. Aprendizaxe cooperativa e o seu impacto no desenvolvemento de competencias musicais 2.4. Gamificación na educación musical: ferramentas e recursos 2.5. Fomentar a Inclusión e a diversidade na aula	3
Deseño de procesos de ensinanza-aprendizaxe musical	3.1. Planificación didáctica 3.2. Integración de estratexias activas no proceso de ensino-aprendizaxe 3.3. Secuenciación de actividades na aula de Linguaxe Musical 3.4. Exemplos de proxectos e actividades para fomentar a aprendizaxe activa	3
Medios, recursos e novas tecnoloxías na educación	4.1. Materias curriculares: tipos e aplicación na aula 4.2. Pautas para a selección de materiais educativos 4.3. Incorporación das TIC na educación musical 4.4. Uso de ferramentas de búsqueda especializadas 4.5. As TIC como recurso didáctico na aula 4.6. Creación de materiais didácticos empregando as novas tecnoloxías	6
Didáctica dos elementos musicais	5.1. Ritmo 5.2. Melodía 5.3. Forma musical 5.4. Harmonía	3
Total de sesións		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS 33	HORAS NON PRESENCIAIS 57	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	2	-	2
Clases Exposición	8	-	8
Clases Práctica	6	-	6
Traballo persoal	-	40	40
Traballo colaborativo	10	-	10
Exposición de traballos	6	-	6
Portafolio	-	15	15
Titorías	1	-	1
Actividades de avaliación	2	-	2
Total de horas por cuadrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Traballo persoal	Realización de traballos nos que se valorará a correcta organización das ideas principais, a calidade da redacción e a presentación nas datas requiridas. Aplicación dos fundamentos e metodoloxías da educación musical ao deseño de actividades, secuencias ou materiais para a aula de Linguaxe Musical, así como a coherencia entre obxectivos, estratexias e recursos empregados.	T1, 4, 8, 15 X5, 13, 19, 22 EP1, 2, 5, 8, 9	20%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Teranse en conta a participación, a distribución de tarefas, a coordinación do grupo e a capacidade para exemplificar as estrexeiras empregadas e a resposta argumentada ás cuestións formuladas.	T3, 7, 8 X4, X22 EP5, 8	20%
Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Valorarase a estruturada argumentación, a precisión conceptual, o uso de exemplos, a capacidade de relacionar teorías e práctica e a resposta fundamentada ás preguntas formuladas.	T4, 7, 8 X5, 19 EP1, 5	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) preguntas de resposta curta dos contidos da materia c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos.	T1, 3 X4, 13 EP2, 9	20%
Portafolio	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e ter reflectido as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Funcionará como diário de aula: incluírá entradas periódicas, sínteses ou mapas conceptuais, cuestións xurdidas	T1, 8, 15 X19, 22	20%

	nas sesións, relacións entre temas, evidencias de actividades e reflexións argumentadas dos temas tratados.	EP1, 2	
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara/ Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado.			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos.	T1, 3 X4, 13 EP2, 9	80%
Traballo individual	Realización dos traballos plantexados no curso cunha correcta organización das ideas principais, calidade da redacción e a presentación.	T1, 4, 8, 15 X5, 13, 19, 22 EP1, 2, 5, 8, 9	20%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos.	T1, 3 X4, 13 EP2, 9	80%
Traballo individual	Realización dos traballos plantexados no curso cunha correcta organización das ideas principais, calidade da redacción e a presentación.	T1, 4, 8, 15 X5, 13, 19, 22 EP1, 2, 5, 9	20%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
EXTRAORDINARIA			
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos.	T1, 3 X4, 13 EP2, 9	80%
Traballo individual	Realización dos traballos plantexados no curso cunha correcta organización das ideas principais, calidade da redacción e a presentación.	T1, 4, 8, 15 X5, 13, 19, 22 EP1, 2, 5, 8, 9	20%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
ERASMUS			
O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.			
7. Alumnado con necesidades educativas especiais			
DESCRIPCIÓN		CRITERIOS E PAUTAS	
No marco do establecido no Real decreto legislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con		Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.	

discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.

8. Bibliografía, materiais e documentos

López de Arenosa, E. (2004). *Apuntes sobre didáctica musical*. Enclave Creativa.

Monereo, C., Castelló, M., Clariana, M., Palma, M., & Pérez, M. I. (1997). *Estratexias de ensinanza e aprendizaxe*.

Paynter, J. (2010) *Sonido y estructura*. Akal.

Ruiz Martín, H. (2020). *¿Cómo aprendemos? Una aproximación científica al aprendizaje y la enseñanza*. Graó.

Sloboda, J. (2012). *La mente musical: La psicología cognitiva de la música*. Machado Libros.

Swanwick, K. (1991). *Música, pensamiento y educación*. Morata.

Torres, L. (2010). *Las TIC en el aula de música: Bases metodológicas y posibilidades prácticas*. MAD.

Willems, E. (1993). *El ritmo musical*.

Willems, E. *El valor humano de la educación musical*.

Programación Docente de Técnicas de Aula para a Didáctica da Música e da Linguaxe Musical II

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Didáctica da educación musical

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LM
CARÁCTER	B) Obrigatoria específica								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Amalia Guerrero Rocha
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	2
ETCS/ CUADRIMESTRE								3	Idiomas	Castelán, galego.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Amalia Guerrero Rocha				amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Deseño de estratexias específicas para o ensino e a aprendizaxe. Recursos didácticos, medios materiais e criterios para a súa selección e utilización na aula de música.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A materia de Técnicas de Aula relaciona de maneira significativa con Planificación de Aula, Didáctica Xeral, e Didáctica da Música e da Linguaxe Musical I, II e III. A Planificación de Aula está relacionada porque as técnicas de aula axudan a deseñar e implementar estratexias específicas para a organización e xestión do espazo educativo, adaptando as actividades ás necesidades dos estudantes. A Didáctica Xeral proporciona marco teórico e metodolóxico necesario para aplicar estas técnicas de forma efectiva, garantindo que as prácticas educativas sexan coherentes coas teorías pedagóxicas. As materias de Didáctica da Música e da Linguaxe Musical I, II e III están directamente conectadas porque abordan o deseño de estratexias e recursos específicos para o ensino da música, o que require a aplicación de técnicas de aula adapta das ás particularidades da educación musical, como a selección e uso de recursos didácticos e medios materiais adecuados para a aula de música.
TRANSVERSAIS	T1, T3, T4, T7, T8, T15
XERAIS	X4, X5, X13, X19, X22
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP5, EP8, EP9

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Deseñar e experimentar procesos de ensinanza-aprendizaxe integrando as estratexias didácticas dos métodos da educación musical.	T1, T3, T7, X5, X19, E1, EP2, EP8
Analizar os procedementos e recursos en coherencia cos obxectivos a conseguir.	T2, T4, T8, X13, X19, EP2, EP9
Planificar estratexias didácticas das actividades baixo o principio do aprendizaxe significativo e aplicalas na aula de linguaxe musical.	T1, T7, T8, X19, X22, EP1, EP8
Coñecer e saber aplicar os instrumentos de avaliación para os diferentes bloques de contidos que compoñen o currículo de linguaxe musical.	T2, T3, X4, X19, EP9
Saber analizar e poñer en práctica o currículo oficial da linguaxe musical.	T15, X19, EP5, EP9

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Análise do currículo oficial de Linguaxe Musical	1.1. Análise dos elementos do currículo 1.2. Desenvolvemento de unidades didácticas	4
Avaliación na aula de Linguaxe Musical	2.1. Tipos de avaliación 2.2. Instrumentos de avaliación 2.3. A retroalimentación	3
Inclusión e diversidade na Educación Musical	3.1. Estratexias para atender á diversidade na aula de música 3.2. Adaptación de actividades e recursos para alumnado con necesidades educativas especiais	4

	3.3. Metodoloxías activas para promover a inclusión social a través da música 3.4. Casos prácticos	
Creatividade e expresión na aula de Linguaxe Musical	4.1. Fomentando a creatividade na aula 4.2. Técnicas de improvisación e creación musical en grupo 4.3. Integración da expresión corporal e o movemento na aprendizaxe musical	3
Reflexións docentes	5.1. Observación e análise da práctica docente en música 5.2. Reflexión crítica sobre o ensino: autoavaliación e mellora continua 5.3. Presentación e discusión de experiencias de aula: leccións aprendidas e boas prácticas	3
Total de sesións		17

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS 33	HORAS NON PRESENCIAIS 57	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	2	-	2
Clases Exposición	8	-	8
Clases Práctica	6	-	6
Traballo persoal	-	40	40
Traballo colaborativo	10	-	10
Exposición de traballos	6	-	6
Portafolio	-	15	15
Tutorías	1	-	1
Actividades de avaliación	2	-	2
Total de horas por cuadrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Traballo persoal	Realización de traballos nos que se valorará a correcta organización das ideas principais, a calidade da redacción e a presentación nas datas requiridas. Os traballos estarán relacionados coa análise e aplicación do currículo de Linguaxe Musical, o deseño de unidades didácticas e instrumentos de avaliación, a atención á diversidade e inclusión, a creatividade e a reflexión sobre a práctica docente, mantendo coherencia entre obxectivos, estratexias, recursos e avaliación.	T1, 4, 8, 15 X5, 13, 19, 22 EP1, 2, 5, 8, 9	20%
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Teranse en conta a participación, a distribución de tarefas, a coordinación e a capacidade para aplicar de forma práctica os contidos da materia mediante propostas, casos ou actividades relacionadas coa avaliación, a inclusión, a creatividade e a práctica docente.	T3, 7, 8 X4, X22 EP5, 8	20%
Exposicións orais	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Valorarase a estrutura da argumentación, a precisión conceptual, o uso de exemplos, a capacidade de relacionar teoría e práctica e a resposta fundamentada ás preguntas formuladas.	T4, 7, 8 X5, 19 EP1, 5	20%
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test; b) preguntas de resposta curta dos contidos da materia; c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos relacionados co currículo, a avaliación, a inclusión e diversidade, a creatividade e a reflexión docente.	T1, 3 X4, 13 EP2, 9	20%
Portafolio	O portafolio deberá ter portada, índice, páxinas numeradas e recoller as clases, os contidos máis relevantes e unha reflexión sobre a aprendizaxe persoal da materia. Funcionará como diario de aula e incluírá entradas periódicas, sínteses ou mapas conceptuais, cuestións xurdidas nas sesións, evidencias das actividades realizadas, relacións entre os temas e reflexións argumentadas sobre a súa aplicación á práctica docente.	T1, 8, 15 X19, 22 EP1, 2	20%
Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superar a materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asimismo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test; b) preguntas de resposta curta dos contidos da materia; c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos relacionados co currículo, a avaliación, a inclusión e diversidade, a creatividade e a reflexión docente.	T1, 3 X4, 13 EP2, 9	80%

Traballo individual	Realización dos traballos plantexados no curso, cunha correcta organización das ideas principais, calidade da redacción e presentación. Os traballos estarán vinculados aos contidos de Técnicas de Aula II e poderán incluír o deseño ou análise de unidades didácticas, instrumentos de avaliación, propostas de atención á diversidade e inclusión, actividades de creatividade e expresión musical e reflexións fundamentadas sobre a práctica docente.	T1, 4, 8, 15 X5, 13, 19, 22 EP1, 2, 5, 8, 9	20%
---------------------	---	---	-----

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asim mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)

Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test; b) preguntas de resposta curta dos contidos da materia; c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos relacionados co currículo, a avaliación, a inclusión e diversidade, a creatividade e a reflexión docente.	T1, 3 X4, 13 EP2, 9	80%
Traballo individual	Realización dos traballos plantexados no curso, cunha correcta organización das ideas principais, calidade da redacción e presentación. Os traballos estarán vinculados aos contidos de Técnicas de Aula II e poderán incluír o deseño ou análise de unidades didácticas, instrumentos de avaliación, propostas de atención á diversidade e inclusión, actividades de creatividade e expresión musical e reflexións fundamentadas sobre a práctica docente.	T1, 4, 8, 15 X5, 13, 19, 22 EP1, 2, 5, 9	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asim mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

EXTRAORDINARIA

Exame escrito	Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test; b) preguntas de resposta curta dos contidos da materia; c) preguntas de desenvolvemento e resolución de supostos prácticos relacionados co currículo, a avaliación, a inclusión e diversidade, a creatividade e a reflexión docente.	T1, 3 X4, 13 EP2, 9	80%
Traballo individual	Realización dos traballos plantexados no curso, cunha correcta organización das ideas principais, calidade da redacción e presentación. Os traballos estarán vinculados aos contidos de Técnicas de Aula II e poderán incluír o deseño ou análise de unidades didácticas, instrumentos de avaliación, propostas de atención á diversidade e inclusión, actividades de creatividade e expresión musical e reflexións fundamentadas sobre a práctica docente.	T1, 4, 8, 15 X5, 13, 19, 22 EP1, 2, 5, 8, 9	20%

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requirimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa. Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados. Para superara materia será obrigatorio entregar, dentro dos prazos fixados, todos os traballos, actividades e portafolios requiridos cando proceda. A falta de entrega dalgún destes elementos obrigatorios impedirá realizar a media ponderada. Asim mesmo, será necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba ou exame correspondente. Só cando se cumpran estes requisitos se aplicarán as porcentaxes previstas para o cálculo da cualificación final.

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atendera as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

López de Arenosa, E. (2004). *Apuntes sobre didáctica musical*. Enclave Creativa.
 Monereo, C., Castelló, M., Clariana, M., Palma, M., & Pérez, M. I. (1997). *Estratexias de ensinanza e aprendizaxe*.
 Paynter, J. (2010) *Sonido y estructura*. Akal.
 Ruiz Martín, H. (2020). *¿Cómo aprendemos? Una aproximación científica al aprendizaje y la enseñanza*. Graó.
 Sloboda, J. (2012). *La mente musical: La psicología cognitiva de la música*. Machado Libros.
 Swanwick, K. (1991). *Música, pensamiento y educación*. Morata.
 Torres, L. (2010). *Las TIC en el aula de música: Bases metodológicas y posibilidades prácticas*. MAD.
 Willems, E. (1993). *El ritmo musical*.
 Willems, E. *El valor humano de la educación musical*.

Programación Docente de TFE - Pedagogía Xeral e da Linguaxe Musical

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Traballo de Fin de Estudos (TFE)

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL
CARÁCTER	D) TFE								TIPO DE CLASES	Individual
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	Ana Franqueira Fontán
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	Titorías personalizadas
ETCS/ CUADRIMESTRE							5	5	Idiomas	Castelán, galego e inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS					MAIL/TEL/WEB				TITORÍA
	Ana Franqueira Fontán					anafranqueirafontan@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.
	Amalia Guerrero Rocha					amalia_guerrero_rocha@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.
	Beatriz Vázquez López					beatriz_vazquez_lopez@csmvigo.com				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Elaboración de defensa dun traballo de investigación relacionado coa especialidade e a súa aplicación, incidindo directamente no desenvolvemento profesional da Pedagogía da Linguaxe Musical. Elaboración dunha proposta didáctica que atinxa aos ámbitos do ensino da Linguaxe musical nos graos elemental ou profesional de música, desenvolvendo materiais didácticos específicos para acadar obxectivos definidos.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os adquiridos nas materias cursadas na especialidade.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	O TFE da especialidade de Pedagogía Xeral e da Linguaxe Musical tem por fin amosar o grao de adquisición de coñecemento do alumnado durante a especialidade, tanto desde a perspectiva teórica como aplicada, pedagóxica e didacticamente. Por tanto, procura aplicar na práctica os elementos fundamentais da linguaxe da música, sobre a base do coñecemento teórico e a realidade profesional do docente na actualidade, desde unha perspectiva de investigación educativa e investigación-acción. Pola súa natureza relaciónase practicamente con todas as disciplinas do currículo. Por unha banda con materias de corte máis xeral e teórico como Introducción á Investigación, Investigación Educativa, Psipedagogía, Socioloxía, Teoría da Educación, Psicopedagogía, Didáctica Xeral, Pedagogía Musical, mentres que debido á súa aplicación práctica establece vínculos con Didáctica da música e da Linguaxe Musical, Técnicas de Aula para a Didáctica da Música, Composición e Instrumentación Aplicada, Improvisación e Acompañamento Pianístico, Planificación de Aula e Dinámicas Educativas, Coreografía e Danza, Instrumentos Escolares, Conxunto, Teoría e Ritmo, FAAV, Harmonía e Contrapunto, Análise, Técnica Vocal e Tecnoloxías para a música.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T8, T13, T14, T15, T16
XERAIS	X5, X8, X10, X13, X16, X18, X19, X25
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP5, EP9, EP10

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer as liñas e temas de investigación imperantes na investigación educativa e delimitar os obxectos de estudo científicos desas áreas para a súa aplicación á mellora dos ámbitos pedagóxico e didáctico.	T1, T2, T3, T4, T6, T8, T13, T15, T16, X5, X8, X10, X16, X19, EP1, EP2, EP5, EP9
Adquirir criterio e afondar na selección de información e das fontes bibliográficas e na súa aplicación á elaboración de traballos de investigación educativa.	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T8, T13, T14, T15, T16, X5, X8, X13, X18, X25, EP1, EP2, EP5, EP9, EP10
Coñecer, utilizar e aplicar as distintas metodoloxías de investigación propias da pedagogía e da didáctica para poder seleccionar a súa utilidade en función dos contextos investigados e estudados.	T1, T2, T3, T5, T6, T8, T13, T14, T15, T16, X8, X10, X16, X18, X19, X25, EP1, EP2, EP5, EP9, EP10
Identificar, recoñecer e valorar as contribucións científicas con perspectiva, capacidade crítica e comprensión funcional e contextual.	T1, T2, T3, T5, T6, T8, T13, T15, T16, X5, X10, X16, X18, X19, EP1, EP5, EP9
Realizar e producir achegas pedagóxicas e didácticas innovadoras, creativas, realistas e prácticas no ámbito do Linguaxe Musical que contribúan á mellora e actualización da área de coñecemento.	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T8, T13, T14, T15, T16, X5, X8, X10, X13, X16, X18,

	X19, X25, EP1, EP2, EP5, EP9, EP10
Desenvolver estratexias, ferramentas e destrezas na redacción avanzada de textos especializados e científicos: coherencia e cohesión textuais, gramática, sintaxe, léxico e vocabulario especializado, estilo etc.	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T8, T13, T14, T15, T16, X8, X10, X18, EP9, EP10
Desenvolver e empregar as habilidades pertinentes para realizar presentacións orais con precisión, rigor e calidade científicas.	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T8, T14, T15, T16, X5, X8, X10, X13, X16, X18, X19, X25, EP1, EP2, EP5, EP9, EP10

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS
Elaboración do traballo de investigación (TFE)	Aprobación do Proxecto do Traballo de Fin de Estudos (TFE): - Seguirá o procedemento xeral descrito na Orde do 21 de novembro de 2016, pola que se regula a ordenación das Ensinanzas Artísticas Superiores de Música en desenvolvemento do Decreto 163/2015. - Do mesmo xeito, rexerá en concreción do anterior, polo Protocolo do TFE vixente no CSMVigo para o curso académico 24 -25. Estrutura e organización do traballo: - A extensión máxima será de 60 páxinas. A contribución e desenvolvemento da proposta didáctica irá en anexos e non se contabilizará nas 60 páxinas. Facilitarase un modelo cos apartados e a súa organización. - Deberá incluír un resumo trilingüe: castelán, galego e un idioma estranxeiro (inglés ou francés). - A estrutura deberá conter, cando menos, as seguintes partes: - Portada: conterá todos os datos identificativos. Título, autor/a, curso académico, especialidade, titor/a, logo do CSMVigo. - Resumo/abstract: en castelán e galego e un idioma estranxeiro (inglés ou francés) - Índices: xeral, de imaxes e gráficos. - Introducción, xustificación, presentación do tema de traballo xustificado e argumentado. - Estado da cuestión e obxectivos do traballo. - Metodoloxía e ferramentas de investigación. - Marco teórico: organizado en epígrafes. - Análise do contexto de estudo e proceso de investigación: - Resultados e conclusións. - Bibliografía. - Proposta didáctica: que deberá presentar material didáctico de creación propia en función do tema proposto na investigación. Consistirá nun proxecto didáctico completo e integral que amose a concreción e aplicación do material nun contexto educativo do tema traballado. O alumnado terá liberdade para desenvolver a proposta no formato que mellor amose a aplicación sobre o tema elixido e que se axeite de mellor maneira ao desenvolvemento do material creado. En todo caso, siga o modelo que siga, os modelos deberán ser completos, integros e globais e amosarán a aplicación total do/s tema/s inherentes ao TFE. Ambas as dúas opcións deberán incluír o contexto detallado de aplicación da proposta, como nunha Programación Didáctica. - Anexos e apéndice. Presentación do documento: - Entregarase, segundo consta no protocolo vixente, en formato dixital (PDF) nun cd/dvd debidamente rotulado e identificado (nome do alumno/a, título do traballo, departamento e data de presentación). - Redactarase en fonte Arial 12, interlineado 1,5. en tamaño DIN-A4 e marxes de 2 cm en todos eles. - Extensión máxima: 60 páxinas + anexos. Non se computan nas 60 páxinas a portada, abstracts/resumos e índices. - O alumnado poderá utilizar os manuais de estilo Chicago-Deuso ou APA7, a elección do autor/a e asesorado polo profesorado, segundo conveña polas características do traballo.
Exposición e defensa do TFE	A exposición e defensa pública do alumnado será de 30 minutos e poderá utilizar o material de apoio que precise e considere oportunos: medios dixitais, informático e/ou audiovisuais etc. Será imprescindible interpretar vocal e instrumentalmente fragmentos e exemplos musicais que amosen a adquisición das competencias propias da práctica docente da Linguaxe Musical. Ao rematar a exposición, o profesorado que constitúa o tribunal, trasladará ao autor/a do traballo as cuestións, as consideracións, preguntas ou aclaracións que estime pertinentes e oportunas. Ao final delas, o alumnado terá o turno de palabra para, deste xeito, establecer un debate que non excederá os 50 minutos.

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Tutorías individuais: orientación e seguimento pautado para a elaboración do TFE.	20		
Traballo persoal: busca e documentación das fontes pertinentes para o desenvolvemento do TFE. Proceso de redacción e elaboración do traballo. Deseño e elaboración da exposición pública.		270	
Exposición e defensa do TFE: presentación e defensa pública do traballo de investigación elaborado.	2		
Total de horas			300

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
---------------------------	-------------------------	------------------------	-------------

Elaboración, exposición e defensa do TFE	1. Orixinalidade no obxecto de estudo (10%). 2. Rigor na presentación do estudo desde a perspectiva científica e pedagógico-didáctica (15%). 3. Solidez e rigor metodolóxico e nas ferramentas de investigación utilizadas (15%). 4. Claridade na redacción e exposición do texto e no tratamento das fontes utilizadas (15%). 5. Calidade e adecuación pedagóxica e didáctica dos materiais elaborados e presentados (15%). 6. Proporción e coherencia estrutural e de contido entre as partes que conforman o traballo (10%). 7. Interese nas conclusións e resultados finais achegados (10%). 8. Claridade e orixinalidades da exposición, capacidade síntese e coherencia co traballo escrito, estruturación e exposición clara e ordenada, emprego de distintas ferramentas de apoio, exemplos, anexos etc. (10%).	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T8, T13, T14, T15, T16, X5, X8, X10, X13, X16, X18, X19, X25, EP1, EP2, EP5, EP9, EP10	100%
--	--	--	------

ERASMUS

O alumnado procedente de países europeos será avaliado co mesmo criterio que o alumnado oficial. No caso de non completar un curso ou semestre enteiro, recibirá unha avaliación orientativa xunto cunha acreditación das horas lectivas realizadas, garantindo así a coherencia co sistema de orixe e o respecto á institución de destino. Naqueles casos que o Centro de orixe aconselle un repertorio determinado coa finalidade de defender un programa de Fin de Grao, o CSMVigo atenderá as casuísticas derivadas destas solicitudes. En canto ao alumnado procedente de países non europeos, e recoñecendo o carácter inclusivo destas mobilidades, a avaliación combinará o rigor académico co respecto ás circunstancias individuais. Teranse en conta factores como a diversidade cultural, o proceso de adaptación e, de ser o caso, o impacto de situacións excepcionais ou de conflito nos países de orixe. A avaliación basearase na actitude, no progreso respecto ao nivel inicial e nas competencias adquiridas. As programacións e os obxectivos adaptaranse ás necesidades de cada participante, para garantir unha experiencia educativa xusta, enriquecedora e plenamente recoñecida.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Protocolo do TFE do CSMVigo para o curso académico 24-25.

Orde do 21 de novembro de 2016, pola que se regula a ordenación das Ensinanzas Artísticas Superiores de Música, nas especialidades de Composición, Interpretación, Musicoloxía e Pedagogía na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG de 1 de decembro de 2016), en desenvolvemento do Decreto 163/2015.

Bisquerra Alsina, R. (coord) (2009). Metodología de la investigación educativa. La muralla.

Ferrer, V., Carmona, M. y Soria, V. (Eds.) (2013). El trabajo de fin de grado. Mc Graw Hill.

Carreras, A. (coord) (1994). Guía práctica para la elaboración de un trabajo científico. CITAPE S.L., Bilbao.

Clanchy, J. y Ballard, B. (2000). Cómo se hace un trabajo académico. Guía práctica para estudiantes universitarios. Prensas universitarias de Zaragoza.

Eufonia n.º 38 (2006). Investigar en la educación musical: De la teoría a la práctica.

9. Observacións

As titorías realizaranse no horario estipulado (presenciais ou telemáticas) e concederanse na medida en que o alumno/a avance e cumpra cos prazos establecidos, que irán en función da data de presentación do traballo. É responsabilidade do alumnado chegar á titoría co traballo realizado, dúbidas concretas e materiais preparados. A canle complementaria de comunicación, para calquera cuestión, será o correo corporativo.

As datas de entrega e calquera outra cuestión accesoria deberá consultarse no protocolo xeral do TFE na web do centro e na circular 10/2014 da Dirección xeral de educación no seu punto 3.2 sobre o desenvolvemento do TFE e a ORDEN de 21 de novembro de 2016



Departamento de PEDAGOXÍA

Nome do profesor/a	Materias
Ana Franqueira Fontán	§ Didáctica da Música e da LM I-II
	§ FAAV III-IV
	§ Prácticas de Profesorado
	§ Técnica Vocal I-II
	§ Teoría e Ritmo I-II
	§ Rítmica e Entoación aplicadas ao Canto
	§ TFE
	§ Inglés Aplicado ao Canto I-II
	§ Inglés Aplicado (Máster)
	§ Recursos Pedagóxicos e Didácticos (Máster)
Amalia Guerrero Rocha	§ Conxunto I-II
	§ Pedagogía Musical
	§ Planificación de Aula
	§ Composición Aplicada I-II
	§ Improvisación aplicada á Pedagogía I-II
	§ Investigación Educativa
	§ Piano aplicado
	§ Técnicas de Aula I-II
	§ Teoría da Educación I-II
	§ TFE
Beatriz Vázquez López	§ Conxunto I-II
	§ Coreografía e Danza I-II
	§ Didáctica da Música e da LM III
	§ Didáctica Xeral
	§ Piano aplicado
	§ Improvisación aplicada á Pedagogía
	§ Improvisación na Linguaxe Musical (optativa)
	§ Instrumentos Escolares
	§ Psicopedagogía
	§ Socioloxía da Educación
	§ TFE